

HOGESCHOOL VOOR WETENSCHAP & KUNST

DEPARTEMENT TOEGEPASTE TAALKUNDE

Koningsstraat 336

1030 Brussel

Hoe algemeen is Van Dales ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’? Het lexicografische label empirisch getoetst

Promotor: Johan De Schryver

Copromotor: Ann Vlasselaers

2005 – 2006

Proefschrift voorgedragen

door Leen Smisdom

tot het behalen van het diploma van

LICENTIAAT VERTALER

HOGESCHOOL VOOR WETENSCHAP & KUNST

DEPARTEMENT TOEGEPASTE TAALKUNDE

Koningsstraat 336

1030 Brussel

Hoe algemeen is Van Dales ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’? Het lexicografische label empirisch getoetst.

Promotor: Johan De Schryver

Copromotor: Ann Vlasselaers

2005 – 2006

Proefschrift voorgedragen

door Leen Smisdom

tot het behalen van het diploma van

LICENTIAAT VERTALER

Voorwoord

23 september 2002: de eerste dag van mijn ‘*VLEKHO*-carrière’. Vier jaar later moest en zou ik mijn diploma Vertaalkunde behalen. Een grotere uitdaging zou ik nooit aandurven, dacht ik toen. Amper twee jaar later was het echter al zover. In november 2004 heb ik besloten om geen vertaling te maken als eindscripție, maar wel om een sprong in het onbekende te wagen. Ik wou immers iets totaal anders doen dan datgene wat we dag in dag uit geoeffend hadden. Waarom geen onderzoek uitvoeren bij verschillende Vlamingen om zo de labeling van de *Grote Van Dale* te toetsen aan de taalwerkelijkheid? Ja, natuurlijk, dat zou pas een hele uitdaging zijn! Nu, bijna twee jaar later, is het resultaat er eindelijk: een onderzoek met meer dan 1000 proefpersonen.

Deze eindscripție had ik nooit kunnen volbrengen zonder de hulp van velen. Eerst en vooral wil ik mijn promotor de heer J. De Schryver en copromotor mevrouw A. Vlasselaers bedanken. De heer De Schryver heeft mij kennis laten maken met dit onderwerp en dankzij zijn enthousiasme heb ik deze uitdaging durven aangaan. Beide promotoren waren er altijd als ik ze nodig had, zowel om mij te helpen als om mij gewoonweg te steunen. Ik wil hen bedanken voor hun geduld, hun taalkundige ervaring en de talrijke suggesties waarmee ze mij altijd vooruithielpen.

Verder wil ik iedereen bedanken die mij geholpen heeft, hetzij met de praktische details van het onderzoek, hetzij met het theoretische deel van deze eindscripție. Ik denk hierbij aan het *VLEKHO*-personeel dat mij meermaals geholpen heeft en Frans Leys die mijn website ontworpen heeft. Verder ben ik professor W. Martin, professor D. Geeraerts en de heer G. Bilsen dankbaar voor hun extra informatie, alsook mijn kotgenoten, vrienden en medestudenten voor hun luisterend oor en voor de vele ingevulde enquêtes. In het bijzonder wil ik Merel Bergen en Arnout Van Messem bedanken voor hun statistische hulp. Ik ben ook alle mensen dankbaar die het mogelijk gemaakt hebben om mijn enquête via verschillende kanalen te verspreiden.

Ook wil ik graag een woordje van dank richten tot mijn familie. Zonder hen had ik deze uitdaging, of zelfs deze opleiding, nooit tot een goed einde kunnen brengen. Ze waren er altijd om mij te steunen tijdens moeilijke periodes, maar ook om mee te vieren op mooie momenten, en dat gedurende vier jaar. En ten slotte dank ik die honderden proefpersonen die mijn onderzoek hebben mogelijk gemaakt door de enquête in te vullen. Zonder hen was dit hele werk onmogelijk geweest, want alles draait om hun antwoorden.

Inhoudstafel

1	INLEIDING.....	1
2	LABELING	2
2.1	SOORTEN LABELS	2
2.1.1	<i>Groepsgebonden labels.....</i>	2
2.1.1.1	Geografische labels	2
2.1.1.2	Domeinlabels	3
2.1.2	<i>Registerlabels.....</i>	3
2.2	REPRESENTATIVITEIT EN IMPACT VAN LABELS	4
2.3	FUNCTIE VAN LABELS	6
2.4	MODERNE TECHNOLOGIE VOOR LABELING	6
3	HET BELGISCH-NEDERLANDS: EEN OVERZICHT.....	8
3.1	VAN NORMATIEVE KIJK TOT DESCRIPTIEVE KIJK.....	8
3.2	COMMUNICATIEPROBLEMEN TUSSEN NOORD EN ZUID	9
3.3	DE INTERNE STRATIFICATIE VAN HET BELGISCH-NEDERLANDS	9
3.4	PROBLEEM VAN BENAMING VAN DE VARIËTEIT	10
4	DE GROTE VAN DALE.....	12
4.1	PROFIEL VAN DE GVD	12
4.2	EVOLUTIE IN LABELING VAN HET BELGISCH-NEDERLANDS IN DE GVD.....	13
4.2.1	<i>Van GVD1 tot en met GVD6.....</i>	13
4.2.2	<i>Van GVD7 tot en met GVD10.....</i>	14
4.2.3	<i>Van GVD11 tot en met GVD14.....</i>	15
4.3	'BELGISCH-NEDERLANDS, NIET ALGEMEEN' ALS LABEL	17
5	ONDERZOEKSOPZET EN VERANTWOORDING.....	19
5.1	METHODE	19
5.2	PROEFPERSONEN.....	20
5.3	MATERIAAL.....	21
5.4	ONDERZOEKSVRAAG	22
6	RESULTATEN EN BESPREKING.....	24
6.1	RESULTATEN	24
6.1.1	<i>Algemeen.....</i>	24
6.1.2	<i>De resultaten per regio</i>	26
6.1.3	<i>De resultaten per sekse</i>	27
6.1.4	<i>De resultaten per leeftijd.....</i>	28
6.1.5	<i>De resultaten per taalberoep</i>	30
6.1.6	<i>De resultaten per opleiding.....</i>	30
6.2	BESPREKING	32
6.2.1	<i>Vooraf: Criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'</i>	32
6.2.2	<i>Bespreking van de 78 testitens</i>	32
6.3	ALGEMENE BESPREKING	51
6.3.1	<i>Geografische factor</i>	51
6.3.2	<i>Sociale factoren</i>	52
6.3.2.1	Sekse	52
6.3.2.2	Leeftijd.....	52
6.3.2.3	Taalberoep.....	53
6.3.2.4	Opleidingsniveau	54
6.4	BESLUIT.....	54
	BIBLIOGRAFIE.....	56
	BIJLAGE 1: E-MAIL VAN D. GEERAERTS OP 16 JANUARI 2005	59
	BIJLAGE 2: E-MAIL VAN D. GEERAERTS OP 5 OKTOBER 2005	59
	BIJLAGE 3: E-MAIL VAN G. BILSEN OP 27 FEBRUARI 2006	59
	BIJLAGE 4: E-MAIL VAN G. BILSEN OP 2 MAART 2006	60

BIJLAGE 5:	INSTRUCTIETEKST VOOR PROEFENQUÊTE.....	61
BIJLAGE 6:	DEFINITIEVE ENQUÊTE.....	62

Overzicht tabellen

<i>Tabel 1: De interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands</i>	10
<i>Tabel 2: Verdeling van de proefpersonen volgens regio, sekse, leeftijds categorie, taalberoep en opleidingsniveau</i>	21
<i>Tabel 3: Overzicht van de globale subjectieffrequentiescores, het aantal waarnemingen per lemma (N) en de aanduiding of er significante verschillen zijn voor de onafhankelijke variabelen regio, sekse, leeftijd, taalberoep en opleiding</i>	24
<i>Tabel 4: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele regio (ANOVA) WV = West-Vlaanderen, OV = Oost-Vlaanderen, A = Antwerpen, L = Limburg, B = Brabant</i>	26
<i>Tabel 5: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele sekse (t-toets)</i>	27
<i>Tabel 6: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele leeftijd (ANOVA) 1= jonger dan of 22, 2 = 23 of ouder tot en met 29, 3 = 30 of ouder tot en met 41, 4 = 42 of ouder tot en met 51, 5 = 52 of ouder</i>	28
<i>Tabel 7: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele taalberoep (t-toets)</i>	30
<i>Tabel 8: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele opleiding (ANOVA) LO = Lager Onderwijs, MO = Middelbaar Onderwijs, HO = Hoger Onderwijs</i>	30
<i>Tabel 9: Verdeling van de proefpersonen volgens provincie</i>	51
<i>Tabel 10: Verdeling van de proefpersonen volgens sekse</i>	52
<i>Tabel 11: Verdeling van de proefpersonen volgens leeftijds categorie</i>	52
<i>Tabel 12: Verdeling van de proefpersonen volgens taalberoep</i>	53
<i>Tabel 13: Verdeling van de proefpersonen volgens opleidingsniveau</i>	54

1 Inleiding

Deze eindschrijftie bestaat uit twee grote delen: enerzijds een literatuurstudie en anderzijds een bespreking van het onderzoek dat ik het voorbije jaar gevoerd heb. Ik ben immers via een subjectieveliefrequentieonderzoek nagegaan of het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ in de *Grote Van Dale* overeenstemt met de taalwerkelijkheid in Vlaanderen. Ik voerde het onderzoek uit bij honderden mensen uit de vijf Vlaamse provincies en uit vijf verschillende leeftijdscategorieën, van tieners tot en met 50+’ers.

Het eerste deel, de literatuurstudie, dient als achtergrondinformatie bij het onderzoek. Het bestaat uit drie hoofdstukken, van algemene naar zeer specifieke informatie. Het eerste hoofdstuk biedt een overzicht van de bestaande labels met hun representativiteit, impact en functie, alsook de invloed van de moderne technologie op de labeling. Het tweede hoofdstuk gaat dieper in op taalgeografische labels die onder meer het Belgisch-Nederlands beschrijven. Achtereenvolgens gaat het over de overgang van een normatieve kijk naar een descriptieve kijk die woordenboeken doorgevoerd hebben, over de eventuele communicatieproblemen tussen Noord en Zuid en over de interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands. Tot slot behandelt dit hoofdstuk de termen die in omloop zijn om de Belgisch-Nederlandse woordenschat te benoemen. In het derde en laatste hoofdstuk van deze literatuurstudie staat de taalgeografische labeling van de *Grote Van Dale* centraal. Dit hoofdstuk behandelt achtereenvolgens het profiel van het woordenboek, de evolutie in labeling van het Belgisch-Nederlands die het woordenboek door alle edities heen meegemaakt heeft en ten slotte het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ uit de *GVD*.

Deze literatuurstudie en vooral het laatste hoofdstuk daaruit sluit perfect aan bij mijn eigen onderzoek dat ook gaat over het taalgeografische label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Het onderzoek was niet alleen linguïstisch van aard, maar ook sociolinguïstisch. Aan de hand van een aantal persoonlijke gegevens heb ik onderzocht welke invloed onafhankelijke variabelen als regio, sekse, leeftijd, taalberoep en opleidingsniveau op de resultaten hadden. Naast deze persoonlijke gegevens bestond de enquête uit een tachtigtal testitems waarvan twee pseudowoorden om de betrouwbaarheid van de proefpersonen enigszins te kunnen controleren. De overige 78 woorden krijgen in de veertiende druk van de *Grote Van Dale* allemaal het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Al deze enquêtes heb ik handmatig ingevoerd en de resultaten ervan heb ik statistisch gezien zo goed mogelijk proberen te onderzoeken en te interpreteren. Zowel de instructietekst van de proefenquête als de definitieve enquête zijn opgenomen in bijlagen 5 en 6. Verder staan in bijlagen 1 tot en met 4 de e-mails van de heer Geeraerts en de heer Bilsen over de labeling in de *Grote Van Dale*.

2 Labeling

Het *Groot woordenboek van de Nederlandse taal* of de *Grote Van Dale*, hierna *GVD*, is het bekendste en meest geraadpleegde woordenboek in Nederland én België, onder meer door het labelsysteem dat het toepast. In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens de verschillende soorten gebruikslabels aan bod, hun representativiteit, impact en functie en ten slotte de invloed van de moderne technologie op het labelsysteem.

Labels kunnen informatie bieden over twee kenmerken van woorden. Enerzijds kan het label iets meer zeggen over de betekenis van een woord: is die betekenis figuurlijk of letterlijk bedoeld? Anderzijds kan het label betrekking hebben op de formele aspecten ervan zoals het geslacht en het getal (Janssen e.a. 2003: 297). De term ‘label’ wordt door Janssen e.a. (2003: 298) beperkt tot gebruikslabels die relevant zijn voor de betekenis van een woord. Ze geven meer informatie over het vakgebied waarin de definities van toepassing zijn en beperken die definities tot een zekere context. Een voorbeeld hiervan zijn de woorden ‘beziging’ en ‘gebruik’. Ze betekenen hetzelfde, maar ‘beziging’ kan de taalgebruiker volgens de veertiende editie van de *GVD*, hierna *GVD14*, enkel in formeel taalgebruik aanwenden. Labels worden dus gegeven om ervoor te zorgen dat de woordenboekgebruiker uit een reeks alternatieven het juiste woord kiest in de gepaste context (Janssen e.a. 2003: 298).

2.1 Soorten labels

Zoals hierboven vermeld, dienen gebruikslabels om de context van een woord te beperken. Binnen deze gebruikslabels kan er nog een onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten toepassingsgebieden: groepsgebonden labels en registerlabels. Lexicografen nemen ze apart op in het woordenboek omdat de groepsgebonden labels aangeven dat een woord beperkt is tot een bepaald taalgebruik, terwijl de registerlabels een woordenboekgebruiker helpen om de juiste keuze te maken tussen verschillende betekenisverwante alternatieven (Janssen e.a. 2003: 299). ‘Maatkolf’ is een voorbeeld van een groepsgebonden label, want dit attribuut heeft als label ‘chemie’ (*GVD14*). ‘Leesvoer’ illustreert het gebruik van registerlabels, want het heeft als label ‘minachtend’ (*GVD14*).

2.1.1 Groepsgebonden labels

Groepsgebonden labels wijzen erop dat een woord of woordbetekenis beperkt is tot een bepaald soort taalgebruik. Ze kunnen op hun beurt ingedeeld worden in twee categorieën: geografische labels en domeinlabels.

2.1.1.1 *Geografische labels*

Volgens Janssen e.a. (2003) geven geografische labels aan dat het woord in kwestie niet tot de standaardtaal behoort, want het wordt enkel gebruikt in een bepaalde regio. Deze aanwijzingen kunnen zich voordoen zowel qua vorm als qua betekenis. Het voorbeeld dat gegeven wordt in de tekst is hiervan een duidelijke illustratie:

Differences between alternatives can be related to either side of the <f,m>-pair [f = form, m = meaning, L.S.]. Consider British and American English: the two entries <**behav-ior** [sic], the way a person behaves...> and <**behaviour**, the way a person behaves...> have a different spelling. Including the second pair in an English dictionary provides an f-difference that can be taken as a higher-level instruction not to use the

headword in question in British English. By contrast, the different British and American English meaning of *pissed* in the pairs <**pissed**, very drunk> and <**pissed**, very annoyed>, illustrate an m-difference (Janssen e.a. 2003: 299-300).

De situatie van het Engels is niet helemaal hetzelfde als die van het Nederlands. Terwijl het Engels twee standaardvormen heeft ontwikkeld, Brits en Amerikaans Engels, beschikt het Nederlands maar over één. Bovendien bevat onze moedertaal woorden die zowel in Nederland als België gebruikt worden. Woordenboekgebruikers beschouwen de *GVD* als norm waarbij dit woordenboek vooral Vlaamse woorden markeert. Om deze reden is het label 'Belgisch-Nederlands' ingevoerd. Volgens Janssen e.a. (2003) zien Vlaamse taalgebruikers dit label als een stimulans om een eigen Belgische norm te creëren.

Labels zoals 'regionaal' of 'dialect' bestaan opdat woordenboekgebruikers de woorden die in zulke regiolecten of dialecten opduiken niet als standaardtaal zouden beschouwen. Volgens Janssen e.a. (2003: 300) worden dit soort woorden in Nederlandse woordenboeken nogal willekeurig behandeld. Meestal krijgen ze een plaats in het woordenboek omdat een van de vorige lexicografen het woord toevallig aangetroffen heeft in het werk van een verdienstelijke literaire schrijver. Ook de *GVD* maakt zich er schuldig aan. Het woordenboek heeft bijvoorbeeld het woord 'rild' opgenomen met als label 'gewestelijk' (*GVD14*):

For example, Van Dale has included the regional word *rild* to provide a possibility for a Dutch reader to find its meaning just in case they happen to read the now obsolete author Maurice Roelants who used it in the phrase *rilde naakte knapen* 'slender naked boys' (Janssen e.a. 2003: 300).

2.1.1.2 Domeinlabels

Domeinlabels ten slotte zeggen over een woord tot welk professioneel of sociaal domein dat woord behoort. Ofwel maken die woorden geen deel uit van de standaardtaal, ofwel juist wel, maar dan met zo'n specifieke betekenis dat ze beperkt moeten worden tot een afgebakend domein (Janssen e.a. 2003: 301). Daardoor weet de taalgebruiker welk woord in welke context te gebruiken. Een woordenboek kan echter niet elke vaktaal uitputten, want regelmatig komen er nieuwe vaktalen bij en sommige veranderen heel snel, bijvoorbeeld het jargon van informatici.

2.1.2 Registerlabels

Taalgebruikers zijn er zich van bewust dat ze in elke situatie een aangepaste woordenschat moeten aanwenden. Elke specifieke context beschikt immers over een geheel van regels dat gerespecteerd moet worden. Om daaraan te voldoen, moeten de taalgebruikers weten welk woord ze in welke context mogen gebruiken. Woordenboeken zijn hiervoor een uitstekend hulpmiddel omdat zij aan de hand van stijlregisters aangeven welke woorden geschikt zijn voor welke gelegenheid. Zij beschermen als het ware de taalgebruikers zodat die niet de verkeerde woorden gebruiken. De stijlregisters gidsen de taalgebruiker tot bij het juiste woordgebruik voor het soort taalgebruik in kwestie (Janssen e.a. 2003). Woordenboeken zoals de *GVD* geven meestal meerdere synoniemen als antwoord op de vraag welk woord in welke context gebruikt kan worden, met telkens het verschil in stijlregister erbij.

2.2 Representativiteit en impact van labels

Volgens Janssen e.a. (2003: 311) zal de labeling vermoedelijk nooit de gevoelens van taalgebruikers exact weergeven, want ze zal nooit precies genoeg zijn. Dat hangt immers niet alleen af van de woordvorm op zich, maar ook van de mensen die het twijfelachtige woord gebruiken. Zo zal er bijvoorbeeld niemand verbaasd opkijken als een zwarte spreekt over een ‘neger’, terwijl als een blanke dat zegt, die persoon soms al beschuldigd wordt van een racist te zijn. Bovendien zijn de context en de situatie waarin iemand een dergelijk woord gebruikt belangrijk. In een bepaalde context kan iemand het woord ‘neger’ misschien gebruiken, ook al is dat woord niet algemeen aanvaard buiten diezelfde context. Deze opmerkingen zullen nooit helemaal beschreven kunnen worden in de labeling.

De laatste decennia is er al heel wat te doen geweest rond taalgebruik dat ‘politiek correct’ moet zijn. Volgens de *GVD* gaat het om ‘(taal)uitingen die in overeenstemming zijn met het politieke streven om historisch achtergestelde groepen (vrouwen, homo’s, minderheden) te emanciperen’ (*GVD14*). Deze trend heeft ook de nodige impact op de labeling. Meestal gaven de Europese woordenboeken duidelijk beledigende woorden het label ‘figuurlijk’:

In general, European dictionaries turn out to be quite reluctant to give up their habit of putting clearly offensive uses of a word under headings like (fig.) or (not literal). Most European countries have a colonial past and also a past in which minority groups have been treated in a way which is nowadays considered very questionable. Traces of this past can [be, L.S.] found in the language. There has been a tradition to consider these traces from the point of view of the majority, to which lexicographers in general belong. This has often resulted in the application of labels used for the non-literal application to the domains of racism, sexual offences, cultural differences, and so on (Janssen e.a. 2003: 305).

De labeling van de *GVD* voor het woord ‘neger’ is hier een voorbeeld van. Als derde betekenis geeft het woordenboek immers als uitleg ‘(figuurlijk, weinig gebruikt, beledigend) hatelijk persoon’ (*GVD14*). Naast het label ‘figuurlijk’ vermeldt de *GVD* er ook bij dat het in die betekenis beledigend gebruikt wordt:

In particular, clearly racist senses of words were and are still treated like that. In the literature on labels one can find a host of labels which warn of the offensive nature of these words, for example (derogatory), (offensive), (disparaging), (sexist), (coarse), (rude), etc. (Janssen e.a. 2003: 305).

De labeling van het woord ‘jood’ in de *GVD* illustreert deze werkwijze. Het woord ‘jood’ krijgt zowel in de *GVD13* als in de *GVD14* het label ‘beledigend’, maar in de laatste uitgave wordt het in die betekenis apart opgenomen, terwijl het in de *GVD13* gewoon vermeld stond bij de eerste definitie van het woord ‘jood’.

GVD13

1. iem. die behoort tot het joodse volk (bestaande uit de nakomelingen van de stammen Juda en Benjamin), iem. die het joodse geloof aanhangt

1. a (beledigend) (met verschillende toevoegsels in het verleden als smaadnaam of scheldwoord gebruikt, met zinspeling op zekere (m.n. slechte) eigenschappen die uit vooroordeel aan joden soms werden toegeschreven) al te handige, gewiekste zakenman

2. kleinhandelaar van Israëlitische afkomst

3. ben. voor de uit tropisch Zuid-Amerika afkomstige hangplant *Tradescantia*

GVD14

1. iem. die het joodse geloof aanhangt

2. (beledigend) (met verschillende toevoegsels in het verleden als smaadnaam of scheldwoord gebruikt, met zinspeling op zekere (m.n. slechte) eigenschappen die uit vooroordeel aan Joden soms werden toegeschreven) al te handige, gewiekste zakenman

3. kleinhandelaar van Israëlitische afkomst

4. uit tropisch Zuid-Amerika afkomstige hangplant (*Tradescantia*)

Woordenboeken proberen altijd de gulden middenweg te zoeken. Nu eens is de labeling gekozen in het belang van de spreker, dan weer in het belang van de hoorder of lezer (Janssen e.a. 2003: 305). Toch kan het soms nog mislopen en wordt een woordenboek beschuldigd van discriminatie. In 1970 hebben vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap een kort geding aangespannen tegen de *GVD* ‘vanwege de vele uitdrukkingen waarin Joden bijvoorbeeld worden voorgesteld als slimme zakenlieden die “jodenstreken leveren”, wat wil zeggen dat ze het met de ethiek niet zo nauw nemen’ (NRC Handelsblad Scholieren 2001). Op dergelijke beschuldigingen antwoorden lexicografen doorgaans met het standaardverweer: ‘wij doen niets anders dan de taal beschrijven en die uitdrukkingen bestaan nu eenmaal, of je dat nu leuk vindt of niet’ (NRC Handelsblad Scholieren 2001). Dat klopt echter niet helemaal, want naast het beschrijven van de woorden geven ze ook aan de hand van labels aan welk woord in welke context of situatie gebruikt kan worden:

Van Dale doet overigens wel iets meer dan alleen beschrijven. Sinds de druk van 1992 worden woorden en uitdrukkingen soms voorzien van zogenoemde labels. Er staat tussen haakjes achter of het om verouderd, plechtig, vulgair of beledigend taalgebruik gaat. [...] Volgens een uitleg op de website van Van Dale moet je dat opvatten als een waarschuwing: vermijd deze uitdrukking als je correct wilt spreken. Maar daarmee wordt natuurlijk niet bedoeld dat Van Dale vindt dat je het niet mag zeggen (NRC Handelsblad Scholieren 2001).

Dat was trouwens niet de enige beschuldiging aan het adres van de *GVD*. In 2001 voelde een Nederlander van Turkse afkomst zich gekwetst door allerlei beledigende uitdrukkingen met ‘Turk’ en ‘Turks’ uit het woordenboek en wou via de rechter afdwingen dat de *GVD* ze uit het woordenboek haalde. Een jaartje later was het weer zover. Dit keer was het de *Stichting Eer en Herstel Betalingen Slachtoffers van Slavernij in Suriname* die eiste dat de redactie van de *GVD* het woord ‘neger’ uit het

woordenboek schrapt. Volgens Roy Groenberg, voorzitter van de stichting, is 'neger' een discriminerend woord. Het is immers 'bedacht door blanke slavenhandelaars om er een 'minderwaardig persoon' mee aan te duiden' (NRC Handelsblad Scholieren 2003).

Deze beschuldigingen geven de impact weer van een labelsysteem zoals dat van de *GVD*. Taalgebruikers beschouwen dit woordenboek vaak als scheidsrechter in taalspelletjes of in taalkundige discussies. 'Als het niet in Van Dale staat, dan bestaat het niet' (NRC Handelsblad Scholieren 2003). Het woordenboek zelf beschrijft de informatie die het verstrekt als taalkundig van aard omdat niet alleen de betekenis van woorden en uitdrukkingen omschreven wordt, maar ook in welke context ze worden aangetroffen (Geeraerts & Den Boon 2005). Soms lijkt het alsof taalgebruikers denken dat de overheid de *GVD* uitgeeft, maar niets is minder waar, want Van Dale Lexicografie is een Nederlands commercieel bedrijf. Volgens NRC Handelsblad Scholieren (2003) vinden mensen zich juist door die opvatting sneller op over de discriminerende woorden en uitdrukkingen die erin staan. Volgens die mensen is het alsof de *GVD* en dus ook de overheid zulke woorden goedkeuren.

2.3 Functie van labels

Volgens Janssen e.a. (2003) worden labels over het algemeen minder geraadpleegd dan dat men zou willen. Welk soort specificatie kan ervoor zorgen dat de woordenboekgebruikers de labels vaker gebruiken? Meestal kunnen de labels in verschillende categorieën drastisch verminderd worden waardoor het woordenboek praktischer wordt. Allerlei professionele domeinen zouden bijvoorbeeld samengevat kunnen worden onder één label: 'technisch'. Uit onderzoek blijkt bovendien dat wanneer woordenboekgebruikers in hun moedertaal schrijven ze de labeling niet raadplegen om hun woordkeuzes aan te passen. Meer nog, de kans is heel klein dat ze de labels zelfs lezen (Janssen e.a. 2003: 307).

Er zijn twee belangrijke redenen te geven waarom woordenboekgebruikers nauwelijks rekening houden met labels. Ten eerste vinden ze het niet nodig om de labeling te raadplegen. Ervaren woordenboekgebruikers zijn immers meestal ook ervaren schrijvers die zichzelf al bekwaam genoeg vinden. Ten tweede zijn woordenboekgebruikers vaak onzeker over de relevantie van de gevonden informatie voor hun doeleinden (Janssen e.a. 2003: 308-309). Een woord zoals 'afboeten' bijvoorbeeld is misschien niet zo 'verouderd' (*GVD*14) voor de grootouders, maar wel voor de kleinkinderen. Een priester kan het dus zonder communicatieproblemen gebruiken, terwijl een jeugdleider dat niet kan.

2.4 Moderne technologie voor labeling

Dankzij de moderne technologie moeten de papieren woordenboeken plaatsmaken voor elektronische uitgaven. Labels zullen blijven bestaan ongeacht het medium waarin ze voorkomen (Janssen e.a. 2003). Deze evolutie biedt overigens een groot voordeel: bij elk trefwoord kunnen een aantal voorbeeldzinnen opgenomen worden waardoor de context waarin het woord gebruikelijk is duidelijker wordt. De lexicografen kunnen het toepassingsgebied van een woord dus gewoon aantonen aan de hand van ondubbelzinnige voorbeelden (Janssen e.a. 2003: 309).

Volgens Janssen e.a. (2003) is de moderne technologie dankzij geautomatiseerde gegevensbanken bovendien in staat om elk individueel woord op de voet te volgen en

elke mogelijke ontwikkeling ervan op te merken. Als er bijvoorbeeld vandaag een nieuw woord in de krant opduikt, kan het bij wijze van spreken diezelfde dag nog aan het woordenbestand worden toegevoegd. Het gevolg daarvan is dat taal niet langer beschouwd wordt als iets constants, zoals het nu het geval is met de papieren woordenboeken (Janssen e.a. 2003: 301).

3 Het Belgisch-Nederlands: een overzicht

Dit hoofdstuk gaat eerst dieper in op de overgang van een normatieve kijk naar een descriptieve kijk die woordenboeken doorgevoerd hebben, en vervolgens op de eventuele communicatieproblemen tussen Noord en Zuid. Verder komt de interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands aan bod. Tot slot behandelt dit hoofdstuk de termen die in omloop zijn om de Belgisch-Nederlandse woordenschat te benoemen.

Volgens Martin (2006) is het Belgisch-Nederlands moeilijker te beschrijven dan zijn Noord-Nederlandse variant omdat het over veel meer variëteiten beschikt, zowel in de informele taal als in de standaardtaal. Het Noord-Nederlands daarentegen is meer algemeen geldig. Het Belgisch-Nederlands beschikt niet over die eigenschap en bijgevolg is de grens tussen de verschillende lagen ervan heel vaag. Bovendien is de grens met het Noord-Nederlands niet helemaal gesloten en dat maakt van het Belgisch-Nederlands iets unieks in West-Europa, want die 'open grenzen' worden ook niet teruggevonden in taalvarianten zoals het Brits Engels en het Amerikaans Engels (Martin 2006).

3.1 Van normatieve kijk tot descriptieve kijk

Volgens Martin (2006) is er duidelijk een evolutie merkbaar wat de kijk op de Belgisch-Nederlandse woordenschat betreft. De laatste vijftig jaar was die monocentrisch en veeleer prescriptief van aard, waarbij de Noord-Nederlandse variant als norm gesteld werd en zelfs opgelegd werd aan Vlamingen. Daar kwam stilaan verandering in. In 1981 was het woordenboek van De Clerck, het *Nijhoffs Zuidnederlands Woordenboek (ZNWB)*, een voorbeeld van de emancipatie van het Zuiden. De Clerck was verantwoordelijk voor het eerste verklarende woordenboek van dat Vlaamse taalgebruik dat gebaseerd is op een descriptief corpusonderzoek:

In principe is in het ZNWB (1981) een descriptief standpunt ingenomen. Dit betekent dat de bewerker bij de beschrijving van de taalelementen constaterend te werk gaat; de lexicograaf is geen scheidsrechter die bepaalt wat al of niet tot het Zuidnederlands of tot de standaardtaal behoort. Dat beslist de taalgemeenschap zelf (De Clerck 1981).

Na een jarenlange traditie van normatieve woordenboeken kreeg het descriptieve in de jaren negentig meer en meer de nadruk en werd er een bicentrisch standpunt ingenomen met zowel aandacht voor het Nederlands van Nederland als voor het Nederlands van België:

Getuige daarvan een citaat uit de 'moeder van alle commercieel lexicografische naslagwerken', de *Grote Van Dale*. Daar waar in de tiende editie uit 1976 nog te lezen stond (mbt. het zg. 'Zuidnederlands'): 'Vooropgesteld zij, dat wij uit de aard der zaak in dit in Noord-Nederland verschijnende woordenboek niet anders konden doen dan ons op een Noordnederlands standpunt stellen [...]' (GVD 10, 1976, XII), leest men in de twaalfde editie (1992) in verband met het Nederlands in België o.m. het volgende: 'Wie van mening is dat er slechts één Nederlandse standaardtaal is, zal de gelabelde elementen uit zijn eigen standaardtaalgebruik weren en het in dat van anderen afkeuren. Wie niet van de Nederlandse taaleenheid overtuigd is, zal de elementen in kwestie zelf niet als gemarkeerd beschouwen en ze bij anderen niet afkeuren' (GVD 12, 1992, XXI) (Martin 2006).

De Clerck heeft met de publicatie van zijn woordenboek gezorgd voor een opmerkelijke koerswijziging. De lexicografen beslissen niet langer wat tot de standaardtaal mag behoren; zij mogen enkel advies geven. De taalgebruikers krijgen hierdoor meer verantwoordelijkheid, want zij beslissen uiteindelijk, al dan niet met de hulp van woordenboeken, wat standaardtaal is en wat niet. Ook de *GVD* heeft het voorbeeld van De Clerck gevolgd en is beschrijvend te werk gegaan:

For example, for the Dutch *Van Dale* it was customary to label words adopted from foreign languages as (Germ.), (Gall.), (Angl.), etc., explicitly indicating a negative opinion about their use as loan words. The current label (< German) is supposed to leave it to the users to decide whether or not they want to use it (Janssen e.a. 2003: 299).

3.2 Communicatieproblemen tussen Noord en Zuid

De Caluwe (1991) vindt dat taalgebruikers horen te weten of wat ze gebruiken algemeen bekend is en of dat ook zo is in het Noorden van ons taalgebied. Als dit laatste niet het geval is, dienen ze volgens hem het Noord-Nederlandse equivalent, als dat tenminste bestaat, te kennen zodat er geen communicatieproblemen ontstaan. Een paar concrete voorbeelden. Een Nederlander kent geen ‘bisser’, maar wel een ‘doubleur’ of ‘zittenblijver’. Een Vlaming kent geen ‘rolbandmaat’, maar wel een ‘lintmeter’. Als een Nederlander in Vlaanderen vraagt waar hij de ‘marechaussee’ kan vinden, dan zullen de Vlamingen hem waarschijnlijk niet kunnen helpen, maar wel als hij vraagt naar het ‘militaire politiekorps’. Hierbij zijn er dus veel misverstanden mogelijk en daarom krijgt de woordenschatproblematiek een meer communicatieve benadering.

De kans op misverstanden tussen sprekers uit Noord en Zuid is een belangrijk principe waarmee rekening gehouden moet worden als lexicografen beslissen of een woord of uitdrukking al dan niet aanvaardbaar is. Dit principe kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat Vlaamse uitdrukkingen zoals ‘hout vasthouden!’ en ‘met haken en ogen aan elkaar hangen’ blijven bestaan. Het draagt dus bij tot de ontwikkeling van de Belgische of Vlaamse variëteit van de Nederlandse standaardtaal (De Caluwe 1991: 61). Volgens Martin (2006) is de ontwikkeling van een Vlaamse variëteit voor Vlamingen van groot belang, want dat is een belangrijke troef om een eigen identiteit te creëren, weg van het Noord-Nederlands. Als mensen allemaal dezelfde taal spreken, dan vormen ze een hechte gemeenschap die zich kan onderscheiden van andere groepen.

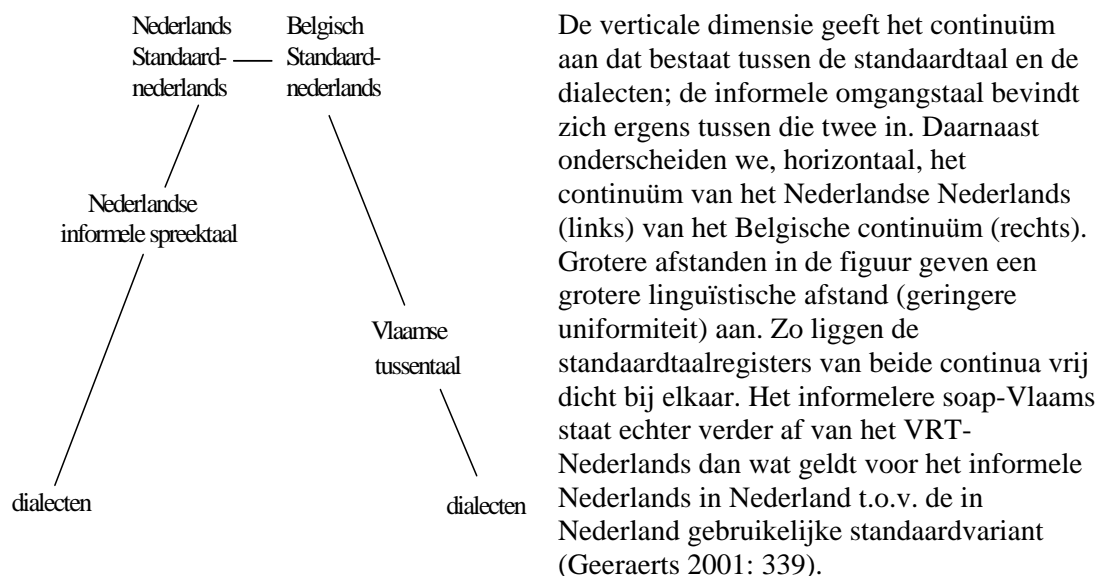
3.3 De interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands

Geeraerts (1999) is ervan overtuigd dat een woordenboek zoals de *GVD* de situatie van het Nederlands in België correct moet weergeven. Daarom is in de *GVD13* het labelsysteem aangepast om zo goed mogelijk de veranderde taalsituatie in Nederlandstalig België te beschrijven. Terwijl het vroeger volstond dat woordenboeken de verschillen tussen de Belgisch-Nederlandse en Noord-Nederlandse woordenschat weergaven, gaat men nu meer aandacht schenken aan ‘de interne stratificatie van het Nederlands in België’ (Geeraerts 2000: 20). Vanaf de *GVD13* worden er drie lagen onderscheiden:

De hoogste laag is de verzorgde Belgische variant van de Nederlandse standaardtaal, die niet zo heel erg verschilt van de Nederlandse variant daarvan, en die wel *VRT-Nederlands* wordt genoemd [...], omdat de taal van de journaals op radio en tv als de

norm hiervoor beschouwd wordt. De onderste laag wordt gevormd door de Vlaamse dialecten. Daartussenin bevindt zich echter nog een tussenlaag, die door Geert van Istendael het *Verkavelingsvlaams* werd gedoopt. [...] Zelf heb ik wel 's de term *soap-Vlaams* gebruikt, omdat het de taal is van de Vlaamse soapseries [...]. Onder taalkundigen hanteert men vaak de term *tussentaal* (Geeraerts 2001: 338-339).

De interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands is niet helemaal te vergelijken met de interne structuur van het Nederlandse Nederlands. De linguïstische afstand tussen het meest verzorgde taalgebruik en de informele spreektaal in Nederlandstalig België is volgens Geeraerts (2001) immers veel groter dan in Nederland. Geeraerts (2001) geeft dit verschil grafisch weer in onderstaande figuur:



Tabel 1: De interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands

Om deze verschillen tussen het Nederlands in Nederland en dat in België zo goed mogelijk te beschrijven, wordt naar Engels model gebruik gemaakt van een zogenaamd ‘nationale varianten’-model. ‘In de internationale taalkunde en de internationale lexicografie bedoelt men daarmee een en dezelfde taal die in lichtjes afwijkende vormen in verschillende landen wordt aangetroffen’ (Geeraerts 2000: 22). Het belangrijkste kenmerk van dit model is dat het impliceert ‘dat standaardtalen geen monolithische blokken hoeven te zijn: tot op zekere hoogte is ook op standaardtaalniveau variatie mogelijk’ (Geeraerts 2000: 22). Het Engelse model speelt hier zeker een rol, niet alleen doordat Brits Engels en Amerikaans Engels als evenwaardige varianten naast elkaar staan, maar ook doordat in het algemeen ‘World Englishes’ een begrip geworden zijn (Geeraerts 2001: 340).

3.4 Probleem van benaming van de variëteit

Bakema e.a. (2003) geeft in de inleiding tot het *Vlaams-Nederlands woordenboek* kritiek op de termen die in omloop zijn om het Nederlands dat in België gesproken wordt te beschrijven. ‘Belgisch-Nederlands’ bijvoorbeeld is enerzijds weinig precies omdat die term impliceert dat alle Belgen Nederlands spreken, dus ook de inwoners van het Frans- en Duitstalige gedeelte van België. Anderzijds is hij heel specifiek, want hij wordt ook gebruikt om officiële woorden aan te duiden zoals ‘legislatuur’ en

‘hoederecht’. De term ‘Vlaams’ is te eng omdat sommige mensen hem enkel in verband brengen met de provincies West- en Oost-Vlaanderen, of omdat ze er een politieke betekenis aan geven.

‘Zuid-Nederlands’ ten slotte is nogal ruim en vaag, want het zou enkel kunnen slaan op het Nederlands dat in het Zuiden van het taalgebied gesproken wordt: de Nederlandse provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg én de Belgische provincies West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg. Zelfs de Belgische provincies kunnen achterwege blijven, want ‘Zuid-Nederlands’ op zich heeft geen enkele relatie met het Belgische grondgebied. Volgens De Clerck (1981) is hij bovendien misleidend, want hij doet ons onbewust denken aan Noord-Nederlands waardoor wij de indruk krijgen dat er twee soorten Nederlands naast elkaar bestaan. Ook Hagen (1995) is allerminst tevreden met de terminologie die in omloop is om de Belgisch-Nederlandse woordenschat weer te geven:

De ruimte tussen standaardtaal en dialect pleegt slechts aangeduid te worden met termen met een sterk negatieve betekenis zoals ‘verkavelingsvlaams’ (Van Istendael) of ‘tussentaaltje’ (Taeldeman). Toch moet een positieve bijdrage van het substandaard aan de standaardtaal gezien worden als een integraal kenmerk van een normale standaardevolutie (Hagen 1995: 145).

4 De Grote Van Dale

Veel taalgebruikers gebruiken de *Grote Van Dale* als een norm voor het Nederlands, terwijl dat niet de bedoeling is. Dit hoofdstuk behandelt de werkwijze van de redacteurs van de *GVD* dat ons ‘begeleidt’ bij de keuze van het juiste woord voor elke specifieke context. De vraag is echter op welke manier de *GVD* dat wil doen. Achtereenvolgens gaat het in dit hoofdstuk over het profiel van het woordenboek, de evolutie in labeling van het Belgisch-Nederlands die het woordenboek door alle edities heen heeft meegemaakt en ten slotte over het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ uit de *GVD*.

4.1 Profiel van de *GVD*

De *GVD* beschrijft zichzelf als ‘een verklarend woordenboek van het hedendaagse Nederlands dat tevens een terugblik biedt op de ontwikkeling van de Nederlandse woordenschat van circa 1880 tot 2005’ (Geeraerts & Den Boon 2005: XII). In werkelijkheid kennen de woordenboekgebruikers aan de *GVD* meer gezag toe:

Ten slotte is er een functie die geen enkel beschrijvend woordenboek zichzelf toekent, maar die het door vele gebruikers wordt toegekend: die van scheidsrechter in geval van twijfelgevallen of onzekerheid over de normatieve status van een woord of verbinding (Geeraerts & Den Boon 2005: XIII).

De *GVD* volgt in grote mate dezelfde koers als de *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, hierna *ANS*. Het woordenboek is immers ook enerzijds impliciet normatief en anderzijds expliciet normatief:

De *Grote Van Dale* beperkt zijn beschrijving in principe tot de standaardtaal. Daarmee is het een impliciet normatief woordenboek, dat wil zeggen dat elementen in het woordenboek niet nader gemarkeerd zijn, tot het algemene taalgebruik gerekend worden, terwijl elementen die daar niet toe behoren, maar om bepaalde redenen [...] vermelding verdienen, gelabeld zijn met tijdsmarkeringen als archaisch of verouderd en stilistische markeringen als formeel, informeel of vulgair (Geeraerts & Den Boon 2005: XIII-XIV).

Dit naslagwerk is nog impliciet normatief omdat het de kernwoordenschat moet selecteren. De *GVD* doet dat op basis van een corpusonderzoek, want alle bestaande Nederlandse woorden erin opnemen, is gewoonweg onmogelijk. Hierdoor is het woordenboek net zoals de *ANS* impliciet normatief:

[O]m opgenomen te worden moet een lexicaal element [...] gedurende enige jaren regelmatig worden aangetroffen in het taalgebruik van de spraakmakende gemeente, d.w.z. bij schrijvers, journalisten, radio-en [tv, L.S.]-makers, wetenschappers, politici en onderwijzers, die geacht worden de standaardtaal te gebruiken (Geerts 1985: 67).

Vroeger berustte die selectie van de kernwoordenschat vaak op individuele observaties van de redactie en haar informanten, maar naarmate de technologie vooruitgaat, worden representatieve digitale tekstverzamelingen een steeds beter hulpmiddel (Geeraerts & Den Boon 2005).

De *GVD* volgt de *ANS* dus ook wanneer het woordenboek lexicale elementen opneemt terwijl ze toch niet tot de standaardtaal behoren. Het woordenboek duidt deze woorden

aan door ze te kwalificeren waardoor hun positie ten opzichte van de standaardtaal duidelijk wordt. Deze werkwijze maakt van de *GVD* ook een expliciet normatief woordenboek. In een bepaalde context moet de taalgebruiker zelf beslissen welk woord met de bijbehorende sociale connotaties hij/zij zal gebruiken. De spraakmakende gemeente ervaart dit soort woorden als opvallend of afwijkend van de algemene taal, wat door Hagen (1995) ook wel ‘gemarkeerd taalgebruik’ genoemd wordt. ‘Gemarkeerdheid’ staat voor ‘het kenmerk dat een zuidelijk woord naar woordvorm en/of woordbetekenis afwijkt van het in Nederlands gebezigde taaleigen’ (Hagen 1995: 135). In de inleiding tot de *GVD14* staat te lezen dat die ‘gemarkeerde’ varianten daarom niet per se als fout beschouwd moeten worden:

Een label bij een woord, betekenis of verbinding betekent niet dat het element in kwestie wordt afgekeurd: het gebruik ervan in de standaardtaal kan in bepaalde omstandigheden, in bepaalde contexten, met bepaalde bedoelingen zonder meer functioneel en dus volkomen verantwoord zijn. Maar naar het oordeel van de bewerkers, die zich daarmee menen te conformeren aan het gevestigde gebruik, kan men de gelabelde elementen beter niet gebruiken als men niet de bedoeling heeft zijn standaardtaalgebruik een gemarkeerd karakter te geven (Geeraerts & Den Boon 2005: XIV).

4.2 Evolutie in labeling van het Belgisch-Nederlands in de *GVD*

De *GVD* is al aan zijn veertiende editie toe sinds de eerste druk in 1864. Gedurende een periode van bijna anderhalve eeuw is er heel wat veranderd. Niet alleen hebben verschillende hoofdredacteuren hun stempel gedrukt op dit woordenboek, ook de labeling is tijdens die machtswissels geëvolueerd. Vooral op het vlak van de Belgisch-Nederlandse woordenschat zijn er een paar belangrijke beslissingen genomen (Geeraerts 2000). Deze paragraaf gaat over de belangrijkste evoluties uit de geschiedenis van de *GVD* die hiervoor het beste ingedeeld kan worden in drie periodes: van de eerste tot en met de zesde editie, van de zevende tot en met de tiende editie en tot slot van de elfde tot en met de laatste editie. De evolutie van de *GVD* staat in grote lijnen beschreven enerzijds in de verschillende inleidingen tot elke editie en anderzijds op de site <http://users.pandora.be/taalvandaal/vandale.htm>.

4.2.1 Van *GVD1* tot en met *GVD6*

De *GVD* wordt tijdens de eerste zes uitgaven eigenlijk alleen maar uitgebreid qua woordenschat, zonder veel taalkundige informatie te geven. Reeds bij deze zes uitgaven waren er vier machtswissels. De eerste uitgave uit 1864 was het product van de hoofdredacteuren I.M. Calisch en N.S. Calisch. Dit woordenboek was echter geen groot succes en werd al snel uit de handel genomen (Taalvandaal). In 1872 was hoofdonderwijzer J.H. van Dale hoofdredacteur van de tweede editie die hij in de nieuwe spelling zette en waarin hij een aanzienlijk aantal Vlaamse woorden opnam. Dit was tevens de eerste druk onder de naam Van Dale. Aangezien Van Dale stierf voor het woordenboek voltooid was, zette zijn assistent J. Manhave zijn werk voort. Ook voor de derde uitgave uit 1884 was Manhave verantwoordelijk. De vierde uitgave uit 1898 werd samengesteld door Kuiper jr., A. Opprel en P.J. van Malssen jr. Zij breidden die editie opvallend uit en gaven hem weer een nieuwe naam: *Groot woordenboek der Nederlandsche taal*. Zowel de vijfde uitgave uit 1914 als de zesde uit 1924 werden uitgebracht onder de hoofdredactie van Van Malssen jr. In het voorwoord van de vijfde druk zegt Van Malssen jr. (1914) dat hij geprobeerd heeft om tegemoet te komen aan de ‘wenschelijkheid’ om meer Zuid-Nederlandse woorden en uitdrukkingen op te nemen.

4.2.2 Van GVD7 tot en met GVD10

De volgende vier edities kunnen ondergebracht worden onder één noemer: het Kruyskamp-tijdperk. C. Kruyskamp bleef immers hoofdredacteur tot en met de tiende uitgave. De zevende druk uit 1950 waarbij Kruyskamp de hulp kreeg van F. de Tollenaere bracht wel verandering in het labelsysteem. Aangezien de *GVD* geen historisch woordenboek is, ging de redactie bij elk lemma en elke betekenis na of ze niet verouderd waren. Als dat het geval was maar ze toch niet geschrapt werden, kregen die lemma's en betekenissen het tijdskenmerk 'verouderd' (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: VIII). Net zoals in de voorafgaande edities krijgt de woordenboekgebruiker in de zevende druk meer inzicht in de criteria op basis waarvan de omvang van de woordenschat begrensd wordt. In de eerste plaats is er het taalgebied waarvoor de *GVD* van toepassing is. Enkel het Nederlands in engere zin krijgt er een plaats met het verschil tussen het Nederlands in Nederland en het Nederlands in België, en dus niet het Afrikaans. Nochtans werd het Afrikaans in de vorige edities wel opgenomen, maar ondertussen was die taal uitgegroeid tot een zelfstandige taal die niet langer thuishoorde in de *GVD* (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: VIII-IX).

Bij het Noord-Nederlands ligt de klemtoon op het algemeen Nederlands en niet zozeer op dialectwoorden, ook al komen die soms voor. Zij worden door de *GVD* veeleer beschouwd als toegift. Het Zuid-Nederlands daarentegen is heel anders bekeken. De *GVD* is en blijft een Nederlands product dat voornamelijk bestemd is voor de Nederlandse markt en dus wordt het Noord-Nederlands als vertrekpunt beschouwd (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: IX). Alle Zuid-Nederlandse woorden die opgenomen zijn, worden daarom voorzien van één en hetzelfde label 'Zuidnederlands'. Dit is ook het enige label dat hoofdredacteur Van Malssen jr. gebruikte tot en met de zesde uitgave uit 1924, en wel zonder enige uitleg (Taalvandaal). Dat label betekent dat dergelijke woorden 'algemeen of zo goed als algemeen bekend zijn beneden de grens en [...] in de Zuidnederlandse literatuur [aangetroffen kunnen worden, L.S.]' (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: X). Volgens Kruyskamp (1961) werden dergelijke woorden om twee redenen afzonderlijk opgenomen. Ten eerste om de Noord-Nederlandse gebruikers van de *GVD* te helpen om woorden die ze in de Vlaamse literatuur en in het hele Nederlandse taalgebruik in België aantreffen te situeren. Ten tweede om de Zuid-Nederlanders te waarschuwen dat het gemarkeerde woord of woordgebruik geen algemeen Nederlands is. Bovendien kregen meer beperkte Zuid-Nederlandse woorden het label 'gew. in Z.-Ned.'. Woorden die in Nederland niet tot de algemene taal behoren, kregen zonder meer het label 'gewestelijk' (Kruyskamp 1961: IX).

Vanaf 1950 kwam er een aanzienlijke verbetering door Kruyskamp & De Tollenaere die de labels 'België' en 'in België' toevoegden. Die labels zorgden voor een scheiding tussen de institutionele belgicismen en de andere. Ze werden gebruikt om woorden zoals 'rijkswacht' aan te duiden omdat dit soort woorden 'officiële of eigenaardige functies in of instellingen van de Belgische Staat weergeven' (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: X). Naast de gewestelijke en Zuid-Nederlandse woorden waren er nog een paar vernieuwingen. Het label 'volkstal' werd vermeld bij 'onder het volk levende woorden en uitdrukkingen [...] die, sociaal gesproken, beneden het peil van het Alg. Beschaafd liggen' (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: X). Het kenmerk 'niet algemeen' werd toegevoegd aan 'die woorden of betekenissen waarvan niet vastgesteld kon worden of het gebruik lokaal beperkt was of aan bepaalde klassen of groepen eigen [was, L.S.]' (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: X). Ook hanteerden deze edities en de voorafgaande edities labels zoals 'germanisme', 'gallicisme' enz. In de inleiding wordt

daar echter niet veel over gezegd, enkel dat de hoofdredacteurs ervoor gekozen hebben om veel voorkomende barbarismen als zodanig te signaleren (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: XII). De negende uitgave uit 1970 is de eerste druk die bestaat uit twee delen.

Kruyskamp zal vooral de geschiedenis ingaan als de hoofdredacteur die de eerdere korte berichten uit de vorige edities vervangt door een elf pagina's tellende voorrede die nogal kritiek uitlokt (Taalvandaal). Daarin zegt hij onder meer dat hij 'vanuit de aard der zaak' niets anders kon doen dan zich op Noord-Nederlands standpunt te stellen en dat de Zuid-Nederlanders 'gewaarschuwd' worden dat hun woorden en uitdrukkingen niet of verkeerd begrepen worden in het Noorden (Kruyskamp & De Tollenaere 1950: IX). Vooral met de tiende uitgave uit 1976 waarin Kruyskamp het label 'Zuidnederlands' vaker gebruikt, krijgt hij heel wat kritiek over zich heen (Taalvandaal).

4.2.3 Van GVD11 tot en met GVD14

Vanaf de elfde editie uit 1984 hebben de hoofdredacteurs G. Geerts en H. Heestermans twee belangrijke wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste vervingen ze het dubbelzinnige label 'Zuidn.' door het kenmerk 'gewestelijk'. Volgens Geerts en Heestermans (1984: X) is dat label dubbelzinnig omdat het enerzijds kan betekenen 'in gebruik ten zuiden van de grote rivieren' en anderzijds 'in gebruik in Nederlandstalig België'. Bovendien kan 'Zuidnederlands' in de eerste betekenis nog op twee dingen slaan: ofwel op de zuidelijke Nederlandse provincies zonder meer, ofwel op die provincies samen met het deel van België boven de Germaans-Romaanse taalgrens. 'Gewestelijk' is volgens Geerts en Heestermans (1984: X) een goede keuze, want dergelijke zuidelijke woorden hoeven niet anders behandeld te worden dan oostelijke, westelijke of noordelijke woorden. Ten tweede konden ook niet-institutionele belgicismen vanaf nu het label 'België' opgeplakt krijgen. Deze editie is ook de eerste druk die bestaat uit drie delen. De twaalfde uitgave uit 1992, eveneens onder de hoofdredactie van Geerts en Heestermans, bouwt verder op deze visie en licht het label 'België' nader toe. Door dit label in te voeren, erkennen de lexicografen van de *GVD* dat er naast de standaardtaal nog andere varianten bestaan in België, zoals dialecten en de Vlaamse tussentaal. Vanaf dit moment wordt de interne stratificatie van het Nederlands in België dus erkend: 'een indeling in lagen die het mogelijk maakt datgene wat in België algemeen voorkomt te scheiden van het taalgebruik dat ook in België zelf niet algemeen is' (Geeraerts 2000: 21).

De dertiende editie uit 1999, onder de hoofdredactie van Geerts en Den Boon, is volgens Geeraerts (2000: 22) enerzijds vernieuwend, maar anderzijds blijft ze toch trouw aan de traditie, want ze bouwt verder op de interne stratificatie van het Belgisch-Nederlands. Het is pas in de inleiding tot deze uitgave dat de hoofdredacteurs dieper ingaan op 'labels om woorden, betekenissen of verbindingen als barbarisme (in concreto als anglicisme, germanisme, gallicisme) te kwalificeren' (Geerts & Den Boon 1999: XXIV). Aangezien de woordenboekgebruikers de labeling van barbarismen doorgaans als afkeuring beschouwden, werden ze vanaf deze druk achterwege gelaten en vervangen door herkomstinformatie. Een woord als 'autobaan' dat de *GVD12* nog markeerde als germanisme krijgt nu alleen het oorspronkelijke Duitse woord naast zich in de vorm van '<Hd. Autobahn' (*GVD12*). Een ander voorbeeld is de uitdrukking 'op zijn honger blijven'. Vanaf de dertiende druk kan de woordenboekgebruiker hier lezen: '[leenvertaling van Fr. rester sur sa faim]' (*GVD13*). Deze twee voorbeelden keurt de

GVD niet langer af. Alleen wanneer ze naast de herkomstinformatie een bijkomstig label krijgen, zoals ‘niet alg.’, behoren ze niet tot de standaardtaal.

De introductie van de categorie ‘referentiële belgicismen’ is een andere vernieuwing in de *GVD13*, maar bouwt volgens Geeraerts (2000: 22) in feite gewoon verder op de ‘institutionele belgicismen’ die ingevoerd werden door Kruyskamp. De ‘referentiële belgicismen’ zijn volgens Geeraerts (2000) immers een nieuwe interpretatie van de reeds langer onderscheiden klasse van ‘institutionele belgicismen’ en bevatten Belgische officiële benamingen zoals ‘schepen’ en culinaire termen zoals ‘doopsuiker’. Peter Debrabandere (2000) legt het ontstaan uit van de zogenaamde ‘referentiële belgicismen’:

De labels ‘in Belg.’ en ‘Belg.’ uit de 12^e uitgave waren niet handig omdat ze gebruikt werden bij alle Belgisch-Nederlandse woorden en betekenissen die in België zo verspreid zijn dat ze niet tot het gewestelijke taalgebruik gerekend kunnen worden. Die labels hielden voor die gebruikers die een Noord-Nederlandse norm hanteren, een afkeuring in. Maar ze kwamen niet alleen voor bij de af te keuren gallicismen en purismen, maar ook bij de min of meer officiële benamingen van Belgische functies, instellingen en organisaties [...] en culinaire termen [...] (Debrabandere 2000: 39).

Vanaf 1999 heeft de *GVD* ervoor gekozen om een duidelijk onderscheid te maken: de ‘referentiële belgicismen’ krijgen ‘geen label meer, maar uit de definitie blijkt telkens wel dat het om een Belgische officiële benaming gaat of om een Belgische culinaire term’ (Debrabandere 2000: 39). Terwijl het belgicisme ‘rijkswacht’ in de *GVD12* nog het label ‘in Belg.’ kreeg, wordt het vanaf de *GVD13* gedefinieerd als ‘nationale politie in België’ en dus zonder label (*GVD13*). ‘Afkortingen als ‘OCMW’ krijgen wel nog het label ‘in Belg.’ omdat die nu eenmaal niet gedefinieerd, maar wel alleen voluit geschreven worden: ‘Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn’ (Debrabandere 2000: 39).

De laatste nieuwigheid is het gebruik van omvangrijke tekstcorpora om de labels zo goed en zo getrouw mogelijk toe te kennen. ‘De moderne technologie maakt een preciezere identificatie mogelijk van de waarde van de woorden: er is nu immers veel meer tekstmateriaal beschikbaar aan de hand waarvan de lexicografen de verspreiding van een woord kunnen nagaan’ (Geeraerts 2000: 22). In het algemeen kreeg de woordenboekgebruiker in de *GVD12* veel meer vrijheid om te oordelen of de lemma’s die gelabeld zijn met ‘Belg.N.’ al dan niet aanvaardbaar zijn. In de *GVD13* daarentegen wordt in de inleiding expliciet vermeld dat dergelijke lemma’s tot de standaardtaal in België behoren, behalve wanneer ze nog een extra label krijgen, zoals ‘spreekt.’ (spreektaal) of ‘niet alg.’ (niet algemeen).

De overgang van de *GVD13* naar de *GVD14* is verlopen zonder al te drastische veranderingen. Een paar woorden zijn van label veranderd om zo de taalwerkelijkheid beter weer te geven. In de *GVD13* kregen bijvoorbeeld 777 woorden het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’, terwijl dat er in de *GVD14* al 910 zijn. Inhoudelijk baseert de *GVD14* zich, net zoals in de vorige editie, op de interne stratificatie van het Nederlands in België om de Belgisch-Nederlandse woordenschat zo getrouw mogelijk te beschrijven.

4.3 ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ als label

Het label dat bij de Vlamingen het gevoeligst ligt en dus ook de meeste belangstelling krijgt, is het label ‘Belgisch-Nederlands’. Daarmee wil de *GVD* aantonen dat er lexicale elementen bestaan ‘waarvan het gebruik zeker tot de standaardtaal in België beperkt is, terwijl het daar zo ruim verspreid is, dat het niet als gewestelijk beschouwd kan worden’ (Geerts 1985: 70):

Speciale aandacht verdient het regiolabel *Belg.N.* Dat label wordt gebruikt voor woorden die tot de Nederlandse standaardtaal in België behoren. Als Belgisch-Nederlandse woorden niet tot de verzorgde Nederlandse standaardtaal in België gerekend worden, is een extra label toegevoegd (Geeraerts & Den Boon 2005: XIX-XX).

In de *GVD14* zijn er in totaal 910 woorden of uitdrukkingen die gemarkeerd zijn als ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. ‘Aanhoudingsmandaat’ en ‘zomeruur’ zijn maar een paar voorbeelden uit deze lijst. Aangezien de definitie bij het extra label ‘niet algemeen’ veeleer beperkt is in de inleiding tot de veertiende editie, hebben hoofdredacteur Geeraerts en gewezen redacteur Bilsen er via e-mail, die opgenomen zijn in bijlagen 1 tot en met 4, meer uitleg bij gegeven. Woordenboekgebruikers interpreteren de woorden met dit label immers vaak als een minderwaardige variant. Om meer inzicht te krijgen in het labelsysteem van de *GVD*, is het belangrijk om te weten welke criteria de *GVD* hanteert om woorden te voorzien van het label ‘niet algemeen’.

Volgens Bilsen (2006) geeft dit extra kenmerk weer dat een woord zoals ‘afdankingspremie’, dat gemarkeerd is als ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’, in verzorgd taalgebruik minder vaak voorkomt dan bijvoorbeeld het synoniem ervan, ‘ontslagpremie’. Het extra kenmerk ‘niet algemeen’ doet enkel een uitspraak over het gebruik van dat specifieke woord. Ook Geeraerts (2005) benadrukt dat dit label niet automatisch betekent dat het woord in kwestie niet algemeen bekend zou zijn in Vlaanderen. Om dit te bewijzen, geeft hij de twee vereisten waaraan woorden moeten voldoen om het label ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ te krijgen. Ten eerste mogen de woorden in Vlaanderen niet typisch zijn voor een informeel register, en ten tweede moeten ze in het verzorgde taalgebruik in Vlaanderen dominant zijn.

Uit de e-mail van Geeraerts (2005) blijkt dat de redacteurs van de *GVD* zich niet enkel baseren op cijfers, maar nogal vaak terugvallen op hun intuïtie. Dat doen ze als het corpusonderzoek hen in de steek laat. Bilsen (2006) geeft hierbij een voorbeeld:

Als in het standaardtalig corpus niet één keer het woord ‘ambetant’ zou voorkomen, is dat voor ons niet direct een reden om het als ‘gew.’ te labelen. We weten dat het woord algemeen verspreid is in Vlaanderen en niet in Nederland, volgens onze intuïtie behoort het tot de spreektaal, dus krijgt het label ‘Belg.N., spreekt.’ (Bilsen 2006).

Ook Bilsen (2006) legt meermaals de nadruk op de intuïtie van en het overleg tussen de redacteurs. Bovendien beschrijft hij de mogelijke twijfelgevallen die zich kunnen voordoen en de methodes die de redactie toepast om die twijfelgevallen ook juist te labelen, zoals een ‘rondje internet’ (Bilsen 2006).

Uit deze informatie blijkt dat de *GVD* zo goed als niet beschikt over zogenaamde basisbeginselen waarin duidelijk vermeld staat vanaf welke frequenties een woord een bepaald label zou moeten krijgen. Zowel Geeraerts als Bilsen leggen vooral de nadruk op de intuïtie van de redacteurs, ook wel ‘oplettende taalgebruikers’ genoemd (Geeraerts 2005). Op het eerste gezicht is daar misschien niets mis mee, maar aangezien er meer dan één redacteur meewerkt aan een woordenboek van dit kaliber, elk met zijn/haar overtuigingen, kan het niet anders of zij houden er verschillende meningen op na over één en hetzelfde woord. Juist daarom zijn schriftelijke afspraken of basisbeginselen tussen de verschillende redacteurs een noodzaak om de taalwerkelijkheid zo objectief mogelijk te kunnen beschrijven.

5 Onderzoeksopzet en verantwoording

Dit onderzoek heeft als doel de geografische labeling in de *GVD* te toetsen aan de taalwerkelijkheid. Komt het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ wel overeen met het taalbesef van de Vlamingen? Om dat na te gaan heb ik een enquête afgenomen waarbij proefpersonen de subjectieve frequenties van een aantal lemma’s moesten bepalen. In dit hoofdstuk zal ik achtereenvolgens de methode, proefpersonen en materiaal bespreken en de onderzoeksvraag concretiseren.

5.1 Methode

Ik heb gekozen voor een ‘familiarity rating’ of ‘subjectiefffrequentieonderzoek’: de proefpersonen geven op een beoordelingsschaal aan in hoeverre ze vertrouwd zijn met bepaalde woorden. Hoewel die methode al 30 jaar ingeburgerd is in de psychologie en psycholinguïstiek, hebben lexicografen ze nog niet gehanteerd. De *GVD* bijvoorbeeld baseert zich bij de labeling enerzijds op de mening van de redacteur of enkele redacteurs (een subjectiefffrequentie-‘meting’ op kleine schaal), anderzijds op objectieve frequenties, de frequenties van woorden in bepaalde corpora. Het grote probleem van objectieve frequenties is dat ze nooit betrouwbaar zijn zolang er geen garantie is dat het corpus representatief is voor het taalgebruik in het algemeen. Balota, Pilotti & Cortese (2001: 639) illustreren dit probleem met een verwijzing naar het Engelstalige CELEX-corpus. Ze wijzen erop dat in een corpus van bijna 18 miljoen items alledaagse woorden als ‘hype’ en ‘babe’ ontbreken, die dus een minimale ‘objectieve’ frequentiescore zouden krijgen.

Om het instrument uit te testen, heb ik eerst een proefenquête gehouden bij een aantal mensen uit verschillende provincies en leeftijdscategorieën. De instructietekst van deze proefenquête is opgenomen in bijlage 5. De proefpersonen moesten bij de proefenquête van 100 woorden op een zevenpuntsschaal aanduiden hoe vaak zij die woorden schrijven of lezen. Aan elk woord kenden ze dan een score toe van 1 tot 7, van ‘nooit’ tot ‘verscheidene keren per dag’. De resultaten van de proefenquête hebben geleid tot drie aanpassingen. Aangezien de reeks van 100 woorden te veel tijd in beslag nam, waardoor de concentratie ook niet meer optimaal was, werd het aantal woorden teruggebracht tot 80. Ook de instructietekst heb ik voor de eigenlijke enquête aangepast, want volgens Balota, Pilotti & Cortese (2001) kunnen de scores verschillen naargelang er gevraagd wordt of de proefpersonen een woord gehoord, gelezen, gezegd of geschreven hebben (Balota e.a. 2001: 641). In de instructietekst van de definitieve enquête vraag ik daarom enkel naar de *vertrouwdheid* met de woorden zonder specifiek te vragen hoe vaak ze geschreven of gelezen worden.

Ten slotte heb ik ook de beoordelingsschaal veranderd. Voor de proefenquête was deze schaal opgesteld in overeenstemming met de theorie van Balota, Pilotti & Cortese (2001). Zij wijzen erop dat proefpersonen zich gemakkelijk laten leiden door de betekenis van een woord. Als ze die niet of niet goed kennen, dan zijn ze geneigd er een lage frequentie aan toe te kennen. Om dit te voorkomen, stellen Balota, Pilotti & Cortese voor om de criteria op de beoordelingsschaal neutraal te operationaliseren. Op de zevenpuntsschaal zou 1 dan staan voor ‘nooit’, 2 voor ‘één keer per jaar’, 3 voor ‘één keer per maand’, ... Uit hun onderzoek bij meer dan 2000 proefpersonen blijkt dat een dergelijke neutrale beoordelingsschaal als gevolg heeft dat de betekenisfactor een veel kleinere rol gaat spelen en vooral beperkt wordt tot minder frequente woorden (Balota e.a.: 643-644). De proefpersonen vonden deze schaal echter lastig om mee te werken.

Volgens hen is het heel moeilijk om aan te geven hoe dikwijls je een bepaald woord aantreft. Het is dus beter dat de scores geen concrete tijdstippen weergeven, maar abstracter zijn. Daarom heb ik de zevenpuntsschaal als volgt gedefinieerd:

- 1 = ik ken het niet
- 2 = ik tref het weinig aan
- 3 = ik tref het tamelijk weinig aan
- 4 = neutraal
- 5 = tamelijk vaak
- 6 = vaak
- 7 = heel vaak

5.2 Proefpersonen

De enquête heb ik in de periode december 2005 - januari 2006 via verschillende kanalen verspreid over de vijf Vlaamse provincies. Ze is via e-mail verzonden naar de oudstudenten van de vertaal- en tolkopleiding van *VLEKHO*, de leden van het *Davidfonds*, en de abonnees van *Taaldrop* (taaladvies van het vertaalbureau *Miles*). Verder verscheen de enquête met de nodige uitleg op verschillende taalblogs en websites: *Knack*, *Onze Taal*, *Taalunieversum*, *De Standaard* en *Taalpost*. Door een radio-optreden in het Radio 1-programma *Wilde geruchten* en een oproep in het weekblad *Story* heb ik geprobeerd nog meer proefpersonen te bereiken. De proefpersonen downloadden de enquête op een speciaal aangemaakte website, <http://users.telenet.be/VlekhoThesis>. Op die manier heb ik 1100 ingevulde enquêtes ontvangen. Daaruit heb ik er 635 geselecteerd op grond van twee criteria: de proefpersonen die aan de pseudowoorden meer dan 1 als score hadden toegekend, werden uit de steekproef gehaald, samen met diegenen die niet altijd in dezelfde provincie gewoond hebben.

Door de toevallige samenstelling van de steekproef is er geen perfect evenwicht wat de mogelijk beïnvloedende variabelen regio, sekse, leeftijd, taalberoep en opleiding betreft. Wat regio betreft is er een duidelijk grotere respons vanuit Vlaams-Brabant (29%) en een kleinere vanuit Limburg (13,5%). De andere provincies schommelen tussen de 17 en 22%, zoals blijkt uit tabel 2. Er antwoordden meer vrouwen dan mannen, en de leeftijdsgroep 52+ is relatief ondervertegenwoordigd. De vrees dat vooral mensen met een taalberoep zouden antwoorden, bleek ongegrond: het verschil met de respondenten zonder taalberoep is klein. Uiteraard zijn er wel grote verschillen wat het opleidingsniveau betreft: 70% van de respondenten heeft een diploma van het hoger onderwijs en slechts 3% heeft enkel lager onderwijs gedaan.

	<i>Variabelen</i>	<i>N</i>	<i>Percent</i>
Regio	<i>West-Vlaanderen</i>	109	17,2
	<i>Oost-Vlaanderen</i>	118	18,6
	<i>Antwerpen</i>	138	21,7
	<i>Vlaams-Brabant</i>	184	29,0
	<i>Limburg</i>	86	13,5
Sekse	<i>Man</i>	260	40,9
	<i>Vrouw</i>	375	59,1
Leeftijdscategorie	1 <i><= 22</i>	143	22,5
	2 <i>23-29</i>	120	18,9
	3 <i>30-41</i>	125	19,7
	4 <i>42-51</i>	126	19,8
	5 <i>52+</i>	121	19,1
Taalberoep	<i>Taalberoep</i>	277	43,6
	<i>Geen taalberoep</i>	352	55,4
	<i>Niet ingevuld</i>	6	0,9
Opleidingsniveau	<i>Lager onderwijs (LO)</i>	20	3,1
	<i>Middelbaar onderwijs (MO)</i>	164	25,8
	<i>Hoger onderwijs (HO)</i>	443	69,8
	<i>Niet ingevuld</i>	8	1,3

Tabel 2: Verdeling van de proefpersonen volgens regio, sekse, leeftijdscategorie, taalberoep en opleidingsniveau.

5.3 Materiaal

De enquête bestaat uit twee delen. Het eerste algemene deel bevat een aantal persoonlijke vragen (geslacht, geboortjaar, geboorteland, provincie en hoogst genoten opleiding). Het tweede deel peilt naar de vertrouwdheid van 80 woorden bij de verschillende proefpersonen. 78 van die 80 woorden werden ‘at random’ gekozen uit de lijst met 910 woorden uit de *GVD* met het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Enkel twee woorden niet, namelijk de pseudoworden ‘pipongo’ en ‘vakbak’. Deze twee verzonden woorden heb ik in de lijst met 80 woorden opgenomen om de betrouwbaarheid van de proefpersonen enigszins te kunnen controleren. De definitieve enquête met instructietekst is opgenomen in bijlage 6.

De meeste van de woorden hebben meer dan één betekenis maar daarom krijgt niet elke betekenis het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Om ervoor te zorgen dat de proefpersonen bij elk woord de juiste betekenis in gedachten hebben, heb ik elk woord voorzien van een voorbeeldzin waaruit de juiste betekenis duidelijk blijkt. Het kan immers zijn dat de proefpersonen aan iets heel anders denken bij een woord dan de *GVD* bedoeld heeft. Als de *GVD* zelf een voorbeeldzin geeft bij het lemma in kwestie, heb ik die zin overgenomen. In alle andere gevallen waren het *Vlaams-Nederlands woordenboek* van Bakema (2003), het *Nijhoffs Zuidnederlands Woordenboek* van De Clerck (1981) en het zoekprogramma *Google* een grote hulp. Nadat de proefpersonen het woord én de voorbeeldzin gelezen hadden, konden zij door middel van een kruisje een score van 1 tot 7 toekennen.

De te onderzoeken woorden werden willekeurig gekozen uit de lijst die de *GVD* aanbiedt. Aangezien de nieuwste editie van de *GVD* pas in oktober 2005 is uitgegeven,

vormde de dertiende editie (1999) de basis voor deze selectie. Zodra de veertiende editie op de markt kwam, heb ik gecontroleerd of de geselecteerde woorden nog altijd het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ kregen. Die controle had weinig aanpassingen tot gevolg, want van die 78 woorden waren er slechts een paar van label veranderd en twee waren verdwenen uit de *GVD*.

De definitieve lijst van 80 woorden is het resultaat van een lang selectieproces. Om te beginnen werden de 777 trefwoorden geselecteerd die het geografische label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ hebben. Dit gebeurde via de zoekoptie ‘Geavanceerd zoeken’ die de Plusversie van de *GVD13* aanbiedt. Deze editie vermeldt elke betekenis van een woord als apart lemma waardoor datzelfde woord meerdere keren voorkomt in het resultatenbestand. Zo komt het woord ‘zicht’ bijvoorbeeld maar liefst zes keer voor in deze lijst, telkens gelabeld als ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Vervolgens heb ik alle woorden die naast dit label nog andere labels of opmerkingen kregen, eruit gehaald. Meestal ging het om informatie over de context waarin een bepaald woord voorkomt. Woorden die enkel binnen een bepaald milieu gebruikt worden, zijn immers niet algemeen verspreid. Bijvoorbeeld het woord ‘reisbijstandsverzekering’ krijgt als extra informatie ‘economie en financiën, toerisme en recreatie, verzekeringswezen, vrijetijdsbesteding’. Ook de woorden die meer dan één betekenis hebben met het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ zijn verwijderd. Ten slotte was er in deze selectie ook geen plaats voor de werkwoorden die zowel in overgankelijke als onovergankelijke betekenis het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ opgeplakt kregen. ‘Plooien’ is hier een voorbeeld van. Als overgankelijk werkwoord betekent het volgens de *GVD14* ‘vouwen’ en als onovergankelijk werkwoord kan het ofwel ‘kreuken’ ofwel ‘zwichten’ betekenen. Dit selectieproces had als doel een objectieve selectie van woorden met het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ te bekomen. Na randomisering van de resulterende lijst heb ik de eerste 78 woorden geselecteerd als uiteindelijke testitems.

Om de invloed van volgorde-effecten te neutraliseren, heb ik vier gerandomiseerde versies van de enquête voorzien. Er waren dus vier verschillende vragenlijsten met telkens dezelfde inhoud, alleen in een verschillende volgorde. Elke twee dagen veranderde ik het testformulier op de website zodat het aantal ondervraagde proefpersonen zo gelijk mogelijk verdeeld was over de vier versies. De proefpersonen konden de enquête op hun eigen tempo invullen, want er stond geen tijdslimiet op. Gemiddeld nam dat proces zo’n 15 tot 20 minuten in beslag.

5.4 Onderzoeksvraag

Ik wil onderzoeken of de 78 geselecteerde lemma’s uit de *GVD* met het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ wel degelijk niet algemeen zijn. De kwalificatie (*niet-*) *algemeen* in de *GVD* moet in geografische zin opgevat worden. Als lemma’s anderszins beperkt zijn, dan krijgen ze immers bijzondere labels als ‘formeel’ en ‘verouderd’.

In de eerste plaats wil ik dus onderzoeken of de testitems inderdaad in sommige provincies slecht gekend zijn. Als woorden in alle provincies voldoende gekend zijn, dan zouden ze volgens Van Dales nomenclatuur als ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ beschouwd moeten worden.

Secundair is de vraag naar de invloed van de sociale variabelen sekse, leeftijd, taalberoep en opleidingsniveau. We kunnen ons namelijk ook afvragen of de geselecteerde woorden in niet-geografische zin algemeen zijn. Ik wil daarom ook nagaan of er verschillen zijn tussen

1. de mannen en de vrouwen: klinkt 'strop' meer vertrouwd in de oren bij de mannen of bij de vrouwen?
2. de verschillende leeftijdscategorieën: zijn de oudere generaties meer vertrouwd bij woorden zoals 'memo' of zijn het de jongeren?
3. de hoog opgeleide mensen en de laag opgeleide mensen: komen de hoog opgeleide mensen eerder met bepaalde woorden in contact dan andere?
4. de mensen met een taalberoep en de mensen met een ander beroep: misschien geven professionele taalgebruikers een ander oordeel, bijvoorbeeld doordat ze traditioneel een afkeer hebben van Belgisch-Nederlandse woorden?

De antwoorden op deze vragen kunnen relevant zijn voor mogelijk vervolgonderzoek. Als bijvoorbeeld blijkt dat taalberoep geen rol speelt, dan moet daar later geen rekening meer mee gehouden worden.

6 Resultaten en bespreking

In dit hoofdstuk komen eerst de resultaten van het onderzoek aan bod die weergegeven zijn in tabellen. Vervolgens zal ik de 78 testitems apart bespreken en ten slotte zal ik een aantal conclusies trekken in de algemene bespreking.

6.1 Resultaten

Om de tabellen hieronder correct te interpreteren, is het ten eerste belangrijk om de beoordelingsschaal goed in gedachten te houden:

- 1 = ik ken het niet
- 2 = ik tref het weinig aan
- 3 = ik tref het tamelijk weinig aan
- 4 = neutraal
- 5 = tamelijk vaak
- 6 = vaak
- 7 = heel vaak

Ook de betekenis van de sterretjes is onontbeerlijk voor een goede interpretatie. Voor alle tabellen geldt dat één sterretje (*) staat voor een p-waarde (significantieniveau) kleiner dan 0,05; bij twee sterretjes (**) is de p-waarde kleiner dan 0,005 en bij drie sterretjes (***) kleiner dan 0,001. De waarden zijn berekend aan de hand van t-toetsen voor de variabelen sekse en taalberoep (waarbij er twee mogelijke antwoorden zijn) en anova-testen voor de overige onafhankelijke variabelen.

6.1.1 Algemeen

	Gem. score	N	verschil regio	verschil sekse	verschil leeftijd	verschil taalberoep	verschil opleiding
volzet	6,60	632		X	X		
verwachten	6,50	631		X	X		
detail	6,45	634		X	X		
schrijfgerief	6,25	634	X	X	X		
vuilkar	6,19	634		X			
bedenking	6,14	633		X	X	X	X
onvrijwillig	6,07	631					
uitbaten	6,07	634					
agentschap	6,05	634			X	X	X
Taks	5,97	633			X	X	X
voorbijgestreefd	5,92	635			X	X	X
vanachter	5,88	632		X	X		X
herleiden	5,87	634			X	X	X
immobiliën	5,87	632			X	X	X
tussendoor	5,85	632		X			
vermits	5,70	630	X		X		
onbegrip	5,68	634			X	X	X
opzeg	5,64	631			X		X
gepermitteerd	5,56	634	X	X			
gieten	5,47	632	X		X		

	Gem. score	N	verschil regio	verschil sekse	verschil leeftijd	verschil taalberoep	verschil opleiding
beschaamd	5,44	629		X			
constatatie	5,44	632	X	X	X	X	X
draaitrap	5,40	631	X				
leefbaar	5,39	631		X	X		X
mantel	5,38	634	X		X		X
zageheel	5,35	635	X		X		X
mevrouw	5,30	631	X			X	
dagdagelijks	5,28	632			X		X
bekwaam	5,25	635	X		X	X	X
hoofdbekommernis	5,11	635			X	X	X
inwijken	5,10	631			X	X	X
quasi	5,03	632			X		X
wapendracht	4,95	632		X	X	X	X
schelp	4,90	635	X	X	X	X	
strop	4,83	632	X		X	X	X
omliggende	4,79	634		X	X	X	
doordoen	4,68	633	X		X		X
dienstdoend	4,65	634		X	X	X	X
gebeurlijk	4,57	630			X		X
bevraging	4,54	633	X		X		X
globaliseren	4,47	630					
darm	4,42	632	X			X	
toerismebureau	4,40	634	X		X		
kindertuin	4,38	633		X	X		
stropzitten	4,33	627			X		X
memo	4,31	631			X		
eierschelp	4,29	634	X		X		X
verloning	4,26	630	X	X	X		X
geldomhaling	4,22	634			X		X
vastmaken	4,15	635	X		X	X	
kabinet	4,10	634		X	X		
syndicus	4,07	634	X	X	X	X	X
vannamiddag	3,97	632	X				
kortelings	3,90	634	X	X	X		X
synthetiseren	3,84	635	X			X	X
desgevallend	3,70	633	X	X	X	X	X
mankeren	3,66	633	X	X	X	X	X
bevoordeligen	3,58	634	X	X	X		
begoed	3,55	630	X	X	X		X
taalraadsman	3,51	634			X	X	X
teleurgang	3,50	633	X	X	X		
uitwijking	3,49	631			X		X
dwarsen	3,44	633	X	X	X		X
beenhard	3,39	634	X	X	X		X
inmaakkast	3,36	634	X				
tegensprekelijk	3,13	632			X		

	Gem. score	N	verschil regio	verschil sekse	verschil leeftijd	verschil taalberoep	verschil opleiding
tricolor	3,12	634		X	X		X
finaliteit	3,09	633	X	X	X		X
eenenhalf	2,95	632	X	X			X
exploot	2,91	632		X	X		X
sakkers	2,90	634		X	X		X
sluikslachting	2,89	634	X	X	X		X
stielvaardig	2,59	634			X	X	
beurtstaking	2,47	634	X	X	X		
lacheding	2,42	631	X	X	X		X
planifiëren	2,20	635	X		X	X	X
spitant	1,87	634	X	X	X	X	X
anticipatief	1,75	632			X		X

Tabel 3: Overzicht van de globale subjectieffrequentiescores, het aantal waarnemingen per lemma (N) en de aanduiding of er significante verschillen zijn voor de onafhankelijke variabelen regio, sekse, leeftijd, taalberoep en opleiding.

6.1.2 De resultaten per regio

	totaal	WV (n = 109)	OV (n = 118)	A (n = 138)	B (n = 184)	L (n = 86)	F	df	p
beenhard	3,39	3,89	3,51	3,51	3,08	3,05	4,200	633	**
begoed	3,55	3,80	3,96	3,60	3,37	3,00	4,455	629	***
bekwaam	5,25	5,39	5,04	5,11	5,07	5,99	4,877	634	***
beurtstaking	2,47	2,75	2,56	2,62	2,04	2,66	4,593	633	***
bevoordeligen	3,58	4,28	3,86	3,34	3,22	3,44	6,755	633	***
bevraging	4,54	4,21	4,74	4,70	4,30	4,93	4,223	632	**
constatatie	5,44	5,19	5,69	5,53	5,48	5,16	2,493	631	*
darm	4,42	3,92	4,43	4,44	4,52	4,79	2,852	631	*
desgevallend	3,70	3,21	3,73	4,18	3,63	3,62	5,091	632	***
doordoen	4,68	4,77	4,36	4,41	4,60	5,63	8,279	632	***
draaitrap	5,40	5,72	5,49	5,54	5,11	5,28	3,388	630	*
dwarsen	3,44	4,55	3,89	3,60	2,78	2,62	25,611	632	***
eenenhalf	2,95	3,69	3,08	2,64	2,91	2,40	7,280	631	***
eierschelp	4,29	4,06	4,74	4,34	4,53	3,36	7,887	633	***
finaliteit	3,09	3,16	3,45	3,31	2,93	2,53	5,065	632	***
gepermitteerd	5,56	5,72	5,87	5,30	5,41	5,64	3,621	633	*
gieten	5,47	4,15	5,56	6,24	6,02	4,64	32,497	631	***
inmaakkast	3,36	3,74	3,76	3,69	3,12	2,29	12,205	633	***
kortelings	3,90	3,54	3,85	4,63	3,71	3,66	9,103	633	***
lacheding	2,42	3,38	2,37	2,46	1,98	2,12	15,717	630	***
mankeren	3,66	3,30	5,05	3,35	3,56	2,93	20,301	632	***
mantel	5,38	6,10	5,69	5,06	5,33	4,70	12,160	633	***
mevrouw	5,30	5,42	5,37	5,62	4,85	5,53	3,812	630	**
planifiëren	2,20	1,89	2,38	2,22	2,40	1,92	3,957	634	**
schelp	4,90	4,82	5,12	5,01	5,11	4,09	5,106	630	***
schrijfgerief	6,25	6,24	6,03	6,17	6,35	6,44	2,517	633	*

	totaal	WV (n = 109)	OV (n = 118)	A (n = 138)	B (n = 184)	L (n = 86)	F	df	p
sluikslachting	2,89	3,14	3,19	3,08	2,26	3,23	7,754	633	***
spitant	1,87	1,77	2,03	1,98	1,96	1,42	3,224	633	*
strop	4,83	4,34	5,00	5,12	4,69	5,01	4,120	631	**
syndicus	4,07	4,60	4,23	4,13	3,69	3,90	3,472	633	*
synthetiseren	3,84	3,64	4,23	4,18	3,77	3,15	6,328	634	***
teleurgang	3,50	3,60	3,75	3,73	3,20	3,34	2,854	632	*
toerismebureau	4,40	4,92	4,19	4,38	4,40	4,07	3,087	633	*
vannamiddag	3,97	4,96	4,66	3,65	3,69	2,87	18,986	631	***
vastmaken	4,15	3,69	4,07	4,78	4,05	4,05	5,235	634	***
verloning	4,26	3,94	4,69	4,34	4,23	3,99	2,689	629	*
vermits	5,70	5,39	5,53	5,83	5,87	5,78	2,807	629	*
zagemeel	5,35	4,83	5,44	5,65	5,52	5,07	5,138	634	***

Tabel 4: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele regio (ANOVA) WV = West-Vlaanderen, OV = Oost-Vlaanderen, A = Antwerpen, L = Limburg, B = Brabant.

6.1.3 De resultaten per sekse

	totaal	Man (n = 260)	Vrouw (n = 375)	F	t	df	p
bedenking	6,14	5,98	6,25	9,486	-3,164	469,120	**
beenhard	3,39	3,98	2,97	8,577	6,677	515,436	***
begoed	3,55	3,75	3,41	0,101	2,297	628	*
beschaamd	5,44	5,20	5,60	4,363	-2,739	507,011	*
beurtstaking	2,47	2,76	2,26	21,010	3,610	480,446	***
bevoordeligen	3,58	3,81	3,42	6,029	2,493	523,137	*
constatatie	5,44	5,20	5,60	1,151	-3,371	630	***
desgevallend	3,70	4,10	3,41	0,660	5,035	631	***
detail	6,45	6,33	6,53	8,190	-2,507	503,579	*
dienstdoend	4,65	4,90	4,48	3,461	3,166	632	**
dwarsen	3,44	3,90	3,13	4,143	5,228	526,410	**
eenenhalf	2,95	2,75	3,09	2,851	-2,240	630	*
exploot	2,91	3,58	2,44	21,094	7,971	481,890	***
finaliteit	3,09	3,25	2,99	1,973	1,965	631	*
gepermitteerd	5,56	5,40	5,67	3,124	-2,362	632	*
kabinet	4,10	4,28	3,97	0,621	2,236	632	*
kindertuin	4,38	4,90	4,02	8,548	6,214	598,684	***
kortelings	3,90	4,17	3,71	0,004	3,402	632	***
lacheding	2,42	2,70	2,22	18,497	3,694	502,982	***
leefbaar	5,39	5,53	5,29	4,464	2,065	589,048	*
mankeren	3,66	3,99	3,43	0,419	3,394	631	***
omliggende	4,79	5,00	4,65	4,736	2,655	573,634	*
sakkers	2,90	3,23	2,67	5,968	4,166	534,071	***
schelp	4,90	5,09	4,77	3,640	2,061	629	*
schrijfgerief	6,25	6,05	6,38	3,267	-3,932	632	***

	totaal	Man (n = 260)	Vrouw (n = 375)	F	t	df	p
sluikslachting	2,89	3,46	2,50	39,416	6,274	482,749	***
spitant	1,87	2,19	1,65	22,943	4,740	473,219	***
syndicus	4,07	4,36	3,87	3,492	2,797	632	**
teleurgang	3,50	3,72	3,35	0,602	2,618	631	*
tricolor	3,12	3,38	2,93	5,397	3,129	527,304	**
tussendoor	5,85	5,69	5,95	4,415	-2,489	516,824	*
vanachter	5,88	5,66	6,02	15,607	-2,896	509,437	**
verloning	4,26	4,59	4,02	3,720	3,678	628	***
verwachten	6,50	6,41	6,57	2,627	-2,193	629	*
volzet	6,60	6,46	6,70	44,688	-3,826	419,237	***
vuilkar	6,19	5,98	6,34	16,858	-3,314	443,870	***
wapendracht	4,95	5,28	4,72	11,947	4,250	602,514	***

Tabel 5: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele sekse (t-toets).

6.1.4 De resultaten per leeftijd

	totaal	1 (n = 143)	2 (n = 120)	3 (n = 125)	4 (n = 126)	5 (n = 121)	F	df	p
agentschap	6,05	5,60	6,07	6,20	6,32	6,12	8,098	633	***
anticipatief	1,75	1,58	1,70	1,99	1,77	1,75	2,506	631	*
bedenking	6,14	6,17	6,23	6,34	6,18	5,78	5,366	632	***
beenhard	3,39	2,56	3,51	3,58	3,97	3,44	10,874	633	***
begoed	3,55	2,80	3,08	3,77	4,22	3,97	15,347	629	***
bekwaam	5,25	5,50	5,05	4,78	5,40	5,50	4,035	634	**
beurtstaking	2,47	2,17	1,73	1,80	3,17	3,51	35,657	633	***
bevoordeligen	3,58	2,88	2,62	3,32	4,36	4,82	37,670	633	***
bevraging	4,54	4,13	4,80	4,73	4,79	4,31	4,939	632	***
constatatie	5,44	5,50	5,79	5,47	5,40	5,03	4,103	631	**
dagdagelijks	5,28	5,01	5,33	5,49	5,50	5,08	2,964	631	**
desgevallend	3,70	2,49	3,38	4,26	4,37	4,15	34,372	632	***
detail	6,45	6,55	6,49	6,53	6,44	6,21	2,510	633	**
dienstdoend	4,65	3,52	4,33	4,94	5,40	5,23	34,300	633	***
doordoen	4,68	5,50	4,83	4,37	4,56	4,02	13,967	632	***
dwarsen	3,44	2,66	2,85	3,31	4,23	4,28	25,085	632	***
eierschelp	4,29	3,85	3,77	4,39	4,57	4,93	8,289	633	***
exploot	2,91	3,56	3,23	3,30	2,74	1,87	21,229	631	***
finaliteit	3,09	2,66	3,06	3,04	3,52	3,26	5,092	632	***
gebeurlijk	4,57	3,94	4,12	4,70	5,06	5,11	13,117	629	***
geldomhaling	4,22	3,73	3,61	4,02	4,82	4,98	17,139	633	***
gieten	5,47	5,18	5,33	5,59	5,84	5,45	2,394	631	*
herleiden	5,87	5,80	6,08	6,08	5,84	5,57	3,446	633	*
hoofdbekommernis	5,11	4,34	4,94	5,46	5,53	5,40	17,054	634	***
immobiliën	5,87	5,37	5,94	6,10	6,14	5,88	8,578	631	***
inwijken	5,10	4,60	5,01	5,27	5,38	5,31	5,433	630	***

	totaal	1 (n = 143)	2 (n = 120)	3 (n = 125)	4 (n = 126)	5 (n = 121)	F	df	p
kabinet	4,10	3,96	4,12	3,78	4,41	4,25	2,436	633	*
kindertuin	4,38	4,00	4,15	3,86	4,92	5,05	11,776	632	***
kortelings	3,90	2,98	3,59	3,96	4,57	4,54	23,832	633	***
lacheding	2,42	1,67	1,65	2,33	3,22	3,31	41,511	630	***
leefbaar	5,39	4,85	5,17	5,64	5,79	5,57	9,687	630	***
mankeren	3,66	3,27	3,13	3,53	4,06	4,38	8,826	632	***
mantel	5,38	4,97	5,05	5,52	5,86	5,57	6,979	633	***
memo	4,31	4,15	4,40	4,19	4,84	4,01	4,062	630	**
omliggende	4,79	4,59	4,36	4,54	5,13	5,38	8,618	633	***
onbegrip	5,68	5,43	5,87	5,83	5,78	5,54	2,581	633	**
opzeg	5,64	5,12	5,85	5,74	5,77	5,83	6,632	630	***
planifiëren	2,20	1,82	2,37	2,60	2,21	2,09	6,462	634	***
quasi	5,03	5,09	5,28	5,35	5,02	4,40	7,070	631	***
sakkers	2,90	2,17	2,55	2,93	3,54	3,40	17,398	633	***
schelp	4,90	4,57	4,41	4,82	5,48	5,29	7,582	630	***
schrijfgerief	6,25	6,50	6,29	6,10	6,19	6,11	3,276	633	*
sluikslachting	2,89	1,77	1,85	2,48	4,05	4,47	85,617	633	***
spitant	1,87	1,20	1,77	2,13	2,24	2,11	13,492	633	***
stielvaardig	2,59	2,44	2,13	2,42	2,87	3,11	9,179	633	***
strop	4,83	3,98	4,62	5,17	5,38	5,11	15,935	631	***
stropzitten	4,33	3,70	4,29	4,69	4,74	4,31	7,884	626	***
syndicus	4,07	2,52	4,24	4,77	4,42	4,64	29,704	633	***
taalaardsman	3,51	2,77	3,23	3,91	4,07	3,65	12,832	633	***
taks	5,97	5,68	5,99	6,02	6,14	6,07	2,916	632	*
tegensprekelijk	3,13	2,96	2,72	2,93	3,46	3,60	6,513	631	***
teleurgang	3,50	3,28	3,34	3,18	3,91	3,83	4,825	632	***
toerismebureau	4,40	4,41	4,13	3,88	4,71	4,88	5,941	633	***
tricolor	3,12	2,63	2,80	3,46	3,38	3,27	6,369	633	***
uitwijking	3,49	3,83	3,36	2,82	3,70	3,71	6,884	630	***
vanachter	5,88	6,37	6,10	5,80	5,40	5,63	8,559	631	***
vastmaken	4,15	4,46	3,80	3,86	4,33	4,26	2,810	634	*
verloning	4,26	2,68	4,76	5,01	4,87	4,18	43,426	629	***
vermits	5,70	5,55	5,59	5,56	6,13	5,71	4,001	629	**
verwachten	6,50	6,62	6,62	6,47	6,46	6,32	2,579	630	*
volzet	6,60	6,54	6,74	6,63	6,71	6,38	5,060	631	***
voorbijgestreefd	5,92	5,46	5,99	6,24	6,12	5,86	9,687	634	***
wapendracht	4,95	4,06	4,97	5,18	5,35	5,31	14,959	631	***
zageeel	5,35	4,90	5,20	5,65	5,60	5,50	4,931	634	***

Tabel 6: Overzicht van de subjectieffrequentiescores die significant verschillen voor de variabele leeftijd (ANOVA) 1 = jonger dan of 22, 2 = 23 of ouder tot en met 29, 3 = 30 of ouder tot en met 41, 4 = 42 of ouder tot en met 51, 5 = 52 of ouder.

6.1.5 De resultaten per taalberoep

	totaal	Taalberoep (n = 277)	Geen taalberoep (n = 352)	F	t	df	p
agentschap	6,05	6,19	5,94	5,903	-2,772	623,493	*
bedenking	6,14	6,28	6,04	1,861	-2,847	625	**
bekwaam	5,25	4,90	5,52	17,326	4,246	544,552	***
constatatie	5,44	5,60	5,32	0,286	-2,381	624	*
darm	4,42	4,19	4,62	0,061	2,810	624	**
desgevallend	3,70	3,87	3,58	0,003	-2,024	625	*
dienstdoend	4,65	4,81	4,54	3,014	-1,980	626	*
herleiden	5,87	6,01	5,76	5,478	-2,396	616,293	*
hoofdbekommernis	5,11	5,26	5,01	0,985	-2,095	627	*
immobiliën	5,87	6,04	5,75	13,328	-2,947	619,973	**
inwijken	5,10	5,34	4,90	4,994	-3,430	617,334	***
mankeren	3,66	3,39	3,90	3,156	3,101	625	**
mevrouw	5,30	4,90	5,65	11,793	4,818	553,045	***
omliggende	4,79	4,60	4,96	10,810	2,589	558,726	*
onbegrip	5,68	5,83	5,57	10,098	-2,445	621,658	*
planifiëren	2,20	2,39	2,05	3,530	-3,152	627	**
schelp	4,90	4,60	5,15	14,738	3,576	551,682	***
spitant	1,87	2,10	1,71	5,235	-3,455	551,566	***
stielvaardig	2,59	2,44	2,72	2,358	2,408	626	*
strop	4,83	5,04	4,68	9,560	-2,648	613,023	*
syndicus	4,07	4,30	3,91	0,428	-2,231	626	*
synthetiseren	3,84	4,01	3,72	0,421	-1,968	627	*
taalraadsman	3,51	3,88	3,22	6,804	-4,676	552,499	***
taks	5,97	6,12	5,86	4,607	-2,762	622,133	*
vastmaken	4,15	3,81	4,43	0,771	3,923	627	***
voorbijgestreefd	5,92	6,12	5,78	7,687	-3,773	624,063	***
wapendracht	4,95	5,12	4,83	1,780	-2,205	625	*

Tabel 7: Overzicht van de subjectieve frequentiescores die significant verschillen voor de variabele taalberoep (t-toets).

6.1.6 De resultaten per opleiding

	totaal	LO (n = 20)	MO (n = 164)	HO (n = 443)	F	df	p
agentschap	6,05	5,95	5,70	6,19	11,254	625	***
anticipatief	1,75	1,20	1,62	1,84	5,174	623	**
bedenking	6,14	5,50	6,03	6,21	6,064	624	**
beenhard	3,39	3,32	2,87	3,57	8,408	625	***
begoed	3,55	2,84	2,89	3,84	18,509	621	***
bekwaam	5,25	5,50	5,59	5,12	4,336	626	*
bevraging	4,54	3,55	4,08	4,76	14,779	624	***
constatatie	5,44	4,74	5,31	5,54	3,768	623	*
dagdagelijks	5,28	4,85	5,04	5,38	3,740	623	*
desgevallend	3,70	3,55	2,89	4,03	28,184	624	***

	totaal	LO (n = 20)	MO (n = 164)	HO (n = 443)	F	df	p
dienstdoend	4,65	4,90	3,93	4,92	22,558	625	***
doordoen	4,68	4,20	5,13	4,55	7,207	624	***
dwarsen	3,44	3,25	3,15	3,57	3,251	625	*
eenenhalf	2,95	3,70	3,32	2,78	6,710	623	***
eierschelp	4,29	4,15	3,95	4,44	3,810	625	*
exploot	2,91	2,10	2,05	3,27	33,219	623	***
finaliteit	3,09	2,45	2,64	3,31	11,884	624	***
gebeurlijk	4,57	4,70	4,22	4,70	4,624	621	*
geldomhaling	4,22	4,90	3,98	4,28	3,164	625	*
herleiden	5,87	5,25	5,61	6,02	9,266	625	***
hoofdbekommernis	5,11	4,70	4,60	5,34	16,330	626	***
immobiliën	5,87	5,25	5,55	6,02	11,114	623	***
inwijken	5,10	4,70	4,59	5,33	14,183	622	***
kortelings	3,90	3,70	3,48	4,08	8,005	625	***
lacheding	2,42	2,55	2,14	2,51	3,485	622	*
leefbaar	5,39	5,40	4,96	5,54	9,621	622	***
mankeren	3,66	4,90	3,43	3,71	4,971	624	*
mantel	5,38	5,05	5,10	5,51	4,250	625	*
onbegrip	5,68	5,00	5,35	5,85	10,981	625	***
opzeg	5,64	5,55	5,19	5,82	12,360	622	***
planifiëren	2,20	1,60	1,83	2,37	12,399	626	***
quasi	5,03	3,95	4,75	5,21	10,570	623	***
sakkers	2,90	3,25	2,47	3,05	7,947	625	***
sluikslachting	2,89	2,95	2,56	3,02	3,629	625	*
spitant	1,87	1,35	1,35	2,10	19,745	625	***
strop	4,83	4,50	4,36	5,04	10,194	623	***
stropzitten	4,33	3,65	3,89	4,56	10,766	618	***
syndicus	4,07	3,70	3,07	4,47	27,733	625	***
synthetiseren	3,84	2,45	3,25	4,16	23,244	626	***
taalraadsman	3,51	2,68	2,97	3,76	14,654	625	***
taks	5,97	5,65	5,75	6,07	4,779	624	*
tricolor	3,12	2,90	2,69	3,29	7,177	625	***
uitwijking	3,49	4,00	3,83	3,33	5,525	622	**
vanachter	5,88	5,80	6,22	5,75	5,717	623	**
verloning	4,26	3,20	3,04	4,79	64,111	621	***
voorbijgestreefd	5,92	5,50	5,54	6,10	17,265	626	***
wapendracht	4,95	5,20	4,34	5,19	16,314	624	***
zagemeel	5,35	5,15	5,09	5,47	3,323	626	*

Tabel 8: Overzicht van de subjectieve frequentiescores die significant verschillen voor de variabele opleiding (ANOVA) LO = Lager Onderwijs, MO = Middelbaar Onderwijs, HO = Hoger Onderwijs.

6.2 Bespreking

6.2.1 Vooraf: Criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’

Voor de bespreking van de resultaten hieronder heb ik twee criteria vastgelegd waaraan woorden moeten voldoen opdat ze het label ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ zouden krijgen. Ten eerste moeten de woorden een *totale gemiddelde score van minstens 4* hebben op de zevenpuntsschaal. Ten tweede moeten de woorden die hierdoor in aanmerking komen, *in elke provincie* minstens 4 halen. Het kan immers niet zijn dat een woord bijvoorbeeld in Limburg slechts 2 haalt als gemiddelde score terwijl het in de andere provincies minstens 4 haalt en dan toch beschouwd wordt als ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. De grens van 4 zelf is vrij arbitrair. De score 4 betekent ‘neutraal’, tussen ‘tamelijk weinig’ en ‘tamelijk vaak’. Een woord hoeft niet vaak gebruikt te worden om algemeen te zijn, ook niet volgens de Van Dale-traditie. Massa’s woorden die de *GVD* vermeldt als standaardtaal zonder meer, worden wellicht weinig tot heel weinig gebruikt. Een paar voorbeelden uit de lukraak gekozen pagina 963 (*GVD14*): *erwtenbladluis, erwtenbladroller, erwtenblazer, erwtenboompje, erwtenbrood, erwtenagal, erwtenalmug, erwtenkannetje, erwtenkever, erwtenkrabbetje, erwtenkuil, erwtenmozaïek, (...) erysipelas, erythema 2, erythrocyt, erytrofobie, erytrogeen, erytromycine, erytropëtine* e.a.

Zo beschouwd is de grens van 4 wel uiterst streng. Ik heb me hiervoor echter laten leiden door de reacties van de proefpersonen. Van de 635 proefpersonen die deelgenomen hebben aan mijn onderzoek, zijn er 40 mensen die opmerkingen gemaakt hebben bij of positieve en/of negatieve kritiek gegeven hebben op deze enquête. Van die 40 proefpersonen stelt de helft zich vooral vragen bij de onderzoeksvraag. Zij gaven aan dat een hoge score op de zevenpuntsschaal en dus een hoge frequentie niet altijd betekent dat het woord in die betekenis ook als aanvaardbaar Nederlands beschouwd mag worden. Het is immers niet omdat een taalgebruiker vertrouwd is met een woord, dat hij/zij dat woord ook zelf zou gebruiken. Ook al was dit niet het opzet van mijn onderzoek, toch vind ik dat ik hiermee rekening moet houden. Er is dikwijls verwarring tussen de aanvaardbaarheid en algemeenheid van woorden. De woorden die hierboven opgesomd staan, zijn volgens de *GVD* dominant in het verzorgde taalgebruik in Vlaanderen, maar zijn ze ook algemeen aanvaard? Van de 1209 woorden die de *GVD* het label ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ geeft, zijn er waarschijnlijk ook woorden bij waarvan de gemiddelde Vlaming zich afvraagt of die wel algemeen aanvaard zijn. Aanvaardbaarheid en algemeenheid zijn twee totaal verschillende dingen, maar tegelijk zijn ze ook nauw verbonden met elkaar. Ook Deygers (1996: 81) wijst op dit gevaar: ‘Bekendheid en acceptabiliteit worden soms verward. Niet alle goed bekende woorden worden ook hooggewaardeerd, en niet alle hooggewaardeerde woorden zijn ook algemeen bekend.’

6.2.2 Bespreking van de 78 testitems

(1) *Agentschap*

Agentschap is bijzonder goed gekend bij de proefpersonen, want het heeft een totale gemiddelde score van 6,05 op de zevenpuntsschaal, gaande van ‘niet gekend’ tot ‘ik tref het heel vaak aan’. Aangezien er geen significant verschil is in regio beantwoordt dit woord aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Voor leeftijd, taalberoep

en opleiding zijn er wel significante verschillen op te merken. De jongste generatie (5,60) is minder met dit woord vertrouwd dan de mensen uit de andere leeftijdscategorieën. De gemiddelde score bij de veertigers (6,32) is het hoogst. Qua taalberoep is het verschil veeleer miniem: *agentschap* scoort hoger bij de mensen die beroepsmatig bezig zijn met taal (6,19) dan bij diegenen zonder taalberoep (5,94). Wat de opleiding betreft, treffen de proefpersonen met een diploma MO (5,70) *agentschap* het minst vaak aan, terwijl de hooggeschoolden (6,19) er het meest mee vertrouwd zijn.

(2) *Anticipatief*

De totale gemiddelde score voor *anticipatief* is bijzonder laag (1,75) en is dus amper gekend bij de proefpersonen. Het voldoet dus niet aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Er zijn enkel significante verschillen in leeftijd en opleiding. *Anticipatief* scoort bij de tieners (1,58) het laagst, maar bij de dertigers (1,99) is dit woord het beste gekend. Qua opleiding is het verschil van belang: de gemiddelde score is bij de laaggeschoolden (1,20) het laagst en het hoogst bij de hoger opgeleide mensen (1,84).

(3) *Bedenking*

Bedenking is bijzonder goed gekend met een totale gemiddelde score van 6,14. Uit het onderzoek valt af te leiden dat er significante verschillen zijn in alle onafhankelijke variabelen, behalve in regio. Volgens mijn criteria is het dus 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Het verschil qua sekse is miniem: de vrouwelijke proefpersonen (6,25) treffen *bedenking* vaker aan dan de mannelijke (5,98). De gemiddelde score bij de mensen ouder dan 52 jaar (5,78) ligt aanzienlijk lager in vergelijking met die van de proefpersonen uit de andere leeftijdscategorieën. De dertigers (6,34) daarentegen, kennen *bedenking* het beste, want daar ligt de gemiddelde score het hoogst. De mensen met een taalberoep (6,28) zijn er meer mee vertrouwd dan de mensen zonder één (6,04). Qua opleiding ten slotte is de gemiddelde score het laagst bij de lager opgeleide mensen (5,50) en het hoogst bij de hoger opgeleide mensen (6,21).

(4) *Beenhard*

De totale gemiddelde score voor *beenhard* bedraagt 3,39 en is dus tamelijk goed gekend in Vlaanderen, maar volgens mijn criteria is het niet 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Hier is er sprake van significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. *Beenhard* is het slechtst gekend in Limburg (3,05), terwijl het in West-Vlaanderen (3,89) nog het meest aangetroffen wordt. Qua sekse is het verschil enorm: *beenhard* is beter gekend bij de mannelijke proefpersonen (3,98) dan bij de vrouwelijke (2,97). De veertigers (3,97) treffen dit woord het meest aan, wat niet gezegd kan worden van de jongste generatie (2,56) die het laagst scoren. Ook qua opleiding is er een aanzienlijk verschil: de gemiddelde score is het hoogst bij de hoger opgeleide proefpersonen (3,57) en het laagst bij de proefpersonen met een diploma MO (2,87).

(5) *Begoed*

Op de zevenpuntsschaal haalt *begoed* 3,55 als totale gemiddelde score. Het is dus tamelijk goed gekend, maar beantwoordt niet aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Dit woord geeft significante verschillen weer in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. De Limburgers (3,00) zijn het minst vertrouwd met *begoed*, terwijl de Oost-Vlamingen (3,96) dit woord het beste kennen.

De gemiddelde score ligt hoger bij de mannelijke proefpersonen (3,75) dan bij de vrouwelijke (3,41). Er is een aanzienlijk verschil in gemiddelde scores qua leeftijd: *begoed* is het slechtst gekend bij de jongste generatie (2,80), terwijl het goed gekend is bij de veertigers (4,22). De lager opgeleide mensen en de mensen met een diploma MO zijn aan elkaar gewaagd met respectievelijk 2,84 en 2,89 als gemiddelde score. De hoger opgeleide mensen (3,84) zijn duidelijk meer vertrouwd met *begoed*.

(6) *Bekwaam*

De totale gemiddelde score voor *bekwaam* is 5,25 en scoort dus heel goed bij de ondervraagde Vlamingen. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Nochtans zijn er significante verschillen tussen de vijf provincies en dan vooral tussen Oost-Vlaanderen (5,04) en Limburg (5,99). Ook qua leeftijd, taalberoep en opleiding zijn de verschillen noemenswaardig. Het valt meteen op dat zowel de jongste (5,50) als de oudste generatie (5,50) dit woord het beste kennen. *Bekwaam* is het slechtst gekend bij de dertigers (4,78). Ook qua taalberoep is het verschil significant: mensen zonder een taalberoep (5,52) kennen het woord beter dan diegenen met één (4,90). Wat de opleiding betreft, zijn de proefpersonen met een diploma MO (5,59) het meest vertrouwd met *bekwaam*, in tegenstelling tot de hoger opgeleide proefpersonen (5,12) die het laagst scoren.

(7) *Beschaamd*

Beschaamd scoort heel goed met een totale gemiddelde score van 5,44. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Enkel qua sekse is er sprake van een significant verschil: het is beter gekend bij de vrouwelijke proefpersonen (5,60) dan bij hun mannelijke collega’s (5,20).

(8) *Beurtstaking*

Op de zevenpuntsschaal haalt *beurtstaking* 2,47 en is dus volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in regio, sekse en leeftijd. Qua regio liggen de scores redelijk dicht bij elkaar, behalve in Vlaams-Brabant (2,04). Deze score vormt een aanzienlijke kloof met West-Vlaanderen (2,75) waar *beurtstaking* het beste gekend is. De mannelijke proefpersonen (2,76) zijn er opmerkelijk meer mee vertrouwd dan de vrouwelijke (2,26). Qua leeftijd zijn de verschillen opvallend groot: de veertigers en de proefpersonen ouder dan 52 jaar scoren het hoogst met respectievelijk 3,17 en 3,51 als gemiddelde score. De jongste generatie (2,17) is er ook nog enigszins mee vertrouwd, maar de twintigers (1,73) en de dertigers (1,80) absoluut niet.

(9) *Bevoordeligen*

Bevoordeligen scoort tamelijk goed met als totale gemiddelde score 3,58, maar beantwoordt dus niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in regio, sekse en leeftijd. De West-Vlamingen kennen *bevoordeligen* goed met als gemiddelde score 4,28 en staan dus in schril contrast met de Brabanders (3,22) die het laagst scoren. Bij de mannelijke proefpersonen (3,81) is dit woord beter gekend dan bij hun vrouwelijke collega’s (3,42). Qua leeftijd zijn de verschillen van belang. Het valt meteen op dat *bevoordeligen* veel minder goed gekend is bij de tieners (2,88) en de twintigers (2,62) dan bij de mensen ouder dan 52 jaar (4,82).

(10) *Bevraging*

Als totale gemiddelde score haalt *bevraging* 4,54 en volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Voor dit woord is er sprake van significante verschillen in regio, leeftijd en opleiding. Qua regio treffen West-Vlaanderen (4,21) en Vlaams-Brabant (4,30) dit woord opmerkelijk minder vaak aan, en dan vooral ten opzichte van Limburg (4,93). *Bevraging* scoort het laagst bij de jongste generatie (4,13), terwijl de twintigers (4,80), dertigers (4,73) en veertigers (4,79) aan elkaar gewaagd zijn. Er is een groot verschil in scores tussen de lager opgeleide proefpersonen (3,55) en de hoger opgeleide proefpersonen (4,76).

(11) *Constatatie*

Constatatie scoort heel goed bij de proefpersonen met een totale gemiddelde score van 5,44 en beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Bij dit woord is er sprake van significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen. Qua regio vallen er twee provincies meteen op: West-Vlaanderen (5,19) en Limburg (5,16). Hun scores liggen lager dan die van de overige drie provincies waartussen het verschil miniem is: Oost-Vlaanderen (5,69), Antwerpen (5,53) en Vlaams-Brabant (5,48). *Constatatie* is beter gekend bij de vrouwelijke proefpersonen (5,60) dan bij hun mannelijke collega’s (5,20). Qua leeftijd zorgen de twintigers (5,79) en de oudste generatie (5,03) voor een grote kloof. De proefpersonen die beroepsmatig bezig zijn met taal (5,60) zijn er meer mee vertrouwd dan diegenen zonder taalberoep (5,32). Uit de enquête valt ten slotte af te leiden dat de laaggeschoolden (4,74) dit woord het minst goed kennen, terwijl de hooggeschoolden (5,54) het hoogst scoren.

(12) *Dagdagelijks*

Op de zevenpuntsschaal haalt *dagdagelijks* een totale gemiddelde score van 5,28 en is dus volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Bij dit woord is er enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd vallen de jongste (5,01) en de oudste generatie (5,08) het meest op ten opzichte van de twintigers (5,33), de dertigers (5,49) en de veertigers (5,50). De mensen die laaggekwalificeerd zijn (4,85), kennen *dagdagelijks* het slechtst. Dan volgen de mensen met een diploma MO (5,04) en uiteindelijk de hooggeschoolden (5,38).

(13) *Darm*

4,42 is de totale gemiddelde score voor *darm* en zou dus van label kunnen veranderen was het niet dat de West-Vlamingen (3,92) er niet zo mee vertrouwd zijn. Het beantwoordt dus niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. De andere provincies liggen dicht bij elkaar qua scores: Oost-Vlaanderen (4,43), Antwerpen (4,44), Vlaams-Brabant (4,52) en Limburg (4,79). Ook qua taalberoep is er nog een significant verschil: de proefpersonen zonder een taalberoep (4,62) zijn er meer mee vertrouwd dan diegenen met één (4,19).

(14) *Desgevallend*

Als totale gemiddelde score haalt *desgevallend* 3,70 en is dus volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Bij dit woord bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen. Qua regio zijn er twee provincies die het meest opvallen en die ook de kloof vormen: West-Vlaanderen (3,21) en Antwerpen (4,18). Ook qua

sekses is het verschil groot: de mannelijke proefpersonen (4,10) kennen het veel beter dan de vrouwelijke (3,41). Bij de leeftijdscategorieën zijn er ook twee die in het oog springen: de tieners (2,49) en de twintigers (3,38) zijn er het minst mee vertrouwd. De veertigers (4,37) daarentegen kennen *desgevallend* het beste. Er is een miniem verschil tussen de mensen met een taalberoep (3,87) en diegenen zonder één (3,58). Qua opleiding zijn de verschillen opvallend groot: de mensen die hooggekwalificeerd zijn (4,03), kennen *desgevallend* het beste. Dan volgen de laaggeschoolden (3,55) en tot slot de mensen met een diploma MO (2,89).

(15) *Detail*

Als totale gemiddelde score haalt *detail* 6,45 en beantwoordt het dus ruimschoots aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Bij dit woord is er enkel sprake van significante verschillen in sekses en leeftijd. Qua sekses is het verschil miniem: de vrouwelijke proefpersonen (6,53) kennen het woord beter dan de mannelijke (6,33). Qua leeftijd is er maar één leeftijdscategorie waarbij *detail* minder goed scoort in vergelijking met de rest. De oudste generatie (6,21) treft *detail* het minst vaak aan, en zeker ten opzichte van de tieners (6,55) die de hoogste score halen.

(16) *Dienstdoend*

4,65 als totale gemiddelde score zorgt ervoor dat *dienstdoend* aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ voldoet. Hier is er sprake van significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in regio. De vrouwelijke proefpersonen (4,48) kennen dit woord slechter dan hun mannelijke tegenhangers (4,90). Qua leeftijd zijn de verschillen noemenswaardig: uit het onderzoek blijkt dat de tieners (3,52) dit woord het slechtst kennen, terwijl de veertigers (5,40) het hoogst scoren. Er is een miniem verschil in taalberoep: de proefpersonen zonder een taalberoep (4,54) zijn er minder mee vertrouwd dan diegenen met één (4,81). Qua opleiding is het verschil opvallend: de mensen met een diploma MO (3,93) treffen het minder vaak aan dan de laaggeschoolden (4,90) en de hooggeschoolden (4,92).

(17) *Doordoen*

Op de zevenpuntsschaal haalt *doordoen* 4,68 als totale gemiddelde score en geen enkele provincie scoort minder dan 4. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in regio, leeftijd en opleiding. Bij de onafhankelijke variabele regio valt het meteen op dat de Limburgers (5,63) dit woord veel beter kennen dan de overige Vlamingen en zeker in vergelijking met de Oost-Vlamingen (4,36) die er het minst mee vertrouwd zijn. Qua leeftijd is er een grote kloof te bemerken tussen de jongste generatie (5,50) enerzijds die bijzonder hoog scoort en de oudste generatie (4,02) anderzijds die het laagst scoort. De proefpersonen met een diploma MO (5,13) kennen *doordoen* het beste, terwijl de laaggeschoolden (4,20) dit woord het slechtst kennen.

(18) *Draaitrap*

Draaitrap voldoet ook aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, want het heeft als totale gemiddelde score 5,40. Hier is er enkel sprake van een significant verschil in regio. De provincies scoren allemaal minstens 5, maar er is toch een opvallend verschil tussen de West-Vlamingen (5,72) en de Brabanders (5,11).

(19) *Dwarsen*

Op de zevenpuntsschaal haalt *dwarsen* 3,44 als totale gemiddelde score en is dus volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. Qua regio zijn de verschillen van belang: zowel Vlaams-Brabant (2,78) als Limburg (2,62) doen het opvallend slechter dan West-Vlaanderen (4,55) dat het hoogste scoort. Er is een opvallend grote kloof tussen de mannelijke proefpersonen (3,90) en hun vrouwelijke tegenhangers (3,13). Met het blote oog kan je vaststellen dat de vertrouwdheid van dit woord toeneemt naarmate de proefpersonen ouder worden: de tieners (2,66) scoren dus het laagst en de mensen ouder dan 52 jaar (4,28) scoren het hoogst. Qua opleiding valt het op dat de mensen met een diploma MO (3,15) het laagst scoren, terwijl de hooggeschoolden (3,57) het hoogst scoren.

(20) *Eenenhalf*

2,95 is de totale gemiddelde score voor *eenenhalf* en beantwoordt dus niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er sprake van significante verschillen in regio, sekse en opleiding. Qua regio zijn de verschillen noemenswaardig: de West-Vlamingen (3,69) kennen dit woord het beste, terwijl de Limburgers (2,40) er het minst mee vertrouwd zijn. Het gaat om een miniem verschil in sekse: de vrouwelijke proefpersonen (3,09) zijn er meer mee vertrouwd dan hun mannelijke collega’s (2,75). Uit het onderzoek valt ten slotte af te leiden dat *eenenhalf* lager scoort naarmate de proefpersonen hoger opgeleid zijn. De laaggeschoolden (3,70) kennen het dus het beste, terwijl de hooggeschoolden (2,78) zelfs nog geen 3 halen als gemiddelde score.

(21) *Eierschelp*

Met een totale gemiddelde score van 4,29 kon *eierschelp* in aanmerking komen voor een ander label, was het niet dat de Limburgers (3,36) de grens van 4 niet halen. Volgens mijn criteria is het dus niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. In vergelijking met hen doen de Oost-Vlamingen (4,74) het veel beter, want zij kennen dit woord het beste. Naast regio bestaan er ook significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd is het verschil van belang: enkel de tieners (3,85) en de twintigers (3,77) halen geen 4 als gemiddelde score. De oudste generatie (4,93) is het meest vertrouwd met dit woord. Qua opleiding zorgen de mensen met een diploma MO (3,95) voor een kloof. De hooggeschoolden (4,44) kennen *eierschelp* het beste.

(22) *Exploot*

Op de zevenpuntsschaal haalt *exploot* 2,91 als totale gemiddelde score en beantwoordt dit woord dus niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er sprake van significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. Qua sekse is er een opmerkelijk groot verschil tussen de mannelijke proefpersonen (3,58) en de vrouwelijke (2,44). Uit het onderzoek valt af te leiden dat de tieners (3,56), de twintigers (3,23) en de dertigers (3,30) aan elkaar gewaagd zijn, maar dat de veertigers (2,74) en de oudste generatie (1,87) *exploot* minder vaak aantreffen. Qua opleiding is het grootste verschil op te merken tussen de hooggeschoolden (3,27) en de proefpersonen met een diploma MO (2,05).

(23) *Finaliteit*

Finaliteit heeft 3,09 als totale gemiddelde score en is dus volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hierbij bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. Uit de enquête blijkt dat zowel Vlaams-Brabant (2,93) als Limburg (2,53) zelfs geen 3 halen als gemiddelde score. Oost-Vlaanderen (3,45) daarentegen is het meest vertrouwd met *finaliteit*. Het verschil in sekse is miniem: de mannelijke proefpersonen (3,25) kennen het beter dan de vrouwelijke (2,99). Qua leeftijd zijn de verschillen wel noemenswaardig: de jongste generatie (2,66) is er het minst mee vertrouwd en de veertigers (3,52) kennen *finaliteit* het beste. De opleiding van de proefpersonen en de vertrouwdheid van het woord zijn recht evenredig: hoe hoger de proefpersonen opgeleid zijn, hoe beter ze het woord kennen. De laaggeschoolden (2,45) zijn dus minder vertrouwd met *finaliteit* dan de hooggeschoolden (3,31).

(24) *Gebeurlijk*

Op de zevenpuntsschaal haalt *gebeurlijk* een totale gemiddelde score van 4,57 en is dit woord dus goed gekend bij de proefpersonen. Aangezien het geen significante verschillen vertoont in regio beantwoordt het aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er is enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd zijn de verschillen recht evenredig: hoe ouder de proefpersonen worden, hoe meer ze ermee vertrouwd zijn. De score van de jongste generatie (3,94) is dus het verst verwijderd van die van de oudste generatie (5,11). Wat de opleiding betreft, scoren de laaggeschoolden (4,70) en de hooggeschoolden (4,70) even hoog, terwijl de mensen met een diploma MO (4,22) minder vertrouwd zijn met *gebeurlijk*.

(25) *Geldomhaling*

Met een totale gemiddelde score van 4,22 en geen significante verschillen in regio, is *geldomhaling* volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan wel significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd zijn de verschillen noemenswaardig: de twintigers (3,61) kennen dit woord het slechtst, in tegenstelling tot de mensen ouder dan 52 jaar (4,98) die er het meest mee vertrouwd zijn. Uit de enquête blijkt dat er vooral een significant verschil is tussen de laaggeschoolden (4,90) en de proefpersonen met een diploma MO (3,98).

(26) *Gepermitteerd*

Gepermitteerd haalt een totale gemiddelde score van 5,56, wat betekent dat de proefpersonen er heel goed mee vertrouwd zijn. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in regio en sekse. De verschillen in regio zijn echter miniem: in Antwerpen (5,30) zijn ze er het minst mee vertrouwd, terwijl de Oost-Vlamingen (5,87) dit woord het beste kennen. Ook qua sekse is het verschil miniem: de vrouwelijke proefpersonen (5,67) treffen het vaker aan dan hun mannelijke tegenhangers (5,40).

(27) *Gieten*

Een totale gemiddelde score van 5,47 houdt in dat *gieten* heel goed gekend is bij de ondervraagde Vlamingen en is dus volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan enkel significante verschillen in regio en leeftijd. Uit de

enquête blijkt dat de West-Vlamingen (4,15) het minst vertrouwd zijn met dit woord. De Antwerpenaars (6,24) daarentegen kennen *gieten* het beste. Qua leeftijd zijn de verschillen miniem, behalve de kloof tussen de jongste generatie (5,18) en de veertigers (5,84).

(28) *Globaliseren*

Globaliseren heeft een totale gemiddelde score van 4,47 en is dus goed gekend bij de proefpersonen. Het beantwoordt aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, want in geen enkele onafhankelijke variabele is er een significant verschil te bespeuren.

(29) *Herleiden*

Op de zevenpuntsschaal haalt *herleiden* een totale gemiddelde score van 5,87 en is dit woord dus heel goed gekend in Vlaanderen. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan enkel significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Qua leeftijd is er een ex aequo wat de hoogste score betreft: zowel de twintigers als de dertigers halen een gemiddelde score van 6,08. De proefpersonen ouder dan 52 jaar (5,57) zijn het minst vertrouwd met *herleiden*. Het verschil in taalberoep is veeleer gering: de proefpersonen die beroepshalve bezig zijn met taal (6,01) kennen dit woord beter dan diegenen zonder een taalberoep (5,76). Qua opleiding zijn de verschillen groot en dan vooral tussen de twee uitersten: de laaggeschoolden (5,25) en de hooggeschoolden (6,02).

(30) *Hoofdbekommernis*

5,11 als totale gemiddelde score betekent dat *hoofdbekommernis* beantwoordt aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er sprake van significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Qua leeftijd zijn de verschillen het grootst tussen de tieners (4,34) en de dertigers (5,53). Het verschil in taalberoep is miniem: de proefpersonen met een taalberoep (5,26) zijn er meer mee vertrouwd dan diegenen zonder één (5,01). Qua opleiding ten slotte zijn de laaggeschoolden (4,70) en de mensen met een diploma MO (4,60) aan elkaar gewaagd, maar hebben ze toch een achterstand in vergelijking met de hoger opgeleiden (5,34).

(31) *Immobiliën*

Immobiliën heeft een totale gemiddelde score van 5,87 en dus zijn de ondervraagde Vlamingen er goed mee vertrouwd. Aangezien er geen significante verschillen zijn in regio voldoet het aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan wel significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. De dertigers (6,10) en de veertigers (6,14) zijn bijzonder goed vertrouwd met *immobiliën*, want hun scores liggen allebei boven de 6. De jongste generatie (5,37) is er het minst mee vertrouwd. Qua taalberoep zijn de verschillen veeleer miniem: de mensen met een taalberoep (6,04) kennen dit woord beter dan de mensen zonder één (5,75). Wat de opleiding betreft, zijn de verschillen recht evenredig: hoe hoger de proefpersonen opgeleid zijn, hoe beter ze *immobiliën* kennen. De laaggeschoolden (5,25) kennen het dus het slechtst, terwijl de hooggeschoolden (6,02) dit woord het beste kennen.

(32) *Inmaakkast*

Inmaakkast is volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, want de totale gemiddelde score van 3,36 is te laag. Hier is er enkel sprake van een significant verschil in regio. Enkel Limburg (2,29) haalt geen 3 op de zevenpuntsschaal, maar de overige provincies wel, met 3,76 als hoogste score voor Oost-Vlaanderen.

(33) *Inwijken*

5,10 als totale gemiddelde score houdt niet alleen in dat *inwijken* heel goed gekend is bij de ondervraagde Vlamingen, maar ook dat het beantwoordt aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaan er significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. De scores voor de verschillende leeftijdscategorieën liggen in elkaars buurt, behalve voor de jongste generatie (4,60) die geen 5 haalt. De veertigers (5,38) kennen dit woord het beste. Uit de enquête valt af te leiden dat de proefpersonen die beroepshalve bezig zijn met taal (5,34) *inwijken* beter kennen dan diegenen zonder een taalberoep (4,90). Qua opleiding valt het op dat de mensen met een diploma MO (4,59) er het minst mee vertrouwd zijn, terwijl de hooggeschoolden (5,33) er het meest mee vertrouwd zijn.

(34) *Kabinet*

Met een totale gemiddelde score van 4,10 zijn de proefpersonen voldoende vertrouwd met *kabinet*. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in sekse en leeftijd. Qua sekse is het verschil veeleer miniem: de mannelijke proefpersonen (4,28) zijn er meer mee vertrouwd dan hun vrouwelijke collega’s (3,97). Van de vijf leeftijdscategorieën zijn er twee die geen 4 halen: de jongste generatie (3,96) en de dertigers (3,78) die het woord het slechtst kennen. De veertigers (4,41) daarentegen zijn er het meest mee vertrouwd.

(35) *Kindertuin*

Kindertuin heeft een totale gemiddelde score van 4,38 op de zevenpuntsschaal en is dus volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan enkel significante verschillen in sekse en leeftijd. Uit het onderzoek blijkt dat de mannelijke proefpersonen (4,90) *kindertuin* beter kennen dan hun vrouwelijke collega’s (4,02). Qua leeftijd zorgen de twee uitersten voor een aanzienlijke kloof: de dertigers (3,86) zijn er het minst mee vertrouwd, terwijl de proefpersonen ouder dan 52 jaar (5,05) er het meest mee vertrouwd zijn.

(36) *Kortelings*

De proefpersonen kennen *kortelings* tamelijk goed, maar niet goed genoeg om te voldoen aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. De totale gemiddelde score bedraagt immers 3,90. Hier is er sprake van significante verschillen in regio, sekse en leeftijd. Qua regio steekt Antwerpen (4,63) er met kop en schouders bovenuit, in tegenstelling tot West-Vlaanderen (3,54) waar ze dit woord het slechtst kennen. Wat de sekse betreft, is het verschil veeleer miniem: de mannelijke proefpersonen (4,17) kennen *kortelings* beter dan hun vrouwelijke tegenhangers (3,71). Qua leeftijd is het de jongste generatie (2,98) die er het minst mee vertrouwd is, terwijl de veertigers (4,57) dit woord het beste kennen.

(37) *Lacheding*

Lacheding heeft een totale gemiddelde score van 2,42. Dit woord is dus niet goed gekend in Vlaanderen en beantwoordt ook niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. Qua regio zorgen de Brabanders (1,98) voor de grote kloof, want zij halen nog geen 2 op de zevenpuntsschaal. De West-Vlamingen (3,38) zijn er dan weer het meest mee vertrouwd. Qua sekse is er een opvallend verschil tussen de mannelijke proefpersonen (2,70) en de vrouwelijke (2,22). Het valt op dat de jongste generatie (1,67) en de twintigers (1,65) er het minst mee vertrouwd zijn en dat de mensen ouder dan 52 jaar (3,31) dit woord het beste kennen. De verschillen zijn miniem wat de opleiding betreft: de laaggeschoolden (2,55) en de hooggeschoolden (2,51) zijn aan elkaar gewaagd en kennen *lacheding* beter dan de mensen met een diploma MO (2,14).

(38) *Leefbaar*

Met een totale gemiddelde score van 5,39 voldoet *leefbaar* aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er is sprake van significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. Het verschil is miniem wat sekse betreft: de mannelijke proefpersonen (5,53) kennen het iets beter dan de vrouwelijke (5,29). Uit het onderzoek blijkt dat de jongste generatie (4,85) het minst vertrouwd is met *leefbaar*, terwijl de veertigers (5,79) dit woord het beste kennen. Qua opleiding zijn het de mensen met een diploma MO (4,96) die het laagst scoren. De hooggeschoolden (5,54) kennen dit woord het beste.

(39) *Mankeren*

Mankeren heeft een totale gemiddelde score van 3,66 en is dus tamelijk goed gekend bij de proefpersonen, maar is volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen. Qua regio zorgen de twee uitersten voor een opvallend groot verschil: Oost-Vlaanderen (5,05) en Limburg (2,93). De mannelijke proefpersonen (3,99) kennen *mankeren* beter dan hun vrouwelijke collega's (3,43). Qua leeftijd zijn de verschillen opmerkelijk: de twintigers (3,13) zijn er het minst mee vertrouwd, terwijl de oudste generatie (4,38) dit woord het beste kent. De proefpersonen zonder een taalberoep (3,90) kennen *mankeren* beter dan diegenen met één (3,39). Qua opleiding is het verschil tussen de twee uitersten aanzienlijk: de mensen met een diploma MO (3,43) kennen dit woord het slechtst in vergelijking met de laaggeschoolden (4,90).

(40) *Mantel*

Op de zevenpuntsschaal haalt *mantel* een totale gemiddelde score van 5,38 en is dit woord dus heel goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen. Aangezien er geen enkele provincie is die minder scoort dan 4, beantwoordt het aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Nochtans is er sprake van significante verschillen in regio, alsook in leeftijd en opleiding. Qua regio zorgen de Limburgers (4,70) en de West-Vlamingen (6,10) voor de grote kloof. De overige drie provincies halen allemaal minstens 5 als gemiddelde score. De jongste generatie (4,97) is het minst vertrouwd met *mantel*, terwijl de veertigers (5,86) dit woord het beste kennen. De verschillen in opleiding ten slotte zijn recht evenredig: hoe hoger de proefpersonen gekwalificeerd zijn, hoe beter ze dit woord kennen. Toch zijn de verschillen miniem: de

laaggeschoolden (5,05) kennen dit woord het slechtst en de hooggeschoolden (5,51) kennen *mantel* het beste.

(41) *Memo*

Memo haalt een totale gemiddelde score van 4,31 en is dus goed gekend bij de proefpersonen. Volgens mijn criteria is het ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaat er enkel een significant verschil in leeftijd en ook al is dat veeleer miniem, toch is de kloof tussen de twee uitersten noemenswaardig. De proefpersonen ouder dan 52 jaar (4,01) zijn het minst vertrouwd met *memo* in vergelijking met de veertigers (4,84) die dit woord het beste kennen.

(42) *Mevrouw*

Met een totale gemiddelde score van 5,30 en in elke provincie een gemiddelde score van minstens 4 is *mevrouw* volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er is enkel sprake van significante verschillen in regio en taalberoep. Qua regio springt er maar één provincie in het oog: Vlaams-Brabant (4,85). De overige provincies verschillen miniem in scores waarbij de score van Antwerpen (5,62) het hoogst ligt. Uit het onderzoek valt af te leiden dat er een aanzienlijk verschil is tussen de proefpersonen die beroepshalve bezig zijn met taal (4,90) en diegenen zonder een taalberoep (5,65).

(43) *Omliggende*

Omliggende haalt een totale gemiddelde score van 4,79 op de zevenpuntsschaal en dus beantwoordt het aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in sekse, leeftijd en taalberoep. Qua sekse is het verschil miniem: de mannelijke proefpersonen (5,00) kennen dit woord beter dan hun vrouwelijke collega’s (4,65). Vooral de veertigers (5,13) en de oudste generatie (5,38) zijn het meest vertrouwd met *omliggende*. Van de overige drie leeftijdscategorieën zijn de twintigers (4,36) er het minst mee vertrouwd. Wat het taalberoep betreft, is het verschil gering: de proefpersonen zonder een taalberoep (4,96) kennen *omliggende* beter dan diegenen die zich beroepshalve bezighouden met taal (4,60).

(44) *Onbegrip*

Op de zevenpuntsschaal haalt *onbegrip* een totale gemiddelde score van 5,68 en is dus heel goed gekend bij de proefpersonen. Aangezien er geen significante verschillen zijn in regio, is dit woord dus volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Qua leeftijd zijn de verschillen miniem: de jongste generatie (5,43) kent dit woord het slechtst, terwijl de twintigers (5,87) er het meest mee vertrouwd zijn. Ook qua taalberoep zijn de verschillen gering: de proefpersonen met een taalberoep (5,83) kennen *onbegrip* beter dan diegenen zonder één (5,57). Qua opleiding zijn de verschillen recht evenredig: hoe hoger de proefpersonen gekwalificeerd zijn, hoe beter ze dit woord kennen. De laaggeschoolden (5,00) kennen het dus het slechtst, terwijl de hooggeschoolden (5,85) hier het hoogst scoren.

(45) *Onvrijwillig*

Onvrijwillig heeft een totale gemiddelde score van 6,07 en is dus bijzonder goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen. Aangezien er hierbij geen enkel significant verschil bestaat, beantwoordt het aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’.

(46) *Opzeg*

Op de zevenpuntsschaal haalt *opzeg* een totale gemiddelde score van 5,64 en is dus heel goed gekend in Vlaanderen. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er is enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd zijn de verschillen veeleer miniem: de jongste generatie (5,12) kent *opzeg* het slechtst, terwijl de twintigers (5,85) dit woord het beste kennen. Wat de opleiding betreft, zijn de hooggeschoolden (5,82) er het meest mee vertrouwd, terwijl de mensen met een diploma MO (5,19) er het minst mee vertrouwd zijn.

(47) *Planifiëren*

2,20 als totale gemiddelde score houdt in dat *planifiëren* absoluut niet goed gekend is bij de proefpersonen en dus ook niet beantwoordt aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in sekse. Uit de enquête blijkt dat vooral West-Vlaanderen (1,89) en Limburg (1,92) minder vertrouwd zijn met dit woord dan de overige provincies. Vlaams-Brabant (2,40) is de provincie waar *planifiëren* het beste gekend is. Qua leeftijd is de jongste generatie (1,82) het minst vertrouwd met dit woord, want hier ligt de score het laagst, terwijl de dertigers (2,60) *planifiëren* het beste kennen. Het verschil in taalberoep is noemenswaardig: de proefpersonen met een taalberoep (2,39) zijn meer vertrouwd met dit woord dan diegenen zonder één (2,05). De verschillen in opleiding zijn recht evenredig: naarmate de proefpersonen hoger gekwalificeerd zijn, kennen ze dit woord beter. Hoewel de laaggeschoolden (1,60) en de mensen met een diploma MO (1,83) beide nog geen 2 halen als gemiddelde score, doen de hooggeschoolden (2,37) het opmerkelijk beter.

(48) *Quasi*

Op de zevenpuntsschaal haalt *quasi* een totale gemiddelde score van 5,03 en is dus heel goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen. Volgens mijn criteria is het ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, want er is enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en opleiding. Uit het onderzoek blijkt dat de mensen ouder dan 52 jaar (4,40) *quasi* opmerkelijk slechter kennen dan bijvoorbeeld de dertigers (5,35) die de hoogste score halen. De verschillen in opleiding zijn recht evenredig: naarmate de proefpersonen hoger gekwalificeerd zijn, kennen ze dit woord beter. Elke graadsverhoging betekent ongeveer een punt verschil op de zevenpuntsschaal: de laaggeschoolden (3,95), de mensen met een diploma MO (4,75) en tot slot de hooggeschoolden (5,21).

(49) *Sakkers*

Sakkers is niet goed gekend bij de proefpersonen, want het heeft een totale gemiddelde score van 2,90. Het beantwoordt dus niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. De verschillen in sekse zijn van belang: de mannelijke proefpersonen (3,23) zijn meer vertrouwd met *sakkers* dan hun vrouwelijke collega's (2,67). Qua leeftijd is er een

aanzienlijke kloof tussen de jongste generatie (2,17) enerzijds en de veertigers (3,54) anderzijds. De verschillen in opleiding zijn noemenswaardig: de proefpersonen met een diploma MO (2,47) zijn het minst vertrouwd met dit woord en de laaggeschoolden (3,25) zijn er het meest mee vertrouwd.

(50) *Schelp*

4,90 als totale gemiddelde score betekent dat *schelp* goed gekend is bij de proefpersonen en dat geldt voor elke provincie. Volgens mijn criteria is het dus 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Hier is er sprake van significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in opleiding. Zowel West-Vlaanderen (4,82) als Limburg (4,09) halen geen 5 op de zevenpuntsschaal en staan in schril contrast met Oost-Vlaanderen (5,12) waar ze *schelp* het beste kennen. De verschillen in sekse zijn veeleer gering: de mannelijke proefpersonen (5,09) zijn er meer mee vertrouwd dan de vrouwelijke (4,77). Qua leeftijd valt het op dat de eerste drie leeftijdscategorieën geen 5 halen als gemiddelde score met vooral de twintigers (4,41) als uitschieter. De veertigers (5,48) scoren het beste en zijn dus het meest vertrouwd met *schelp*. Qua taalberoep is het verschil van belang: de mensen zonder een taalberoep (5,15) kennen dit woord beter dan diegenen met één (4,60).

(51) *Schrijfgerief*

Op de zevenpuntsschaal haalt *schrijfgerief* 6,25 als totale gemiddelde score en is dit woord dus bijzonder goed gekend bij de proefpersonen. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands', temeer omdat dat geldt voor alle provincies. Er bestaan significante verschillen in regio, sekse en leeftijd. Qua regio zijn de verschillen gering, met als twee uitersten de Oost-Vlamingen (6,03) en de Limburgers (6,44). Ook qua sekse is het verschil miniem: de vrouwelijke proefpersonen (6,38) treffen *schrijfgerief* vaker aan dan hun mannelijke tegenhangers (6,05). Wat de leeftijd betreft, zijn de verschillen ook gering: de dertigers (6,10) zijn er het minst mee vertrouwd, terwijl de jongste generatie (6,50) dit woord het beste kent.

(52) *Sluikslachting*

Sluikslachting haalt een totale gemiddelde score van 2,89 en is dus niet 'algemeen Belgisch-Nederlands' volgens mijn criteria. Hier is er sprake van significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in taalberoep. Qua regio zijn de verschillen miniem, behalve voor Vlaams-Brabant (2,26) dat opvallend slechter scoort dan de overige provincies. De rest is aan elkaar gewaagd met Limburg (3,23) op kop. Het verschil in sekse is noemenswaardig: de mannelijke proefpersonen (3,46) treffen *sluikslachting* meer aan dan hun vrouwelijke tegenhangers (2,50). Het is opmerkelijk dat zowel de tieners (1,77) als de twintigers (1,85) opvallend lager scoren dan de oudste generatie (4,47). De verschillen in opleiding zijn veeleer miniem: de hooggeschoolden (3,02) scoren het hoogst en de mensen met een diploma MO (2,56) kennen *sluikslachting* het slechtst.

(53) *Spitant*

Op de zevenpuntsschaal haalt *spitant* een totale gemiddelde score van 1,87 wat inhoudt dat de proefpersonen er niet mee vertrouwd zijn en dat het dus ook niet beantwoordt aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Voor *spitant* bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen. De verschillen in regio zijn miniem. Er is

maar één provincie die de 2 haalt: Oost-Vlaanderen (2,03). De overige provincies zijn aan elkaar gewaagd, behalve Limburg dat met een gemiddelde score van 1,42 er toch minder mee vertrouwd is dan de rest. Het verschil in sekse is opvallend groot: de mannelijke proefpersonen (2,19) zijn er meer mee vertrouwd dan de vrouwelijke (1,65). Qua leeftijd is er een duidelijke breuk merkbaar tussen de tieners (1,20) en de twintigers (1,77) enerzijds en de dertigers (2,13), de veertigers (2,24) en de oudste generatie (2,11) anderzijds. Het verschil in taalberoep is opmerkelijk in die zin dat de mensen zonder taalberoep (1,71) geen 2 halen, in tegenstelling tot de mensen met één (2,10). Qua opleiding valt het meteen op dat de laaggeschoolden (1,35) en de proefpersonen met een diploma MO (1,35) even laag scoren, terwijl de hooggeschoolden het beter doen met een gemiddelde score van 2,10.

(54) *Stielvaardig*

2,59 als totale gemiddelde score zorgt ervoor dat *stielvaardig* volgens mijn criteria niet ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ is. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en taalberoep. Qua leeftijd vallen twee leeftijdscategorieën onmiddellijk op, de twee uitersten namelijk: de twintigers (2,13) zijn er het minst mee vertrouwd, terwijl de mensen ouder dan 52 jaar (3,11) *stielvaardig* het beste kennen. Het verschil in taalberoep is miniem: de proefpersonen die zich niet beroepshalve bezighouden met taal (2,72) zijn er meer mee vertrouwd dan diegenen die dat wel doen (2,44).

(55) *Strop*

Op de zevenpuntsschaal haalt *strop* 4,83 als totale gemiddelde score en dus is dit woord goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen. Nochtans bestaan er significante verschillen in regio, maar die beletten niet dat dit woord beantwoordt aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Naast regio bestaan er nog significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Qua regio zorgen de Antwerpenaars (5,12) en de West-Vlamingen (4,34) voor de grote kloof. De verschillen in leeftijd zijn noemenswaardig doordat de tieners (3,98) en de twintigers (4,62) lager scoren dan de overige leeftijdscategorieën die allemaal minstens 5 halen. Van deze drie scoren de veertigers (5,38) het hoogst. Qua taalberoep valt er af te leiden dat de proefpersonen met een taalberoep (5,04) *strop* meer aantreffen dan diegenen zonder één (4,68). De hooggeschoolden (5,04) ten slotte zijn er het meest mee vertrouwd, terwijl de mensen met een diploma MO (4,36) dit woord het slechtst kennen.

(56) *Stropzitten*

Stropzitten haalt een totale gemiddelde score van 4,33 en is dus goed gekend in Vlaanderen. Aangezien er geen significante verschillen zijn in regio is het volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er enkel sprake van significante verschillen in leeftijd en opleiding. Qua leeftijd zorgt de jongste generatie (3,70) voor de kloof met de anderen en dan vooral met de veertigers (4,74) die dit woord het meest aantreffen. Uit het onderzoek valt af te leiden dat de verschillen in opleiding recht evenredig zijn: hoe hoger de proefpersonen gekwalificeerd zijn, hoe beter ze het woord kennen. De hooggeschoolden (4,56) halen zelfs meer dan 4 als gemiddelde score, wat van de andere twee niet gezegd kan worden.

(57) *Syndicus*

Syndicus zou met een totale gemiddelde score van 4,07 kunnen beantwoorden aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, was het niet dat Vlaams-Brabant (3,69) en Limburg (3,90) er niet in slagen minstens 4 te halen op de zevenpuntsschaal. De overige drie provincies halen dat wel, met West-Vlaanderen (4,60) op kop. Verder bestaan er nog significante verschillen in alle andere onafhankelijke variabelen. De mannelijke proefpersonen (4,36) kennen dit woord beter dan de vrouwelijke (3,87). Qua leeftijd zorgt de jongste generatie voor de verrassing. Terwijl de overige vier leeftijdscategorieën minstens 4 halen, houden de tieners het bij 2,52. Deze score verschilt enorm met die van de dertigers (4,77) die *syndicus* het beste kennen. Het verschil in taalberoep is veeleer gering: de proefpersonen met een taalberoep (4,30) zijn er meer mee vertrouwd dan diegenen zonder één (3,91). Qua opleiding valt het meteen op dat de hogeschoolden (4,47) *syndicus* het meest aantreffen, zeker in vergelijking met de mensen met een diploma MO (3,07).

(58) *Synthetiseren*

Met een totale gemiddelde score van 3,84 is *synthetiseren* tamelijk goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen, maar beantwoordt het toch niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er sprake van significante verschillen in regio, taalberoep en opleiding. Qua regio slagen enkel de Oost-Vlamingen (4,23) en de Antwerpenaars (4,18) erin om minstens 4 te halen en haalt Limburg (3,15) de laagste score. Het verschil in taalberoep is veeleer miniem: de proefpersonen die zich beroepshalve bezighouden met taal (4,01) kennen *synthetiseren* beter dan diegenen die dat niet doen (3,72). De verschillen in opleiding zijn recht evenredig: hoe hoger de proefpersonen gekwalificeerd zijn, hoe beter ze het woord kennen. De hogeschoolden (4,16) halen zelfs meer dan 4 als gemiddelde score, wat van de andere twee niet gezegd kan worden. Vooral de laaggeschoolden (2,45) treffen dit woord weinig aan, want zij halen zelfs nog geen 3.

(59) *Taalraadsman*

Op de zevenpuntsschaal haalt *taalraadsman* een totale gemiddelde score van 3,51, wat inhoudt dat het tamelijk goed gekend is bij de proefpersonen. Toch beantwoordt het niet aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaan er significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Enkel de veertigers (4,07) slagen erin minstens 4 te halen en daardoor wordt de kloof met de tieners (2,77) nog groter. De overige drie leeftijdscategorieën liggen er tussen. Qua taalberoep valt het meteen op dat de proefpersonen met een taalberoep (3,88) meer vertrouwd zijn met *taalraadsman* dan diegenen zonder één (3,22). Uit het onderzoek valt af te leiden dat de verschillen in opleiding recht evenredig zijn: hoe hoger de proefpersonen gekwalificeerd zijn, hoe beter ze het woord kennen. De hogeschoolden (3,76) kennen dit woord dus het beste.

(60) *Taks*

Met een totale gemiddelde score van 5,97 en geen significante verschillen in regio is *taks* volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Bij dit woord is er sprake van significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. *Taks* is bij elke leeftijdscategorie bijzonder goed gekend, en dan vooral bij de veertigers (6,14). De jongste generatie houdt het bij een gemiddelde score van 5,68 en is dus het minst vertrouwd met dit woord. Qua taalberoep slagen de mensen die beroepshalve bezig zijn

met taal (6,12) erin om minstens 6 te halen, terwijl diegenen die dat niet doen (5,86) het houden bij 5. Uit het onderzoek valt af te leiden dat de verschillen in opleiding recht evenredig zijn: hoe hoger de proefpersonen opgeleid zijn, hoe beter ze het woord kennen. De hooggeschoolden (6,07) halen zelfs minstens 6 op de zevenpuntsschaal, wat niet van de andere twee gezegd kan worden.

(61) *Tegensprekelijk*

De ondervraagde Vlamingen zijn niet zo vertrouwd met *tegensprekelijk* zoals blijkt uit de totale gemiddelde score: 3,13. Het beantwoordt dus niet aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Hier bestaat er enkel een significant verschil in leeftijd. Er doet zich een breuk voor tussen de dertigers (2,93) en de veertigers (3,46). Vanaf deze laatste halen de proefpersonen een gemiddelde score van minstens 3. De oudste generatie (3,60) is het meest vertrouwd met *tegensprekelijk* in tegenstelling tot de twintigers (2,72) die er het minst mee vertrouwd zijn.

(62) *Teleurgang*

Teleurgang is niet goed genoeg gekend bij de proefpersonen, want het heeft een totale gemiddelde score van 3,50 en is dus ook niet 'algemeen Belgisch-Nederlands' volgens mijn criteria. Er is sprake van significante verschillen in regio, sekse en leeftijd. De verschillen in regio zijn veeleer miniem: de Oost-Vlamingen (3,75) en de Brabanders (3,20) zijn de twee uitersten in dit geval. Wat het verschil in sekse betreft, zijn de mannelijke proefpersonen (3,72) er meer mee vertrouwd dan hun vrouwelijke collega's (3,35). Elke leeftijdscategorie ligt tussen 3 en 4 op de zevenpuntsschaal. De veertigers (3,91) treffen *teleurgang* het meest aan en de dertigers (3,18) kennen dit woord het slechtst.

(63) *Toerismebureau*

4,40 als totale gemiddelde score houdt in dat *toerismebureau* goed gekend is bij de proefpersonen. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Dit woord vertoont wel significante verschillen in regio, maar die belemmeren de labelverandering niet. Elke provincie scoort immers minstens 4. *Toerismebureau* wordt het meest aangetroffen in West-Vlaanderen (4,92) en het minst in de andere uithoek van Vlaanderen, namelijk Limburg (4,07). Naast regio zijn er ook significante verschillen in leeftijd. Elke leeftijdscategorie scoort ook hier minstens 4, behalve de dertigers (3,88). De oudste generatie (4,88) is het meest vertrouwd met dit woord.

(64) *Tricolor*

Tricolor haalt de grens van 4 niet met een totale gemiddelde score van 3,12. Volgens mijn criteria is het dus niet 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Er is sprake van significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. De mannelijke proefpersonen (3,38) zijn er meer mee vertrouwd dan de vrouwelijke (2,93). Qua leeftijd is er sprake van een breuk tussen de tieners (2,63) en de twintigers (2,80) enerzijds en de overige leeftijdscategorieën anderzijds. De overige drie halen minstens 3 op de zevenpuntsschaal, met de dertigers (3,46) als koploper. Uit het onderzoek blijkt dat de hooggeschoolden (3,29) *tricolor* het beste kennen, terwijl de mensen met een diploma MO (2,69) er het minst mee vertrouwd zijn.

(65) *Tussendoor*

Met een totale gemiddelde score van 5,85 kan het niet anders of de proefpersonen treffen *tussendoor* vaak aan. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Er bestaat enkel een significant verschil in sekse dat veeleer klein is: de mannelijke proefpersonen (5,69) kennen dit woord niet zo goed als de vrouwelijke (5,95).

(66) *Uitbaten*

Uitbaten is bijzonder goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen, want het heeft maar liefst een totale gemiddelde score van 6,07. Aangezien er verder geen sprake is van een significant verschil in welke onafhankelijke variabele dan ook, is het volgens mijn criteria 'algemeen Belgisch-Nederlands'.

(67) *Uitwijking*

3,49 als totale gemiddelde score is te weinig om te voldoen aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. De proefpersonen zijn immers niet voldoende vertrouwd met *uitwijking*. Hier bestaan er significante verschillen in leeftijd en opleiding. Elke leeftijdscategorie haalt minstens 3 op de zevenpuntsschaal, behalve de dertigers (2,82). Die zorgen dus voor de grote kloof met de score van de tieners (3,83). De verschillen in opleiding zijn omgekeerd evenredig: hoe hoger de proefpersonen opgeleid zijn, hoe slechter ze *uitwijking* kennen. De laaggeschoolden (4,00) zijn er dus het meest mee vertrouwd.

(68) *Vanachter*

Vanachter is heel goed gekend bij de ondervraagde Vlamingen, want het haalt een totale gemiddelde score van 5,88. Volgens mijn criteria is het dus 'algemeen Belgisch-Nederlands'. Hier is er sprake van significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. Qua sekse zijn de vrouwelijke proefpersonen (6,02) meer vertrouwd met *vanachter* dan de mannelijke (5,66). Wat leeftijd betreft, valt het op dat de tieners (6,37) en de twintigers (6,10) minstens 6 als gemiddelde score hebben, terwijl de andere drie leeftijdscategorieën het moeten stellen met minstens 5. Hiervan scoren de dertigers (5,80) nog het beste. Qua opleiding zijn de laaggeschoolden (5,80) en de hooggeschoolden (5,75) aan elkaar gewaagd. De proefpersonen met een diploma MO (6,22) treffen *vanachter* het meest aan.

(69) *Vannamiddag*

3,97 als totale gemiddelde score is net te weinig om te beantwoorden aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands'. *Vannamiddag* is dus niet goed genoeg gekend bij de proefpersonen. Hier bestaat er enkel een significant verschil in regio. Dit woord komt het meest voor in West-Vlaanderen (4,96) gevolgd door Oost-Vlaanderen (4,66). Het verschil tussen de scores van Antwerpen (3,65) en Vlaams-Brabant (3,69) is te verwaarlozen. Limburg scoort het slechtst met een gemiddelde score van 2,87.

(70) *Vastmaken*

Op de zevenpuntsschaal haalt *vastmaken* een totale gemiddelde score van 4,15 en zou dit woord dus kunnen voldoen aan mijn criteria voor 'algemeen Belgisch-Nederlands', maar daarvoor zijn de West-Vlamingen (3,69) er niet voldoende mee vertrouwd. Voor

de overige provincies geldt dat het verschil tussen de scores van Oost-Vlaanderen (4,07), Antwerpen (4,05) en Vlaams-Brabant (4,05) te verwaarlozen is. Naast significante verschillen in regio zijn er ook nog in leeftijd en taalberoep. Wat leeftijd betreft, vallen de twintigers (3,80) en de dertigers (3,86) meteen op omdat ze geen 4 halen zoals de rest. De overige leeftijdscategorieën liggen in elkaars buurt, met de jongste generatie (4,46) als koploper. Qua taalberoep valt er af te leiden dat de proefpersonen zonder een taalberoep (4,43) *vastmaken* beter kennen dan diegenen die zich beroepshalve bezighouden met taal (3,81).

(71) *Verloning*

Verloning haalt een totale gemiddelde score van 4,26 en is dus goed gekend bij de proefpersonen. Door deze score zou dit woord kunnen beantwoorden aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’, maar de West-Vlamingen (3,94) en de Limburgers (3,99) zijn er net niet genoeg mee vertrouwd. De Oost-Vlamingen (4,69) daarentegen treffen *verloning* het meest aan. Naast regio bestaan er nog significante verschillen in sekse, leeftijd en opleiding. Uit het onderzoek blijkt dat de mannelijke proefpersonen (4,59) meer vertrouwd zijn met *verloning* dan de vrouwelijke (4,02). Qua leeftijd proberen de twintigers (4,76), de veertigers (4,87) en de vijftigers (4,18) de kloof te dichten. De jongste generatie (2,68) is samen met de dertigers (5,01) verantwoordelijk voor deze aanzienlijk grote kloof. Wat de opleiding betreft, kennen de hooggeschoolden (4,79) dit woord het beste, terwijl de mensen met een diploma MO (3,04) er het minst mee vertrouwd zijn.

(72) *Vermits*

Op de zevenpuntsschaal haalt *vermits* een totale gemiddelde score van 5,70 en is dit woord dus heel goed gekend in Vlaanderen. Aangezien de significante verschillen in regio niet zo groot zijn, is dit woord volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. In West-Vlaanderen (5,39) zijn de proefpersonen er het minst mee vertrouwd, terwijl ze het in Vlaams-Brabant (5,87) het meest aantreffen. Naast regio is er enkel nog sprake van significante verschillen in leeftijd. De veertigers (6,13) is de enige leeftijdscategorie die minstens 6 haalt en kent *vermits* dan ook het beste. De andere scores liggen dicht bij elkaar en de jongste generatie (5,55) is er het minst mee vertrouwd.

(73) *Verwachten*

Verwachten is bijzonder goed gekend bij de proefpersonen, want het haalt een totale gemiddelde score van 6,50. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier bestaan er enkel significante verschillen in sekse en leeftijd. Het verschil in sekse is gering: de vrouwelijke proefpersonen (6,57) treffen *verwachten* meer aan dan de mannelijke (6,41). De verschillen in leeftijd zijn omgekeerd evenredig, ook al zijn ze veeleer klein. Zowel de tieners (6,62) als de twintigers (6,62) kennen dit woord het beste en de oudste generatie (6,32) is er het minst mee vertrouwd.

(74) *Volzet*

De ondervraagde Vlamingen zijn bijzonder goed vertrouwd met *volzet*, want de totale gemiddelde score is 6,60. Aangezien er geen significante verschillen zijn in regio, is dit woord volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Het verschil in sekse is

klein: de vrouwelijke proefpersonen (6,70) zijn meer vertrouwd met *volzet* dan hun mannelijke tegenhangers (6,46). Ook qua leeftijd zijn de verschillen miniem: de mensen ouder dan 52 jaar (6,38) en de twintigers (6,74) zorgen voor de kloof.

(75) *Vorbijgestreefd*

Op de zevenpuntsschaal haalt *voorbijgestreefd* een totale gemiddelde score van 5,92 en is dit woord dus heel goed gekend bij de proefpersonen. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er bestaan significante verschillen in leeftijd, taalberoep en opleiding. Qua leeftijd scoren de dertigers (6,24) en de veertigers (6,12) het beste, want de overige drie halen geen 6 als gemiddelde score. De jongste generatie (5,46) is het minst vertrouwd met dit woord. Wat taalberoep betreft, kennen de mensen met een taalberoep (6,12) *voorbijgestreefd* beter dan diegenen zonder één (5,78). De scores van de laaggeschoolden (5,50) en van de mensen met een diploma MO (5,54) liggen dicht bij elkaar, maar de hooggeschoolden (6,10) zijn er het meest mee vertrouwd.

(76) *Vuilkar*

Vuilkar scoort bijzonder hoog met een totale gemiddelde score van 6,19 en dus zijn de ondervraagde Vlamingen er bijzonder goed mee vertrouwd. Volgens mijn criteria is het dus ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Er is enkel sprake van een significant verschil in sekse: de vrouwelijke proefpersonen (6,34) treffen *vuilkar* meer aan dan de mannelijke (5,98).

(77) *Wapendracht*

Ook *wapendracht* is volgens mijn criteria ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ met een totale gemiddelde score van 4,95. Hier bestaan er significante verschillen in alle onafhankelijke variabelen, behalve in regio. Qua sekse scoren de mannelijke proefpersonen (5,28) hoger dan hun vrouwelijke collega’s (4,72). Uit het onderzoek blijkt dat de jongste generatie (4,06) en de twintigers (4,97) er het minst mee vertrouwd zijn, terwijl de andere scores allemaal boven de 5 liggen. De veertigers (5,35) halen het nipt van de mensen ouder dan 52 jaar (5,31). Qua taalberoep treffen de mensen die zich beroepshalve bezighouden met taal (5,12) *wapendracht* meer aan dan diegenen zonder een taalberoep (4,83). De laaggeschoolden (5,20) en de hooggeschoolden (5,19) kennen het vrijwel even goed. De mensen met een diploma MO (4,34) daarentegen zijn er minder meer vertrouwd dan deze twee.

(78) *Zagemeel*

De proefpersonen zijn heel goed vertrouwd met *zagemeel* zoals blijkt uit de totale gemiddelde score: 5,35. Het beantwoordt dus aan mijn criteria voor ‘algemeen Belgisch-Nederlands’. Hier is er sprake van significante verschillen in regio, leeftijd en opleiding. Qua regio scoren alle provincies minstens 5, behalve West-Vlaanderen (4,83). Behalve Limburg (5,07) liggen de scores van de overige drie provincies in elkaars buurt met als koploper Antwerpen (5,65). De scores voor leeftijd liggen vrij dicht bij elkaar. Enkel de jongste generatie (4,90) valt meteen op, want zij haalt geen 5 als gemiddelde score. De dertigers (5,65) kennen *zagemeel* net iets beter dan de veertigers (5,60). De verschillen in opleiding zijn veeleer gering: de hooggeschoolden (5,47) treffen *zagemeel* het meest aan en de mensen met een diploma MO (5,09) treffen dit woord het minst aan.

6.3 Algemene bespreking

Om het leescomfort te optimaliseren, zal ik hieronder tabel 2 telkens per variabele herhalen.

6.3.1 Geografische factor

<i>Provincie</i>	<i>N</i>	<i>Percent</i>
<i>West-Vlaanderen</i>	109	17,2
<i>Oost-Vlaanderen</i>	118	18,6
<i>Antwerpen</i>	138	21,7
<i>Vlaams-Brabant</i>	184	29,0
<i>Limburg</i>	86	13,5
Totaal	635	100

Tabel 9: Verdeling van de proefpersonen volgens provincie.

Wat de geografische factor betreft, valt het op dat Limburg in de meeste gevallen het minst vertrouwd is met de testitems en dat Vlaams-Brabant er niet veel beter mee vertrouwd is. Om dat met concrete cijfers te staven, ben ik eerst voor elke provincie nagegaan hoeveel keer de inwoners ervan de hoogste score halen en hoeveel keer de laagste. West-Vlaanderen haalt hierbij een ex aequo: van de 38 woorden die een significant verschil vertonen in regio, haalt deze provincie 11 keer de laagste score en 11 keer de hoogste. Oost-Vlaanderen doet het opmerkelijk beter met slechts drie keer de laagste score maar wel 12 keer de hoogste. Antwerpen doet het ook goed, want scoort maar één keer het laagst en zeven keer het hoogst. Van de 38 woorden scoort Vlaams-Brabant acht keer het laagst en twee keer het hoogst. Limburg ten slotte scoort het laagst, want het haalt maar liefst 15 keer de laagste score en maar zes keer de hoogste.

Als ik nu enkel rekening houd met de volgorde waarin de provincies het hoogste scoren, dan staat Oost-Vlaanderen (12) op nummer één en sluit Vlaams-Brabant (2) deze top vijf af. Logisch zou zijn dat dit lijstje gewoonweg omgedraaid zou kunnen worden om te weten wie het laagst van de vijf provincies scoort, maar dat is niet zo. Als ik de top vijf bekijk van de laagste scores, dan staat Limburg (15) op nummer één en Antwerpen (1) op nummer vijf. Nu rest er enkel nog na te gaan in welke volgorde de provincies voorkomen als ik met al deze gegevens rekening houd. De uiteindelijke top vijf is dan de volgende:

- 1) Oost-Vlaanderen: $12 - 3 = 9$
- 2) Antwerpen: $7 - 1 = 6$
- 3) West-Vlaanderen: $11 - 11 = 0$
- 4) Vlaams-Brabant: $2 - 8 = -6$
- 5) Limburg: $6 - 15 = -9$

Zoals ik al had opgemerkt, is Limburg inderdaad wat minder vertrouwd met de testitems dan de overige provincies, terwijl de Oost-Vlamingen deze woorden het meest aantreffen. Deze top vijf beantwoordt niet aan mijn hypothese. Ik had verwacht dat de perifere provincies, Limburg en West-Vlaanderen, de plaatsen vier en vijf zouden innemen, terwijl de meest centraal gelegen provincies, Vlaams-Brabant en Antwerpen, zouden strijden voor de plaatsen één en twee. Opmerkelijk is dat ook bij het onderzoek van Deygers (1996) de Oost-Vlamingen het meest vertrouwd bleken te zijn met de onderzochte woorden. Zij concludeert dat Oost-Vlamingen gemiddeld veel meer

openstaan voor een exogene woordenschat dan andere Vlamingen. Oost-Vlamingen verkiezen dus een vreemde vorm van buitenaf (exogeen) boven een vorm uit de eigen moedertaal (endogeen). Deygers (1996: 75) baseert zich hiervoor op de eerste studie die De Schutter in de periode 1971-'73 daaromtrent uitgevoerd heeft. Hij kwam toen tot de volgende conclusie: '[...] de neiging om zich in zijn bovenregionale taal zoveel mogelijk tegen het dialect af te zetten lijkt bij Oostvlamingen veel groter dan bij Westvlamingen en (vooral) bij de ondervraagden uit de overige provincies [...]' (De Schutter 1973: 121).

6.3.2 Sociale factoren

6.3.2.1 *Sekse*

<i>Sekse</i>	<i>N</i>	<i>Percent</i>
<i>Man</i>	260	40,9
<i>Vrouw</i>	375	59,1
Totaal	635	100

Tabel 10: Verdeling van de proefpersonen volgens sekse.

Wat de sekse betreft, valt het op dat de mannelijke proefpersonen veel vaker de hoogste score halen dan de vrouwelijke. In concrete cijfers, halen ze zelfs voor 25 van de 37 woorden met een significant verschil in sekse de hoogste score. Dat is dus een overgrote meerderheid die voor zichzelf spreekt. Zelfs bij woorden waar het niet zo voor de hand ligt, zoals *kindertuin* en *lacheding*, scoren de mannelijke proefpersonen het hoogst.

Naast de onafhankelijke variabele regio liggen ook hierin de resultaten van Deygers' onderzoek (1996: 123) in dezelfde lijn. Ook al vond dat onderzoek tien jaar geleden plaats, toch zijn de mannen nog steeds het meest vertrouwd met de onderzochte woorden. Deygers (1996) zoekt een mogelijke verklaring hiervoor in het eeuwenoude rollenpatroon. Enerzijds is er de moeder aan de haard en anderzijds is er de vader die uit werken gaat en daardoor meer vertrouwd is met woorden uit andere gewesten. Tien jaar later is dat rollenpatroon niet meer zo vanzelfsprekend en toch blijken de mannelijke proefpersonen nog altijd hoger te scoren dan hun vrouwelijke collega's.

6.3.2.2 *Leeftijd*

<i>Leeftijdscategorie</i>	<i>N</i>	<i>Percent</i>
1 <= 22	143	22,5
2 23-29	120	18,9
3 30-41	125	19,7
4 42-51	126	19,8
5 52+	121	19,1
Totaal	635	100

Tabel 11: Verdeling van de proefpersonen volgens leeftijdscategorie.

Leeftijd is de derde onafhankelijke variabele die ik zal bespreken. Aangezien ook hier, net zoals bij de provincies, vijf categorieën zijn, is de bewerking ingewikkelder. Het gaat hierbij om 64 woorden die een significant verschil vertonen in leeftijd. Categorie 1 haalt maar liefst 34 keer van de 64 woorden de laagste score en maar 9 keer de hoogste. De proefpersonen van categorie 2 scoren 11 keer het laagst en zeven keer het hoogst.

Categorie 3 doet het al beter met tien keer de hoogste score en acht keer de laagste. De ondervraagde Vlamingen van categorie 4 scoren het hoogst met maar liefst 26 keer de hoogste score en slechts 1 keer de laagste. De proefpersonen van categorie 5 ten slotte kennen 15 woorden van de 64 het beste en treffen er tien het minst vaak aan. Als je deze scores optelt, zowel de hoogste als de laagste, dan kom je aan meer dan 64 woorden. Dit valt te verklaren door enkele gelijke standen.

Als ik nu enkel de hoogste scores bekijk, dan is het duidelijk dat de proefpersonen van categorie 4 (26) de woorden het meest aantreffen, terwijl die van categorie 2 (7) dat het minst doen. Wat de laagste scores betreft, treffen de ondervraagde Vlamingen van categorie 1 (34) de meeste woorden het minst vaak aan en die van categorie 4 (1) doen het dan nog het beste. Als ik rekening houd met beide scores, dan ziet de uiteindelijke top vijf er als volgt uit:

- 1) Categorie 4: $26 - 1 = 25$
- 2) Categorie 5: $15 - 10 = 5$
- 3) Categorie 3: $10 - 8 = 2$
- 4) Categorie 2: $7 - 11 = -4$
- 5) Categorie 1: $9 - 34 = -25$

Deze resultaten liggen in de lijn van de verwachtingen. Hoe ouder men is, hoe meer ervaring men heeft, dus ook taalervaring. *Begoed, desgevallend, dwarsen, exploit, sluikslachting* en *taalraadsman* zijn maar een paar voorbeelden waarmee de proefpersonen van categorie 1 enerzijds en die van categorie 4 en 5 anderzijds duidelijk verschillend vertrouwd zijn.

6.3.2.3 Taalberoep

Taalberoep	<i>N</i>	<i>Percent</i>
<i>Taalberoep</i>	277	43,6
<i>Geen taalberoep</i>	352	55,4
<i>Niet ingevuld</i>	6	0,9
Totaal	635	100

Tabel 12: Verdeling van de proefpersonen volgens taalberoep.

De voorlaatste onafhankelijke variabele is het taalberoep, de vraag of de proefpersonen zich al dan niet beroepshalve bezighouden met taal. Ook hier valt het meteen op welke proefpersonen de meeste woorden aantreffen. Van de 78 woorden zijn er 27 die een significant verschil vertonen in taalberoep. In maar liefst 19 van deze 27 gevallen kennen de ondervraagde Vlamingen met een taalberoep de woorden beter. *Bekwaam, mevrouw, schelp, spitant, taalraadsman* en *vastmaken* zijn maar een paar voorbeelden waarmee beide categorieën verschillend vertrouwd zijn.

6.3.2.4 Opleidingsniveau

Opleidingsniveau	N	Percent
Lager onderwijs (LO)	20	3,1
Middelbaar onderwijs (MO)	164	25,8
Hoger onderwijs (HO)	443	69,8
Niet ingevuld	8	1,3
Totaal	635	100

Tabel 13: Verdeling van de proefpersonen volgens opleidingsniveau.

Voor de laatste onafhankelijke variabele, het opleidingsniveau, valt het meteen op dat de verschillen hierin vaak recht evenredig zijn. Hoe hoger de proefpersonen opgeleid zijn, hoe beter ze de woorden kennen. Qua opleiding zijn er 48 woorden die significante verschillen vertonen. De laaggeschoolden (LO) halen 20 keer de laagste score en 8 keer de hoogste. De proefpersonen met een diploma middelbaar onderwijs (MO) scoren maar liefst 25 keer het laagst en slechts drie keer het hoogst. De hooggeschoolden ten slotte scoren slechts vier keer het laagst, maar wel 38 keer het hoogst. Net zoals bij leeftijd, is er hier ook sprake van enkele gelijke standen waardoor de som van de scores op het eerste gezicht niet klopt. Enkel de hoogste scores in acht genomen, scoren de hooggeschoolden (38) het hoogst en de proefpersonen met een diploma MO (3) het laagst. Wat de laagste scores betreft, treffen de proefpersonen met een diploma MO (25) de meeste woorden het minst vaak aan, terwijl de hooggeschoolden het toch opmerkelijk beter doen, want zij kennen maar 4 woorden het slechtst. Als ik dan beide scores in acht neem, dan ziet de top drie er als volgt uit:

- 1) de hooggeschoolden: $38 - 4 = 34$
- 2) de laaggeschoolden: $8 - 20 = -12$
- 3) de proefpersonen met een diploma MO: $3 - 25 = -22$

Begoed, bevraging, desgevallend, mankeren, quasi en *syndicus* zijn maar een paar voorbeelden waarmee de proefpersonen van de drie categorieën verschillend vertrouwd zijn.

6.4 Besluit

Dit onderzoek had als doel na te gaan in hoeverre het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ uit de *Grote Van Dale* strookt met de taalwerkelijkheid in Vlaanderen. Als de onderzochte testitems het label ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ verdienen, dan moeten de proefpersonen er een hoge score aan toekennen. Een hoge score houdt immers in dat ze vertrouwd zijn met de onderzochte woorden.

Uit de resultaten blijkt dat het belangrijk is om rekening te houden met de verschillende geografische en sociale factoren. Vooral de variabele regio was voor dit onderzoek noodzakelijk, want het gaat over het geografische label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’. Toch leverden de andere onderzochte factoren ook opmerkelijke resultaten op.

Uit het onderzoek blijkt dat zelfs op grond van zeer strenge criteria (een totale gemiddelde score van minstens 4 in alle provincies) 47 van de 78 onderzochte woorden

het label ‘algemeen Belgisch-Nederlands’ zouden moeten krijgen. Het gaat om de volgende woorden:

<i>agentschap</i>	<i>bedenking</i>	<i>bekwaam</i>
<i>beschaamd</i>	<i>bevraging</i>	<i>constatatie</i>
<i>dagdagelijks</i>	<i>detail</i>	<i>dienstdoend</i>
<i>doordoen</i>	<i>draaitrap</i>	<i>gebeurlijk</i>
<i>geldomhaling</i>	<i>gepermitteerd</i>	<i>gieten</i>
<i>globaliseren</i>	<i>herleiden</i>	<i>hoofdbekommernis</i>
<i>immobiliën</i>	<i>inwijken</i>	<i>kabinet</i>
<i>kindertuin</i>	<i>leefbaar</i>	<i>mantel</i>
<i>memo</i>	<i>mevrouw</i>	<i>omliggende</i>
<i>onbegrip</i>	<i>onvrijwillig</i>	<i>opzeg</i>
<i>quasi</i>	<i>schelp</i>	<i>schrijfgerief</i>
<i>strop</i>	<i>stropzitten</i>	<i>taks</i>
<i>toerismebureau</i>	<i>tussendoor</i>	<i>uitbaten</i>
<i>vanachter</i>	<i>vermits</i>	<i>verwachten</i>
<i>volzet</i>	<i>voorbijgestreefd</i>	<i>vuilkar</i>
<i>wapendracht</i>	<i>zagemeel</i>	

Op basis van dezelfde criteria mogen de overige 31 onderzochte woorden het label ‘Belgisch-Nederlands, niet algemeen’ behouden. Het gaat om de volgende woorden:

<i>anticipatief</i>	<i>beenhard</i>	<i>begoed</i>
<i>beurtstaking</i>	<i>bevoordeligen</i>	<i>darm</i>
<i>desgevallend</i>	<i>dwarsen</i>	<i>eenenhalf</i>
<i>eierschelp</i>	<i>exploot</i>	<i>finaliteit</i>
<i>inmaakkast</i>	<i>kortelings</i>	<i>lacheding</i>
<i>mankeren</i>	<i>planifiëren</i>	<i>sakkers</i>
<i>sluikslachting</i>	<i>spitant</i>	<i>stielvaardig</i>
<i>syndicus</i>	<i>synthetiseren</i>	<i>taalraadsman</i>
<i>tegensprekelijk</i>	<i>teleurgang</i>	<i>tricolor</i>
<i>uitwijking</i>	<i>vannamiddag</i>	<i>vastmaken</i>
<i>verloning</i>		

Bibliografie

- Baarda, D. B., M. P. M. de Goede & C. J. van Dijkum (2003) *Basisboek, Statistiek met SPSS, Handleiding voor het verwerken en analyseren van en rapporteren over (onderzoeks)gegevens*, 2^e herziene druk, Groningen/Houten, Nederland, Wolters-Noordhoff.
- Bakema P. e.a. (2003), *Vlaams-Nederlands woordenboek, van ambetanterik tot zwanzer*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij/Het Spectrum.
- Bakema, P. (1994), Connotatieve labels in Nederlandse woordenboeken, *De nieuwe taalgids* 87, 6, pp. 515-532.
- Balota, D. A., M. Pilotti & M. J. Cortese (2001), Subjective frequency estimates for 2, 938 monosyllabic words, *Memory and Cognition* 29, 4, pp. 639-647.
- Bilsen (2006), *Informatie voor thesis*, 3 maart, E-mail aan Leen Smisdom, leensmisdom@hotmail.com, 6 maart, Online.
- Bilsen (2006), *Onderzoek voor thesis*, 27 februari, E-mail aan Leen Smisdom, leensmisdom@hotmail.com, 6 maart, Online.
- Cajot, J. (2000), De omgangstaal van Vlaanderen, *Over Taal* 39 (I), pp. 3-6.
- De Caluwe, J. (1991), Attitudes van Vlamingen tegenover de taal van het noorden, De kracht van het woord, *100 jaar Germaanse filologie aan de RUG Taalkunde = Studia Germanica Gandensia* 24, pp. 51-68.
- De Caluwe, J., D. Geeraerts & M. Jansen (2002), Taalvariatie en taalbeleid, Bijdragen aan het taalbeleid in Nederland en Vlaanderen, Garant, Antwerpen/Apeldoorn.
- De Clerck W. (1981), *Nijhoffs Zuidnederlands Woordenboek*, 's-Gravenhage/Antwerpen, Martinus Nijhoff.
- Debrabandere, P. (2000a), Beschrijving Belgisch-Nederlands in Van Dale bevredigt niet, *Nederlands van Nu* 48, 3, pp. 38-42.
- Den Boon T. & D. Geeraerts (2005), *Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal*, 14^e druk [GVD14], Utrecht/Antwerpen, Van Dale Lexicografie, 3 delen.
- Deschamps, K. (2003), *De acceptatie van Belgisch-Nederlands*, Leuven, KULeuven, Licentiaatsverhandeling.
- De Schutter, G. (1973), Eksogeen taalgebruik in Zuid-Nederland, in: Album Willem Pée, De jubilaris aangeboden bij zijn zeventigste verjaardag, Tongeren, George Michiels, pp. 117-123.
- Deygers, K. (1996), *Het Belgisch-Nederlands in de 'Grote Van Dale'*, Gent, UGent, Licentiaatsverhandeling.

- Geeraerts (2005), *Informatie voor thesis*, 16 januari, E-mail aan Leen Smisdom, leensmisdom@hotmail.com, 6 maart, Online.
- Geeraerts (2005), *Labeling in de GVD*, 5 oktober, E-mail aan Leen Smisdom, leensmisdom@hotmail.com, 6 maart, Online.
- Geeraerts, D. (1999), Hoe gans het volk is de taal, *De Vlaamse taalkloof*, *Over taal* 38, pp. 30-34.
- Geeraerts, D. (1999), Noch standaard, noch dialect, ‘Tussentaal’ in Vlaanderen en Nederland, *Onze Taal* 68, p. 232-235.
- Geeraerts, D. (2000), Honderd jaar Belgisch in Van Dale, *Nederlands van Nu* 48, pp. 19-23.
- Geeraerts, D. (2001), Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: gedrag, beleid, attitudes, *Ons Erfdeel* 44, pp. 337-344.
- Geerts, G. & H. Heestermans (eds.) (1992), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 12^e herziene druk [GVD12], Utrecht/Antwerpen, Van Dale Lexicografie, 3 delen.
- Geerts, G. & H. Heestermans met medewerking van C. Kruyskamp (1984), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 11^e herziene druk [GVD11], Utrecht/Antwerpen, Van Dale Lexicografie, 3 delen.
- Geerts, G. & T. den Boon met medewerking van D. Geeraerts (1999), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 13^e druk [GVD13], Utrecht/Antwerpen, Van Dale Lexicografie, 3 delen.
- Geerts, G. (1985c), De normatieve labels in *van Dale* en in de *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, in: *Handelingen van de Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 39, pp. 63-77.
- Haeseryn, W., 2004, *Welkom bij de website van de ANS, de ANS*, <http://www.ru.nl/e-ans/content/ans/index.php3>, 31 maart, Online.
- Hagen, A.M. (1995), Gemarkerdheid van de Belgisch-Nederlandse woordenschat, *Taal en Tongval* 47, 2, pp. 133-148.
- Howitt, D. & D. Cramer (2004), *Statistiek met SPSS 11 voor Windows, Met supplementen voor de versies 8, 9 en 10*, Vertaald door Nico Huffels, Benelux, Pearson Education Limited.
- Janssen, M., H. Verkuyl & F. Jansen (2003), [The Codification of Usage by Labels](#), in: van Sterkenburg, P. (ed.) (2003), *A Practical Guide to Lexicography*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
- Janssens G. & A. Marynissen (2003), *Het Nederlands van vroeger en nu*, 2^e herwerkte druk, Leuven, Acco.

- Kruyskamp, C. & F. de Tollenaere (1950), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 7^e druk [GVD7], 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff.
- Kruyskamp, C. (1961), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 8^e geheel opnieuw bewerkte en zeer vermeerderde druk [GVD8], 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff.
- Kruyskamp, C. (1976), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 10^e geheel opnieuw bewerkte en zeer vermeerderde druk [GVD10], 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 2 delen.
- Kuypers, G. (2003), *ABC van een onderzoeksopzet*, 1^e druk, 7^e oplage, Bussum, Coutinho.
- Lamers, H.A.J.M. (1993), *Hoe schrijf ik een wetenschappelijke tekst, Een handleiding om scripties, onderzoeksverslagen, dissertaties en literatuurrapporten te schrijven*, 6^e herziene druk, Bussum, Coutinho.
- Martin, W. (2006), *Culturele identiteit en taalgebruik in Vlaanderen vanuit RBBN-perspectief*, te verschijnen in: *Proceedings Regionaal Colloquium Culturele identiteit in het nieuwe Europa, Warschau*.
- Martin, W. (2006), *Het Belgisch-Nederlands anders bekeken: het Referentiebestand Belgisch-Nederlands (RBBN)*, te verschijnen in: *Over taal*.
- Max-Planck-Gesellschaft, *Max Planck Institute for Psycholinguistics*, www.mpi.nl, 10 november 2004, Online.
- NRC Handelsblad Scholieren, 2001, *Van Dale discriminerend en beledigend?*, <http://scholieren.nrc.nl/weekkrant/2001/36/3.shtml>, 31 maart 2006, Online.
- NRC Handelsblad Scholieren, 2003, *Moet 'neger' uit het woordenboek?*, <http://scholieren.nrc.nl/weekkrant/2002/03/5.shtml>, 31 maart 2006, Online.
- Taalvandaal, *Taalvandaal* [Taalvandaal], <http://users.pandora.be/taalvandaal/vandale.htm>, 10 juli 2006, Online.
- Van Buuren, H. e. a. (2002), *Onderzoek, De basis*, 2^e druk, Groningen/Houten, Wolters-Noordhoff.
- Van Haver, J. (2000), *De nieuwe Grote Van Dale, Een stap te ver*, *Over Taal* 39-2, pp. 31-36.
- Van Malssen jr., P.J. (1914), *Van Dale. Groot woordenboek der Nederlandse taal*, 5^e druk, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff.
- Van Sterkenburg, P. (ed.) (2003), *A Practical Guide to Lexicography*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.

Bijlage 1: E-mail van D. Geeraerts op 16 januari 2005

Het lijkt me goed erop te wijzen dat een label als “niet-algemeen” in GVD niet impliceert dat het woord niet algemeen bekend is in Vlaanderen. Het label “algemeen Belgisch-Nederlands” wordt toegekend wanneer het woord in het verzorgde taalgebruik in Vlaanderen (dus niet in de dialecten of de tussentaal) dominant is. Dat zijn twee condities: het woord moet (in Vlaanderen) niet typisch zijn voor een informeel register, en in het verzorgde taalgebruik (in Vlaanderen) moet het dominant zijn, d.w.z. het moet niet een ondergeschikte positie innemen t.o.v. het alternatief dat ook in Nederland gebruikt wordt.

“Niet algemeen” zou dus bv. kunnen betekenen: wel algemeen gebruikt in Vlaanderen, maar niet in het meest verzorgde register. We hebben deze labeling overigens gebaseerd op corpusonderzoek naar de verspreiding van de woorden.

Bijlage 2: E-mail van D. Geeraerts op 5 oktober 2005

De beslissingen worden uiteraard niet alleen op basis van corpusmateriaal genomen, maar ook op basis van de intuïties (d.w.z. de kennis) van de redacteurs van het woordenboek en de andere mensen bij Van Dale. De vraag of iets Belgisch Nederlands is, wordt vrij restrictief beantwoord: ook als een woord slechts beperkt gebruikt wordt in Nederland, krijgt het niet het label “Belgisch”. Een voorbeeld daarvan is *parking*, dat in België veel frequenter is dan in Nederland, maar dat we toch geen Belgische label gegeven hebben.

De keuze tussen alg. Belg. N. en “niet alg.” of andere labels hangt met twee dingen samen:

- als het om een thematisch gespecialiseerd woord gaat, krijgt het al snel een gecombineerd label van het type “Belg. N., onderwijs”
- in andere gevallen moet het Belgische woord de meerderheid van de gevallen uitmaken om het label alg.Belg.N. te krijgen, dus in principe meer dan 50%

Maar de beslissingen zullen nooit op basis van naakte cijfers alleen genomen worden, omdat het corpusmateriaal waarvan we vertrekken ook maar een steekproef is, en omdat we dus zeker rekening zullen houden met wat we zelf als oplettende taalgebruikers (lexicografen moeten oplettende taalgebruikers zijn) ervaren.

Bijlage 3: E-mail van G. Bilsen op 27 februari 2006

[...] ‘Belg.N., niet alg.’ betekent dat het woord of de uitdrukking in verzorgd taalgebruik in Vlaanderen (het VRT-journaal, bepaalde kranten en tijdschriften) minder vaak voorkomt dan een synoniem ervan. In het geval van ‘afdankingspremie’ zijn de frequentere synoniemen ‘afscheidspremie’, ‘ontslagpremie’ en ‘gouden handdruk’. Voor ‘duimspijker’ is dat ‘punaise’. ‘Belg.N., niet alg.’ zegt (dus) niets over de bekendheid van het betreffende woord in Vlaanderen, alleen over het gebruik ervan doet het een uitspraak.

Bijlage 4: E-mail van G. Bilsen op 2 maart 2006

[...] Bij hoge frequenties is het meestal duidelijk of het woord een label moet krijgen of niet, en welk dat moet zijn. Bij lage frequenties komt de intuïtie om de hoek kijken. Een lage frequentie kan betekenen dat het (Belgisch-Nederlandse) woord te gewestelijk is om als 'Belg.N.' te worden gelabeld. Maar het kan ook om spreektaal gaan. En ook 'niet alg.' of een domeinlabel is niet uitgesloten, omdat sommige woorden tot domeinen behoren die niet vaak in tijdschriften of kranten behandeld worden, zonder dat ze daarom expliciet spreektaalig zijn. Bij twijfel wordt overlegd tussen de Belgische redacteurs (Dirk Geeraerts en ik).

Als het niet om een vermeend Belgisch-Nederlands woord gaat, maar om een betekenis, is het niet altijd makkelijk om de frequentie ervan vast te stellen. Met behulp van combinatiewoorden in de zoekvraag kunnen we een heel eind komen, maar soms levert het frequentieonderzoek niets op. Ook dan wordt de knoop doorgehakt op basis van intuïtie en overleg.

Er is niet een beginfrequentie op grond waarvan woorden Belgisch-Nederlands gelabeld worden. Cijfers moet je soms interpreteren (wat niet hetzelfde is als het label naar je hand zetten, als de cijfers tegen je intuïtie ingaan). Een voorbeeld. Als in het standaardtalig corpus niet één keer het woord 'ambetant' zou voorkomen, is dat voor ons niet direct een reden om het als 'gew.' te labelen. We weten dat het woord algemeen verspreid is in Vlaanderen en niet in Nederland, volgens onze intuïtie behoort het tot de spreektaal, dus krijgt het label 'Belg.N., spreekt.' Ook een rondje internet kan uitwijzen of iets spreektaalig is (chatboxen).

Er is ook geen beginfrequentie op grond waarvan een woord als 'Belg.N., niet alg.' wordt gelabeld. Maar als de frequentie 0 is en het gaat niet om een spreektaalig woord, dan is de kans groter dat het woord als 'gew.' of 'Belg.N., w.g.' is gelabeld dan als 'Belg.N., niet alg.'. Intuïtie moet ook hier de knoop helpen doorhakken. [Het label 'niet alg.' berust, L.S.] op de vergelijking tussen het gebruik van het betreffende woord en zijn synoniemen in het standaardtalig corpus. Als het Belgisch-Nederlandse woord hoger scoort, is het als alg.Belg.N. gelabeld.

Hoe de labeling in de 14de druk is tot stand gekomen, weet ik niet precies, maar het principe van gelaagdheid in de Belgisch-Nederlandse labels is onveranderd gebleven: alg., niet alg., w.g., spreekt., form., inform. of een domeinlabel.

Bijlage 5: Instructietekst voor proefenquête

Instructies

In welke mate bent u vertrouwd met deze woorden? Hoe vaak schrijft of leest u de volgende woorden? Ken een score tussen 1 en 7 toe aan elk woord. Het gaat natuurlijk om een indruk, dus denk er niet te lang bij na, maar laat je wel leiden door de volgende beschrijvingen van elke score:

- 1 = nooit**
- 2 = een keer per jaar**
- 3 = een keer per maand**
- 4 = een keer per week**
- 5 = om de twee dagen**
- 6 = een keer per dag**
- 7 = verscheidene keren per dag**

Een voorbeeld: Als u denkt dat u het woord “bankbriefje” maar één keer per jaar leest, dan typt u het cijfer 2 onder het vakje met 2.

1	2	3	4	5	6	7
	2					

Denkt u echter dat u het één keer per dag leest, dan typt u het cijfer 6 onder het vakje met 6. Hoe hoger de score, hoe vaker u het woord leest of schrijft.

1	2	3	4	5	6	7
					6	

Alvorens u een score toekent, leest u eerst de bijbehorende zin, zodat u weet in welke context het woord het label “Belgisch-Nederlands, niet algemeen” krijgt.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 6: Definitieve enquête

Persoonsgegevens

Belangrijk voor dit onderzoek is dat de resultaten representatief zijn. Daarom moeten de respondenten uit de vijf Vlaamse provincies komen én uit verschillende leeftijdscategorieën. Om dat te kunnen controleren, heb ik enkele persoonlijke gegevens van u nodig die uiteraard vertrouwelijk zullen worden behandeld. Bij de meerkeuzevragen (vb. geslacht) gelieve een kruisje (= de letter x) te typen bij het antwoord dat voor u van toepassing is.

Geslacht

Man	Vrouw

Geboortjaar:

Geboorteland:

In welke provincie bent u opgegroeid?

Bent u in dezelfde provincie naar school gegaan?

Neen	Ja

Zo neen, in welke provincie dan wel?.....

Woont u nog steeds in diezelfde provincie?

Neen	Ja

Zo neen, in welke provincie woont u dan nu?.....

Hoe lang woont u daar al?

Minder dan 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Meer dan 15 jaar

Wat is uw moedertaal?.....

Hoogst genoten opleiding (alleen afgeronde opleidingen tellen mee).....

Houdt u zich beroepsmatig bezig met taal?

Neen	Ja

Hoe bent u bij deze enquête gekomen?.....

Instructies

In welke mate bent u vertrouwd met deze woorden? Ken een score tussen 1 en 7 toe aan elk woord. Het gaat natuurlijk om een indruk, dus denk er niet te lang bij na, maar laat u wel leiden door de volgende beschrijvingen van elke score:

- 1 = ik ken het niet
- 2 = ik tref het weinig aan
- 3 = ik tref het tamelijk weinig aan
- 4 = neutraal
- 5 = tamelijk vaak
- 6 = vaak
- 7 = heel vaak

Een voorbeeld: Als u denkt dat u het woord “bankbriefje” weinig aantreft, dan typt u een kruisje onder het vakje met 2.

1	2	3	4	5	6	7
	x					

Denkt u echter dat u het vaak aantreft, dan typt u een kruisje onder het vakje met 6. Hoe hoger de score, hoe vaker u het woord aantreft.

1	2	3	4	5	6	7
					x	

Alvorens u een score toekent, leest u eerst de bijbehorende zin, zodat u weet in welke context het woord het label “Belgisch-Nederlands, niet algemeen” krijgt.

Enquête

1. *taks*

1	2	3	4	5	6	7

Minister Landuyt laat weten dat hij geen taks laat heffen voor het gebruik van gewestwegen.

2. *vannamiddag*

1	2	3	4	5	6	7

Vannamiddag heb ik tijd om eens bij te kletsen.

3. *kabinet*

1	2	3	4	5	6	7

Ouders kunnen zelf met hun kind naar het kabinet van de dokter gaan zodat de inenting op tijd gebeurt.

4. *opzeg*

1	2	3	4	5	6	7

De opzeg is een regelmatige beëindiging van het arbeidscontract.

5. *anticipatief*

1	2	3	4	5	6	7

De factuur dient anticipatief betaald te worden, zodat wij geen financiële problemen krijgen.

6. *vastmaken*

1	2	3	4	5	6	7

Vergeet de deuren niet vast te maken, want anders maak je het voor dieven nog gemakkelijker.

7. *geldomhaling*

1	2	3	4	5	6	7

Op zaterdag 10 november beginnen vrijwilligers om 9 uur aan de jaarlijkse geldomhaling.

8. *synthetiseren*

1	2	3	4	5	6	7

De neerslag van deze gedachtenwisselingen werd gesynthetiseerd in onderstaand artikel.

9. *gepermitteerd*

1	2	3	4	5	6	7

Het is niet gepermitteerd zomaar weg te gaan zonder iets te zeggen.

10. *beschaamd*

1	2	3	4	5	6	7

Als ik hem af en toe wat meebracht uit de tuin, dan aanvaardde hij het dankbaar en beschaamd.

11. *lacheding*

1	2	3	4	5	6	7

Twintig keer de muur van Geraardsbergen beklimmen is geen lacheding.

12. *constatatie*

1	2	3	4	5	6	7

Ik ben zonet tot de constatacie gekomen dat ik mijn boek vergeten ben.

13. *onbegrip*

1	2	3	4	5	6	7

Zulke verschillen van opvatting zijn het gevolg van onbegrip omtrent het wezenlijke van godsdienst zelf.

14. *detail*

1	2	3	4	5	6	7

Kijk hier voor meer details van uw rekening.

15. *stielvaardig*

1	2	3	4	5	6	7

De bakkerij vraagt dringend stielvaardige pasteibakkers.

16. *mankeren*

1	2	3	4	5	6	7

Ik heb gisteren weer mijn trein gemankeerd!

17. *stropzitten*

1	2	3	4	5	6	7

Een happy end lijkt niet in de maak, want de onderhandelingen tussen eigenaar en stadsbestuur zitten strop.

18. *inwijken*

1	2	3	4	5	6	7

Voelen de ingeweken Vlamingen zich thuis in dit mooie land?

19. *pipongo*

1	2	3	4	5	6	7

Het is nu niet gepast om pipongo na te bootsen!

20. *eierschelp*

1	2	3	4	5	6	7

Het kleine dier kwetste zijn vleugel aan een scherpe rand van de eierschelp.

21. *herleiden*

1	2	3	4	5	6	7

Om het rondrijden op het containerpark tot een minimum te herleiden, zijn de containers herschikt.

22. *begoed*

1	2	3	4	5	6	7

Veel dokters komen uit de eerder begoed te noemen klasse; geenszins uit gebroken families.

23. *desgevallend*

1	2	3	4	5	6	7

5 300 wegwachters doorkruisen dagelijks heel Europa om u desgevallend te depanneren.

24. *vuilkar*

1	2	3	4	5	6	7

Op feestdagen komt er uiteraard geen vuilkar langs om het huisvuil op te halen.

25. *wapendracht*

1	2	3	4	5	6	7

De jongeman liep de veroordeling op voor verboden wapendracht.

26. *spitant*

1	2	3	4	5	6	7

Het is een spitant boek over de absolute macht die op zoek gaat naar sinistere rituelen om zich te legitimeren.

27. *syndicus*

1	2	3	4	5	6	7

De syndicus van een appartementsgebouw moet een eigenaarsvergadering bijeenroepen.

28. *uitwijking*

1	2	3	4	5	6	7

De moslimfamilies zijn gemiddeld groter en de uitwijking is gemiddeld sterker bij christenen.

29. *immobiliën*

1	2	3	4	5	6	7

De markt wordt gekenmerkt door een toenemend aanbod van immobiliën tegen hoge prijzen.

30. *tricolor*

1	2	3	4	5	6	7

Te Leuven zinderden Walen en de academische overheid van tricolore verontwaardiging.

31. *draaitrap*

1	2	3	4	5	6	7

In dit huis verbindt een draaitrap de verschillende verdiepingen.

32. *volzet*

1	2	3	4	5	6	7

De parkings aan de voor- en achterzijde van het stationsgebouw zijn nu al volzet.

33. *bedenking*

1	2	3	4	5	6	7

Hier is er ruimte gelaten voor eventuele bedenkingen of vragen.

34. *verwachten*

1	2	3	4	5	6	7

Ik weet echt niet of we ons aan nieuwe aanslagen mogen verwachten.

35. *vermits*

1	2	3	4	5	6	7

Vermits er mistens 8 slachtoffers zijn, wordt ook het medische rampenplan Limburg afgekondigd.

36. *gebeurlijk*

1	2	3	4	5	6	7

De directie is niet verantwoordelijk voor gebeurlijke ongevallen.

37. *doordoen*

1	2	3	4	5	6	7

De Italiaanse managers blijken workaholics te zijn: 34% van hen wil zelfs na 65 blijven doordoen.

38. *schrijfgerief*

1	2	3	4	5	6	7

Breng alvast laarzen en wat schrijfgerief mee, dan kan je na de excursie al een paar soorten op naam brengen.

39. *bevraging*

1	2	3	4	5	6	7

Aan dat project ging een ruime bevraging van kinderen, ouders en grootouders vooraf.

40. *leefbaar*

1	2	3	4	5	6	7

Waar ga ik nog de nodige ruimte vinden om een leefbaar bedrijf op te starten?

41. *kortelings*

1	2	3	4	5	6	7

De Senaat zou kortelings uitspraak moeten doen over een reeds door de Kamer goedgekeurd wetsontwerp.

42. *darm*

1	2	3	4	5	6	7

De gasmaatschappij sloot de toevoerdarm af, zodat het gezin zich niet meer kon verwarmen.

43. *exploot*

1	2	3	4	5	6	7

Lance Armstrong heeft door zijn zevende Touroverwinning meteen een exploit geleverd.

44. *inmaakkast*

1	2	3	4	5	6	7

Elke slaapkamer heeft een inmaakkast met zeer veel bergruimte.

45. *hoofdbekommernis*

1	2	3	4	5	6	7

De vergrijzing van de bevolking blijft een hoofdbekommernis.

46. *vakbak*

1	2	3	4	5	6	7

Je kunt van mij onmogelijk verwachten dat ik meega naar de vakbak.

47. *strop*

1	2	3	4	5	6	7

Aan de Molenstraat in de Krankebossen in Beerzel ontdekte een eigenaar zaterdag een vos in een strop.

48. *dwarsen*

1	2	3	4	5	6	7

Hoe minder een kind moet oversteken, links afslaan, een kruispunt dwarsen, hoe beter.

49. *beenhard*

1	2	3	4	5	6	7

De Museeuws van deze wereld kunnen toch beenhard zijn voor zichzelf.

50. *quasi*

1	2	3	4	5	6	7

Hij leeft en dicht quasi voor zichzelf.

51. *agentschap*

1	2	3	4	5	6	7

De makelaar van het agentschap zal bemiddelen bij de verkoop van uw huis.

52. *dagdagelijks*

1	2	3	4	5	6	7

Dagdagelijks wordt de kloof tussen arm en rijk groter.

53. *taalraadsman*

1	2	3	4	5	6	7

De VRT heeft al sinds jaar en dag een taalraadsman die beslist wat goed "VRT-Nederlands" is.

54. *bekwaam*

1	2	3	4	5	6	7

Hij is bekwaam om het aan de grote klok te hangen.

55. *voorbijgestreefd*

1	2	3	4	5	6	7

Skiën op matten is stilaan voorbijgestreefd.

56. *planifiëren*

1	2	3	4	5	6	7

Men verzekert alle voorwaarden die een heropleving op basis van een geplanifieerde economie mogelijk maken.

57. *bevoordeligen*

1	2	3	4	5	6	7

De partijdige scheidsrechter bevoordeligde Anderlecht.

58. *toerismebureau*

1	2	3	4	5	6	7

Elke stad heeft een toerismebureau waar je terecht kunt bij al je vragen.

59. *dienstdoend*

1	2	3	4	5	6	7

Ik hoef u niet om toelating te vragen, u bent immers niet de dienstdoende directeur.

60. *mantel*

1	2	3	4	5	6	7

In de winter kan niemand buitenkomen zonder een mantel.

61. *gieten*

1	2	3	4	5	6	7

Vergeet niet de planten te gieten als ik op reis ben.

62. *zagemeel*

1	2	3	4	5	6	7

Bij aankomst van de brandweer bleek dat door de oververhitting van een motor het zagemeel vuur had gevat.

63. *globaliseren*

1	2	3	4	5	6	7

Hoe kan ik onze beoordelingsprocedures globaliseren zonder dat lokale initiatieven verloren gaan?

64. *schelp*

1	2	3	4	5	6	7

Het is een wonder hoe die kuikentjes uit de schelp komen.

65. *onvrijwillig*

1	2	3	4	5	6	7

De vrouw die de fietser aanreed, is beschuldigd van onvrijwillige doodslag.

66. *vanachter*

1	2	3	4	5	6	7

Uit gewoonte ga ik altijd vanachter zitten in de kerk.

67. *finaliteit*

1	2	3	4	5	6	7

De herstelwet heeft als finaliteit de economie van het land te normaliseren.

68. *tegensprekelijk*

1	2	3	4	5	6	7

Van een echt tegensprekelijk debat is er voorts blijkbaar geen sprake geweest.

69. *mevrouw*

1	2	3	4	5	6	7

Mevrouwen, mijne heren, mag ik jullie aandacht alstublieft?

70. *tussendoor*

1	2	3	4	5	6	7

Tussendoor moet je eens gaan kijken of de aardappelen niet overkoken.

71. *teleurgang*

1	2	3	4	5	6	7

AIG leed overigens ook onder de teleurgang van Worldcom.

72. *verloning*

1	2	3	4	5	6	7

De scheepvaartpolitie eist een extra verloning, omdat ze aan meer kwalificaties voldoet dan andere politiemensen.

73. *kindertuin*

1	2	3	4	5	6	7

Een fopspeen is enkel voor kindjes uit de kindertuin.

74. *sluikslachting*

1	2	3	4	5	6	7

De politie was niet op de hoogte van de nachtelijke sluikslachting in het slachthuis van Doornik.

75. *uitbaten*

1	2	3	4	5	6	7

Het olieveld wordt uitgebaat door een Amerikaanse maatschappij.

76. *eenenhalf*

1	2	3	4	5	6	7

Eenenhalf jaar later ging het koppel al uit elkaar.

77. *sakkers*

1	2	3	4	5	6	7

Onze buurjongen is toch een sakkerse deugniet!

78. *omliggende*

1	2	3	4	5	6	7

Antwerpen en omliggende werden opgeschrikt door een vals bomalarm.

79. *memo*

1	2	3	4	5	6	7

Iedereen zou een memo moeten hebben zodat hij/zij niets vergeet.

80. *beurtstaking*

1	2	3	4	5	6	7

Hoeveel zou de beurtstaking van de NMBS nu eigenlijk aan onze economie kosten?

Nogmaals bedankt!